ROK XXXV. NUMER 6—7

DZIENNIK URZĘDOWY

KURATORJUM OKRĘGU SZKOLNEGO LWOWSKIEGO

Lwów, dnia 25 czerwca 1931

TREŚĆ

I. Część.

Część pierwsza.

1.

Zapobieganie szerzeniu się gruźlicy.

Okólnik Min. W. R. i O. P. z dnia 27 kwietnia 1931 r. Nr. I. W. F. 3268/31.

Nr. O. 753/31. Badania lekarzy, zajmujących się gruźlicą, wykazały, że jedną z licznych dróg, bynajmniej nie najrzadszą, któremi szerzy się ta straszna choroba, jest zetknięcie się ust człowieka zdrowego ze śliną, pochodzącą od osoby, chorej na gruźlicę.

Ponieważ wiadomo mi, że w wielu szkołach i zakładach naukowo-wychowawczych istnieje zwyczaj całowania po rękach pań przełożonych, nauczycielek i księży prefektów, przeto — w trosce o zdrowie dziatwy i młodzieży szkolnej, dla której choroba ta jest straszną plagą — zarządzam, by zwyczaju tego tam, gdzie on istnieje, zaniechano.

Dyrektorzy (rki) i kierownicy (czki) szkół zechcą pouczać dziatwę, iż szacunek dla swych wychowawców może ona wyrażać również w innej formie.

Podsekretarz Stanu: *K. Pieracki.* wr.

Zarządzenie Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 7 maja 1931 r. Nr. O. 753/31.

Podając powyższy okólnik do wiadomości, Kuratorjum zawiadamia, że lekarze szkolni winni wygłosić odpowiednie pogadanki na powyższy temat.

P. o. Naczelnika Wydziału: *A. Kopacz.* wr.

2.

Zeszyty (kajety) dostosowane do formatów papieru, ustalonych przez Polski Komitet Normalizacyjny.

Zarządzenie Ministra W. R. i O. P. z dnia 25 kwietnia 1931 r. Nr. I. Prez. 2942/31. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 6, poz. 64).

W uzupełnieniu zarządzeń z dnia 14 października 1929 r. Nr. I. Prez. 5185/29 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 12, poz. 166) i z dnia 1 maja 1930 r. Nr. I. Prez. 2571/30 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 6, poz. 85)[1]) zezwalam na używanie w szkołach w przyszłym roku szkolnym, t. j. do dnia 31 sierpnia 1932 r. obok zeszytów (kajetów) znormalizowanych również i zeszytów (kajetów) według dotychczasowych formatów.

Minister W. R. i O. P. (—) *St. Czerwiński.*

3.

Zaliczki na uposażenie.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 4 maja 1931 r. Nr. 6702/IV. Og. (okól. Nr. 30)

Na zasadzie art. 15 ustawy z dnia 9 października 1923 r. o uposażeniu funkcjonarjuszów państwowych i wojska (Dz. U. R. P. Nr. 116. poz. 924) w brzmieniu ustalonem w rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 38, poz. 370[1]) oraz na zasadzie art. 6. § 1. ustawy z dnia 5 grudnia 1923 r. o uposażeniu sędziów w sądownictwie powszechnem i administracyjnem, oraz prokuratorów (Dz. U. R. P. Nr. 134, poz. 1107), zarządzam w porozumieniu z Panem Ministrem Skarbu co następuje:

1. Bezprocentowe zaliczki na uposażenie mogą być udzielane zgodnie z wyżej powołanemi przepisami funkcjonarjuszom państwowym, wyszczególnionym w art. 1. ustawy uposażeniowej z dnia 9 października 1923 r. sędziom i prokuratorom, oficerom zawodowym i tym oficerom rezerwy, zatrzymanym w czynnej służbie, którzy zostali zakwalifikowani na oficerów zawodowych, oraz szeregowym zawodowym.

Z pośród osób wyżej wymienionych wyłącza się od prawa do zaliczki te, które: a) pozostają w stanie nieczynnym, względnie w stanie rozporządzalności, b) są zawieszone w pełnieniu służby, c) pozostają na urlopie bezpłatnym, oraz d) którym wypowiedziano stosunek służbowy.

W drodze wyjątku od postanowień, zawartych w p. c. ustępu poprzedniego, mogą być udzielane bezprocentowe zaliczki na uposażenie osobom, pozostającym na bezpłatnym urlopie, udzielonym dla uzupełnienia studjów. W tym wypadku potrącanie rat udzielonej zaliczki z uposażenia rozpoczyna się od 1 dnia miesiąca następującego po ukończeniu urlopu.

2. Zaliczki mogą być udzielane w zasadzie tylko na pokrycie wydatków, spowodowanych długotrwałą chorobą proszącego, chorobą lub śmiercią tych członków rodziny, do których utrzymania proszący jest praw-

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1930 r., str. 5 i 497.

[1]) Dz. Urz. O. S. Lw. z 1928 r., str. 271.

nie obowiązany, na spłatę długów, powstałych bez winy proszącego, w wypadku utraty niezbędnych ruchomości, na koszty odbycia podróży naukowych, ogłoszenia pracy naukowej, jak również na koszty budowy własnego mieszkania. W zupełnie wyjątkowych wypadkach mogą być przyznawane zaliczki również na cele konsumcyjne, jak np. na zakup ubrania, obuwia, opału na zimę i t. p.

Prawo do otrzymania zaliczki na koszty budowy własnego mieszkania przysługuje osobom, wymienionym w p. 1. jeżeli 1) nie mają odpowiedniego do swego stanu rodzinnego mieszkania, wynajętego bezpośrednio od właściciela w domu, podlegającym ochronie lokatorów i 2) jeżeli bądźto same, bądź to do spółki z małżonkiem, rodzicami, lub rodzeństwem, o ile z osobami temi prowadzą wspólne gospodarstwo domowe, rozpoczęły już budowę mieszkania na własność, bądź też są członkami spółdzielni mieszkaniowej, która buduje dla nich mieszkania w domu spółdzielczym. Z pośród zaś wymienionych osób należy uwzględniać w pierwszym rzędzie osoby, znajdujące się w wyjątkowo niekorzystnem położeniu mieszkaniowem (np. osoby mieszkające poza granicami miejscowości, w której pełnią służbę i tp.).

Na budowę jednego i tego samego mieszkania może być udzielona zaliczka tylko raz jeden.

W wypadkach innych, niż wymienione w poprzednich ustępach, mogą być udzielane zaliczki tylko wyjątkowo za uprzednią zgodą Ministerstwa Skarbu, w razie istnienia okoliczności, zasługujących na szczególne uwzględnienie.

3. Uwzględnienie prośby o udzielenie zaliczki zależne jest od udowodnienia przez proszącego, że w danym wypadku zachodzi jedna z wymienionych w p. 2. okoliczności.

4. Zaliczkę na uposażenie przyznaje się w złotych do wysokości, nieprzekraczającej 3-miesięcznego uposażenia.

Zaliczka na koszty budowy własnego mieszkania może być przyznana do wysokości, nieprzekraczającej 6-miesięcznego uposażenia. Jeżeli zaliczka ta przekracza 3-miesięczne uposażenie, wymagana jest uprzednia zgoda Prezesa Rady Ministrów i Ministra Skarbu.

Zaliczka w wysokości przekraczającej 3-miesięczne uposażenie może być udzielona prowizorycznym funkcjonarjuszom państwowym tylko wtedy, jeżeli zostanie zabezpieczona i to albo hipotecznie, albo przez zobowiązanie dwu wypłacalnych ręczycieli.

Za podstawę obliczenia przyjmuje się uposażenie, przysługujące na zasadzie art. 3, 4, 37 ust. 1, 47 ust. 1, 48 ust. 2, 49 ust. 2, 54 ust. 1, 62 ust. 1 i 118 ustawy z dnia 9 października 1923 r. o uposażeniu funkcjonarjuszów państwowych i wojska (Dz. U. R. P. Nr. 116, poz. 924), oraz art. 4, 5, 8 i 25 ustawy z dnia 5 grudnia 1923 r. o uposażeniu sędziów w sądownictwie powszechnem i administracyjnem oraz prokuratorów (Dz. U. R. P. Nr. 134, poz. 1107), przy uwzględnieniu postanowień art. 8 ustawy z dnia 18 grudnia 1926 r. o uzupełnieniu prowizorjum budżetowego na czas od 1 października do 31 grudnia 1926 r. i o prowizorjum budżetowem na czas od 1 stycznia do 31 marca 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 125, poz. 725) oraz art. 1 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 23 stycznia 1928 r. w sprawie podwyższenia uposażenia wojskowych zawodowych i oficerów rezerwy, zatrzymanych w służbie czynnej (Dz. U. R. P. Nr. 7, poz. 42). Ponadto uwzględnia się przy obliczaniu zaliczki dodatek mieszkaniowy.

Zaliczka udzielona na cele konsumpcyjne nie może przekraczać 1-miesięcznego uposażenia.

Wysokość zaliczki zależna jest od udowodnienia przez proszącego potrzeby uzyskania zaliczki w takiej właśnie wysokości.

5. Zwrot zaliczki udzielonej osobom pełniącym służbę w kraju do wysokości 1-miesięcznego uposażenia następuje w nie więcej niż 12, zaliczki udzielonej do wysokości 2-miesięcznego uposażenia w nie więcej niż 18, zaliczki udzielonej do wysokości 3-miesięcznego uposażenia w nie więcej niż 30, wreszcie zwrot zaliczki, udzielonej w wymiarze wyższym niż 3-miesięczne uposażenie, w nie więcej niż 36 bezpośrednio po sobie następujących ratach miesięcznych.

Zwrot zaliczki, udzielonej osobom, zajmującym stanowiska na obszarze W. M. Gdańska i zagranicą do wysokości 1-miesięcznego uposażenia, następuje w nie więcej niż 6, zaliczki udzielonej do wysokości 2-miesięcznego uposażenia w nie więcej niż 12, wreszcie zwrot zaliczki w wymiarze wyższym w nie więcej niż 24 bezpośrednio po sobie następujących ratach miesięcznych.

Raty zaliczki potrąca się z uposażenia, począwszy od dnia 1 miesiąca następującego po przyznaniu zaliczki.

W wyjątkowych wypadkach, szczegółowo uzasadnionych, zaliczka może być udzielona przed ostateczną spłatą poprzedniej zaliczki.

6. Przyznawanie zaliczek osobom, pełniącym służbę we władzach naczelnych, służy tymże władzom z wyjątkiem kierowników tych władz, którym zaliczki przyznaje Prezes Rady Ministrów. Przyznawanie zaliczek osobom pełniącym służbę przy władzach i urzędach niższych instancyj, służy władzom podległym bezpośrednio władzy naczelnej, z wyjątkiem kierowników tych władz, którym przyznaje zaliczkij władza naczelna.

W wypadkach, gdy chodzi o udzielenie zaliczki przed spłatą połowy zaliczki poprzedniej, przyznawanie zaliczek należy zawsze do władzy naczelnej.

7. W wypadkach rozwiązania stosunku służbowego bez uposażenia emerytalnego należy zaległe raty zaliczki potrącić w całości, względnie zażądać zwrotu zaliczki w całości.

8. W razie śmierci przed spłatą zaliczki dług z powyższego tytułu obciąża spadkobierców do wysokości odziedziczonego majątku zgodnie z przepisami obowiązujących ustaw cywilnych.

9. W sprawie umorzenia nieściągalnych rat zaliczek na uposażenie obowiązują postanowienia okólnika Ministerstwa Skarbu z dnia 4 lipca 1930 roku L. D. III. 205/1/30 [1]) w sprawie zasad umarzania niektórych wierzytelności Skarbu Państwa.

10. Kontrola regularnych spłat zaliczek należy do obowiązków władz asygnujących uposażenie służbowe.

11. Ilość rat pozostałych do spłacenia z już zaciągniętych zaliczek może być zwiększona w ten sposób, ażeby ogólna ilość rat danej zaliczki już spłaconych i pozostałych do spłacenia nie przekraczała wyżej ustalonej maksymalnej ilości rat.

W wypadkach, w których wyjątkowo za zgodą Prezesa Rady Ministrów i Ministra Skarbu rozłożono dotychczas spłatę zaliczki na 36 rat,

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1930 r. str. 454.

ogólna ilość rat spłaconych i pozostałych do spłacenia może być zwiększona do 48.

Okólnik niniejszy nie daje podstawy do żądania zwiększenia funduszu zaliczkowego.

12. Poprzednie okólniki Prezesa Rady Ministrów w sprawie zaliczek na uposażenie uchyla się.

Prezes Rady Ministrów: w z. *Bronisław Pieracki.*

Rozp. Min. W. R. i O. P. z dnia 7 maja 1931 r. Nr. I. Prez. 3557/31.

Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów podaję do wiadomości i stosowania.

Naczelnik Biura Personalnego: *Dr. A. Owsionka.* wr.

Zarządzenie Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 21 maja 1931 r. Nr. O. 862/31.

Wobec powyższego Kuratorjum O . S. Lw. zgodzi się na udogodnienie spłaty zaliczek interesowanym, o ile Dyrekcja lub Rada Szkolna przedłoży Kuratorjum odpowiedni — nawet zbiorowy — wniosek (wykaz) sporządzony na podstawie próśb interesowanych.

Kurator Okręgu Szkolnego: p. o. *St. Świderski.* wr.

4.
Opłaty pocztowe.

Okólnik Min. W. R. i O. P. z dnia 26 marca 1931 r. Nr. I. Prez. 2356/31. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 4—5, poz. 52).

Ministerstwo Poczt i Telegrafów w piśmie z dnia 21 marca 1931 r. Nr. 1120/V zawiadomiło Ministerstwo W. R. i O. P., iż otrzymuje zażalenia urzędów pocztowych, że niektóre władze i urzędy państwowe przy nadawaniu przesyłek pocztowych, opatrują je nadal odciskiem stampilji z napisem: „Opłata ryczałtowana rozporządzeniem M. P. i T. z dnia 25/5 1923. L. 2527/V“.

Cytowane rozporządzenie Ministra Poczt i Telegrafów z dnia 25 maja 1923 r. o ryczałtowaniu opłat pocztowych za przesyłki listowe władz i urzędów państwowych (Dz. U. R. P. Nr. 58 z r. 1923, poz. 413) przestało obowiązywać z chwilą wejścia w życie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. w sprawie zmiany ustawy z dnia 3 marca 1924 r. o poczcie, telegrafie i telefonie (Dz. U. R. P. Nr. 38, z r. 1928, poz. 378), przyznającego tego rodzaju przesyłkom zwolnienie od opłat pocztowych i od tej chwili przy nadawaniu przesyłek, wymienionych w art. 23 pkt. 1 a-e) ustawy o poczcie w brzmieniu powyższego rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej, winny być stosowane postanowienia rozporządzenia Ministra Poczt i Telegrafów z dnia 17 sierpnia 1928 r. o warunkach, tudzież zasadach, obowiązujących przy wysyłaniu przesyłek pocztowych, zwolnionych od opłaty pocztowej (Dz. U. R. P. Nr. 80 z r. 1928, poz. 702[1]) a w szczególności przesyłki te winny być opatrywane na stronie adresowej klauzulą: „Sprawa urzędowa — wolna od opłaty pocztowej“.

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1928 r., str. 498.

Celem uniknięcia ewentualnych nieporozumień między nadającemi władzami i urzędami państwowemi a urzędami pocztowemi oraz zwłoki w wysyłaniu przesyłek wolnych od opłaty pocztowej, zarządzam, by przy nadawaniu przesyłek wolnych od opłaty pocztowej, stosowano się ściśle do postanowień rozporządzenia Ministra Poczt i Telegrafów z dnia 17 sierpnia 1928 r. o warunkach, tudzież zasadach, obowiązujących przy wysyłaniu przesyłek, wolnych od opłaty pocztowej (Dz. U. R. P. Nr. 80, z r. 1928, poz. 702), przyczem zaznaczam, że urzędy pocztowe są upoważnione do odmawiania przyjęcia przesyłek, nieodpowiadających pod względem zewnętrznym warunkom, w rozporządzeniu tem ustalonym.

Podsekretarz Stanu: *K. Pieracki.* wr.

5.

Zatrzymywanie dokumentów wojskowych przez władze państwowe.

Okólnik Min. W. R. i O. P. z dnia 21 marca 1931 r. Nr. I. Prez. 2101/31. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 4 5, poz. 51).

Ministerstwo Spraw Wojskowych w piśmie z dnia 7 marca 1931 r. Ldz. 522/Ew zawiadomiło Ministerstwo W. R. i O. P. , że zachodzą często wypadki odbierania od osób, należących do rezerwy, względnie pospolitego ruszenia, wojskowych dokumentów osobistych (z kartami mob.) przez funkcjonarjuszów cywilnej służby państwowej, czy to dla zabezpieczenia lub wyegzekwowania należnych Skarbowi Państwa sum, czy też dla prowadzenia ewidencji tych osób w instytucjach państwowych (publicznych).

Wojskowe dowody osobiste (książeczki wojskowe, zaświadczenia wojskowe) stwierdzają stosunek do powszechnego obowiązku wojskowego danych osób, są więc wyłącznie przeznaczone dla nich i dla władz wojskowych. Władze cywilne mogą jedynie żądać okazania tych dowodów, lecz nigdy ich odbierać.

Karty mob., dołączone do książeczek wojskowych, są rozkazem wojskowym, którego wykonania władze wojskowe mogą żądać w każdej chwili.

Odbieranie zatem tych dokumentów przez władze (organa) cywilne jest niedopuszczalne, tak ze względu na interes wojska, jak i bezpieczeństwo Państwa.

Wynika to również z art. 98 ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym (Dz. U. R. P. Nr. 46 z 1928 r.), który przewiduje kary dla nieposiadających wojskowych dokumentów osobistych z własnej winy.

W związku z powyższem zarządzam, by w podobnych wypadkach nie odbierano interesowanym wojskowych dokumentów osobistych, przyczem zaznaczam, że dla ustalenia tożsamości poszczególnych osób, założenia ich ewidencji i względnie sporządzenia protokółów, powinny służyć przedewszystkiem zwykłe dowody osobiste. W braku takich dowodów mogą władze (organa) cywilne jedynie wypisywać z wojskowych dowodów osobistych potrzebne dane personalne, nigdy jednak tych dowodów odbierać.

Podsekretarz Stanu: *K. Pieracki.* wr.

6.

Potrącanie składek przy wypłacie uposażeń urzędniczych.

Rozp. Min. W. R. i O. P. z dnia 27 kwietnia 1931 r. Nr. I. Prez. 3275/31.

Nr. O. 802/31. W niektórych władzach i urzędach ustalił się zwyczaj potrącania funkcjonarjuszom państwowym przy wypłacie uposażenia pewnych składek, czy opłat, nieprzewidzianych w obowiązujących przepisach, ani niewynikających z rozrachunku ze Skarbem Państwa, jak np. składek na rzecz związków funkcjonarjuszów, składek na ogólne cele etc.

Aby nie stwarzać pozoru stosowania przymusu administracyjnego w wypadkach, w których jego zastosowanie nie jest uzasadnione obowiązującemi przepisami, zarządzam na podstawie okólnika Pana Prezesa Rady Ministrów (Nr. 27) z dnia 25 kwietnia 1931 r. (L. 6131/IV-Og), by dokonywanie tego rodzaju potrąceń przy wypłacie uposażenia zostało bezwarunkowo zaniechane.

Minister W. R. i O. P. (—) *Sł. Czerwiński.*

7.

Zmiany wzoru umów z pracownikami kontraktowymi.

Okólnik Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 7 kwietnia 1931 r. Nr. I. Prez. 719/31. wystosowany do Rektoratu Uniwersytetu J. K. we Lwowie.

Nr. O. 647/31. Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego wyjaśnia, że okólnik Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 12 listopada 1930 r. Nr. I. Prez. 6840/30, ogłoszony wDz. Urz. Min. W. R. i O. P. z 1930 r. Nr. 11 [1]), jest przedrukiem okólnika Prezydjum Rady Ministrów z dnia 16 października 1930 r. Nr. 8936/30.

Okólnik powyższy i dołączone do niego wzory umów mają na celu:

1. uzgodnienie wzoru umowy z kontraktowymi pracownikami państwowymi z przepisami rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej o umowie pracy.

2. danie możności władzom, aby kontraktowym pracownikom przyznały uposażenie takie, jakieby przyznały pracownikom etatowym.

Co do wątpliwości poruszonych w piśmie Rektoratu Ministerstwo WR. i OP. wyjaśnia, że:

1) „Inne dodatki" poruszone w omawianym okólniku (wiersz drugi zgóry, str. 604, Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1930 r.) są to dodatki do uposażenia, które nie są przewidziane bezpośrednio w ustawie uposażeniowej z 9 października 1923 r., ale uzasadnione są właściwościami i rodzajem służby, albo też opierają się na zwyczajach, przyjętych w odniesieniu do pracowników prywatnych, np. dostarczanie opału, ordynarji, prawo wypasu, dodatek reprezentacyjny i t. p.

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O . S. Lw. z 1930 r. str. 602.

Okólnikiem z dnia 24 stycznia 1931 r. Nr. I. Prez. 519/31 Ministerstwo W. R. i O. P. wyjaśniło, że cytowany okólnik dotyczy wyłącznie urzędników przewidzianych w tabeli stanowisk oraz funkcjonarjuszów niższych, zatrudnionych we wszystkich działach administracji szkolnej oraz urzędach podległych Ministerstwu WR. i OP.

2) Kwestja przyznania uposażenia wyższego szczebla danej grupy winna być rozpatrzona pod kątem uzgodnienia umownego uposażenia z uposażeniem pracowników etatowych. W każdym razie należy jednak zaniechać automatycznego przechodzenia (względnie przenoszenia) pracownika kontraktowego do wyższego szczebla uposażenia. Gdy zachodzą warunki, uzasadniające podwyższenie szczebla, należy zmienić umowę służbową.

3) W myśl wzoru umowy podanego przy okólniku Rady Ministrów w razie potrzeby przyznania pracownikowi kontraktowemu mieszkania służbowego, pracownik otrzymuje mieszkanie bezpłatnie, co wyklucza możność stosowania rozporządzenia Rady Ministrów o opłatach za mieszkanie, tem bardziej, że według treści wzoru umowy pracownik nie otrzymuje dodatku na mieszkanie, nie może zatem wysokość tego dodatku stanowić podstawy do określenia wysokości opłaty za mieszkanie.

Sprawa umundurowania nie jest analogiczna. W zasadzie pracownikowi kontraktowemu nie należy ze względów praktycznych przyznawać prawa do munduru, raczej przyznać można osobny dodatek w pieniądzach.

Wzory podane przy okólniku Rady Ministrów nie są bezwzględnie wiążące. Ministerstwo może na skutek przedstawienia odpowiednio uzasadnionego wniosku zezwolić na wprowadzenie zmian.

Naczelnik Wydziału: *Kazimierz Dubiel.* wr.

8.

Ryczałt na przesiedlenie.

Rozp. Min. W. R. i O. P. z dnia 8 maja 1931 r. Nr. I. Prez. 3580/31.

Nr. O. 868/31. Ministerstwo W. R. i O. P., nawiązując do okólnika z dnia 22 marca 1928 r. Nr. O. Prez. 1885/28)[1]) w sprawie należności za przeniesienie, podaje do wiadomości i stosowania następujące dodatkowe wyjaśnienia, nadesłane przez Ministerstwo Skarbu w piśmie z dnia 30 kwietnia 1931 r. Nr. D. III 834/1/31, a dotyczące interpretacji § 19 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 17 września 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 92, poz. 826), normującego ryczałt na pokrycie kosztów przesiedlenia:

„Okólnikiem Ministerstwa Skarbu z dnia 5 marca 1928 r. L. D. III. 172/1/28 wyjaśniono między innemi, że ryczałt na pokrycie kosztów przesiedlenia należy wypłacać przeniesionemu z chwilą jego zgłoszenia się na nowem miejscu służbowem niezależnie od okoliczności, czy przeniesiony przewiózł, względnie zamierza przewieźć, urządzenie domowe do nowego miejsca służbowego, lub też czy wogóle posiada urządzenie domowe.

Wyjaśnienie to dotyczyło oczywiście takich przeniesień, które w konsekwencji pociągają za sobą potrzebę przesiedlenia się do nowej miejscowości tj. nowego miejsca, lub też — o ile to nie nastąpi — narażają przeniesionego na wydatki prowadzenia podwójnego gospodarstwa domowego, względnie codziennego dojeżdżania do nowego miejsca służbowego.

W wypadkach zatem przeniesienia funkcjonarjusza lub całego urzędu do miejscowości, w której funkcjonarjusz dotychczas mieszkał i skąd dojeżdżał do miejsca służbowego, przeniesienia z jednej miejscowości do drugiej wśród takich warunków lokalnych, że obie miejscowości, chociaż sta-

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1928 r., str. 194.

nowią oddzielne jednostki administracyjne (gminy), tworzą jednak jedno wspólne osiedle ludzkie i tp. wypadkach przeniesień, które z natury rzeczy nie mogą wywoływać potrzeby przesiedlenia się, nie należy też przyznawać wspomnianego wyżej ryczałtu, którego celem jest — według wyraźnego postanowienia przepisu — pokrycie wydatków połączonych z przeniesieniem.

Naczelnik Wydziału: *Dr. Wł. Kozubski.* wr.

9.

Uprawianie handlu obnośnego w lokalach urzędowych.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 6 czerwca 1931 r. Nr. O. 983/31.

W ostatnich czasach coraz częściej zdarzają się wypadki, że osoby trudniące się handlem obnośnym wykonują swój zawód w lokalach urzędowych urzędów, władz i szkół.

Jakkolwiek osoby te posiadają niejednokrotnie odpowiednie uprawnienia, to jednak uważam uprawianie przez nich zawodu w lokalach urzędowych ze względów zasadniczych za niedopuszczalne.

W tym celu, uzupełniając zarządzenia z dnia 11 października 1928 r. Nr. O. Prez. 6340/28, [1]) Pan Minister W. R. i O. P. pismem z dnia 6 maja 1931 Nr. I. Pr. 3249/31 zarządził, by wstęp do lokali urzędowych urzędów, władz i szkół osobom trudniącym się jakimkolwiek handlem był zasadniczo wzbroniony. Dopuszczenie osób tych do lokali urzędowych może nastąpić w wypadkach wyjątkowych, zasługujących na uwzględnienie jedynie po uprzedniem uzyskaniu zezwolenia pp. dyrektorów, inspektorów szkolnych.

Do powyższego zechcą się wszystkie Dyrekcje (Rady Szkolne Powiatowe (Miejska we Lwowie) ściśle zastosować.

Kurator Okręgu Szkolnego: p. o. *St. Świderski.* wr.

10.

Druki rachunkowo - kasowe.

Okólnik Min. W. R. i O. P. z dnia 26 maja 1931 r. Nr. I. R. 5633/31.

Nr. O. 980/31. W związku z okólnikiem z dnia 3 lutego 1931 r. L. D. I. 1311/3/31 w sprawie zaopatrywania władz i urzędów państwowych w druki rachunkowo - kasowe Ministerstwo Skarbu okólnikiem L. D. I. 6260/3/31 z dnia 16 maja 1931 r. zawiadomiło, że druki, potrzebne do obrotu za pośrednictwem P. K. O., mianowicie:

wzór Nr. 1523 — zapisek otrzymanych i zużytych książeczek czekowych,
wzór Nr. 1524 — dowód przelewu
wzór Nr. 1525 — wykaz kwot przekazanych do wypłaty
wzór Nr. 1526 — przekaz czekowy,
oraz skarbowe blankiety nadawcze (na zielonym papierze) bez oznaczenia numeru konta z chwilą otrzymania niniejszego będzie dostarczać P. K. O. na zamówienia za zwrotem kosztów nakładu.

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1928 r., str. 500, w sprawie zbiórek w lokalach urzędowych.

Powyższe podaję do wiadomości wślad okólnika Nr. I. Prez. 1116/31 z dnia 13 lutego 1931 r.

Naczelnik Wydziału (—) *A. Nowak.*

Okólnik Min. W. R. i O. P. z dnia 13 lutego 1931 r. Nr. I. Prez. 1116/31.

Ministerstwo Skarbu pismem z dnia 3 lutego r. b. Nr. D. I. 1311/3/31 zawiadomiło, iż z dniem 1 kwietnia 1931 r. zostaje zlikwidowane „Biuro Druków" przy Ministerstwie.

Od powyższego terminu władze i urzędy, obowiązane do prowadzenia rachunkowości według przepisów rachunkowo - kasowych, zaopatrywać się będą w przepisane druki w Warszawie i w okręgu województwa warszawskiego w Izbie Skarbowej Grodzkiej w Warszawie, zaś w okręgach pozostałych województw we właściwych izbach skarbowych.

Druki podlegające ścisłemu zarachowaniu, wyszczególnione w załączonym wykazie [1]), będą jak dotąd dostarczane przez „Biuro Znaków Wartościowych" przy Ministerstwie Skarbu.

Powyższe podaję do wiadomości i zastosowania się.

Naczelnik Wydziału: *Dr. M. Pollak.*

11.

Pomieszczenie geologów Państw. Inst. Geologicznego w salach szkolnych.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 11 czerwca 1931 r. Nr. I. 18027/31 do rad szkolnych powiatowych (miejskiej we Lwowie).

Powołując się na okólnik Kuratorjum z dnia 24 maja 1927 Nr. I. 4887/27 w sprawie pomieszczenia dla geologów w budynkach szkolnych, proszę wydać również i w bieżącym roku zarządzenie kierownictwom szkół powszechnych, aby udzielały geologom i ich współpracownikom pomieszczenia (noclegów) w budynkach szkolnych w czasie wolnym od nauki.

Kurator Okręgu Szkolnego: p. o. *St. Świderski.* wr.

12.

Wypełnianie wykazów stanu służby nauczycieli.

Nr. I. 12428/31. Ministerstwo W. R. i O. P. pismem z dnia 3 kwietnia 1931 r. Nr. II. 2976/31 wyjaśniło, iż w rubryce IX w punkcie 2 wykazu stanu służby należy wpisywać u nauczycieli publicznych szkół powszechnych złożenie seminarjalnego egzaminu dojrzałości względnie równowartościowego egzaminu nauczycielskiego, dającego prawo do nauczania w szkołach powszechnych, w rubryce zaś X wykazu nie należy odnotowywać powtórnie ogólnego wykształcenia zawodowego, wpisanego pod punktem 2 rubryki IX, lecz tylko fakt złożenia egzaminu praktycznego względnie fakt zwolnienia nauczyciela od egzaminu praktycznego na podstawie art. 12

---

[1]) Z podanych na wykazie, mają zastosowanie w rachunkowości Kur. O. S. Lw.: wzór 509 — asygnacja kasowa, obramowanie koloru czerwonego (Min. W. R. i O. P.); wzór 1375 — zlecenie wypłaty.

rozporządzenia z dnia 6 marca 1928 o kwalifikacjach zawodowych nauczycieli szkół powszechnych (Dz. U. R. P. Nr. 28, poz. 258).

W rubryce XI należy wpisywać tylko złożenie takich egzaminów, które dają nauczycielowi kwalifikacje dodatkowe w rozumieniu art. 15 powołanego rozporządzenia o kwalifikacjach [1]).

Naczelnik Wydziału: (—) *K. Kwieciński.* wr.

13.

Kwalifikacje zawodowe absolwentek Seminarjum Nauczycielek Rzemiosł i Gospodarstwa SS. Urszulanek w Rybniku do nauczania w szkołach powszechnych.

Zarządzenie Min. W. R. i O. P. z dnia 19 marca 1931 r. Nr. II. 27939/30. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 4—5, poz. 46).

§ 1. Absolwentki Seminarjum Nauczycielek Rzemiosł i Gospodarstwa SS. Urszulanek w Rybniku, które zdały pomyślnie egzamin końcowy:

a) z działu gospodarstwa domowego — posiadają kwalifikacje zawodowe do nauczania gospodarstwa domowego w publicznych i prywatnych szkołach powszechnych;

b) z działu bieliźniarstwa — posiadają kwalifikacje zawodowe do nauczania robót kobiecych w publicznych i prywatnych szkołach powszechnych.

§ 2. Świadectwo egzaminu końcowego:

a) z działu gospodarstwa domowego — uzupełnia się dopiskiem: „Na podstawie zarządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 19 marca 1931 r. Nr. II. 27939/30 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 4—5, poz. 46) świadectwo niniejsze uprawnia do nauczania gospodarswa domowego w publicznych i prywatnych szkołach powszechnych";

b) z działu bieliźniarstwa — dopiskiem: „Na podstawie zarządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 19 marca 1931 r. Nr. II. 27939/30 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 4—5, poz. 46) świadectwo niniejsze uprawnia do nauczania robót kobiecych w publicznych i prywatnych szkołach powszechnych".

§ 3. Zarządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Podsekretarz Stanu: *K. Pieracki*, wr.

14.

Ogniska metodyczne.

(Według rozporządzenia P. Ministra W. R. i O. P. z dnia 4 czerwca 1930 r. Nr. II. 12700/30 w sprawie przepisów dla instruktorów ministerjalnych i ognisk metodycznych w szkołach średnich ogólno-kształcących i zakładach kształcenia nauczycieli).

Nr. II. 4854/31. Celem podniesienia poziomu naukowego i metodycznego w szkołach średnich ogólnokształcących, powstawać mogą na terenach okręgów szkolnych dla poszczególnych przedmiotów, objętych programem nauki, ogniska metodyczne.

---

[1]) Patrz Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1929 r., str. 210. Wypełnianie wykazów stanu służby nauczycieli publ. szkół pow.

Dla różnych przedmiotów mogą te ogniska być organizowane w różnych gimnazjach i w różnych miejscowościach.

Każde ognisko winno promieniować na kilka lub kilkanaście szkół średnich ogólnokształcących zarówno państwowych jak i prywatnych, znajdujących się w tej samej lub sąsiednich miejscowościach, które tworzą rejon danego ogniska. Rejon ogniska ustala kuratorjum w porozumieniu z Ministerstwem.

Ognisko skupia w sobie nauczycieli danego przedmiotu, pracujących w gimnazjach państwowych i prywatnych na terenie rejonu ogniska.

Ognisko powstać może w takiem gimnazjum, które posiada wedle oceny kuratorjum i instruktora ministerjalnego odpowiednio uzdolnionego nauczyciela na kierownika ogniska, względnie dobrze zorganizowaną pracę wychowawczą i dostateczne warunki lokalne.

Zakład upatrzony na ognisko wyposażony będzie w odpowiednią bibljotekę i normalne pomoce naukowe dla prowadzena nauki wybranego przedmiotu w szkole.

Kierownik ogniska dawać będzie pokazowe lekcje, udzielać informacyj w zakresie nabywania środków naukowych i sposobu ich użytkowania, zawiadamiać będzie o nowościach z literatury metodycznej przedmiotu i t. p.

Kierownik ogniska w porozumieniu z instruktorem ministerjalnym ma dawać inicjatywę i skupiać wysiłki nauczycieli ku podniesieniu pracy szkolnej zarówno pod względem metodycznym jak i wyników nauczania. Ma on służyć pomocą we formie rady dla potrzebujących jej nauczycieli we wszystkich sprawach z nauką wybranego przedmiotu złączonych; przez dopuszczanie nauczycieli na swoje lekcje szkolne, przez hospitowanie lekcyj tego samego przedmiotu w innych gimnazjach i przez urządzanie wspólnych konferencyj naukowych i metodycznych dla nauczycieli pracujących w obrębie rejonu, ma umożliwić wymianę zdań w sprawach nauczania wybranego przedmiotu i doprowadzać do uzgodnienia spornych, a do wyjaśnienia wątpliwych kwestyj, zjawiających się przy nauczaniu wybranego przedmiotu naukowego.

Ogniska winny stać się źródłem twórczej pracy nauczycieli w nich skupionych pod względem naukowym i metodycznym swego przedmiotu naukowego oraz winny przychodzić z pomocą nauczycielstwu w sprawach wątpliwych, związanych z nauczaniem danego przedmiotu naukowego w szkole.

Ognisko metodyczne nauki fizyki.

Od początku roku szkolnego 1931/32 otwiera Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwowskiego ognisko metodyczne nauki fizyki w państwowem gimnazjum VIII. im. kr. Kazimierza Wielkiego we Lwowie (ul. Dwernickiego 17).

Kierownikiem Ogniska będzie p. Michał Halaunbrenner, profesor wspomnianego zakładu.

Za Kuratora O. S. Lw.: *St. Hubert*, wr. Naczelnik Wydziału.

15.

Ustawa z dnia 11 grudnia 1923 r. Dz. U. R. P. Nr. 6, poz. 46, z 1924 r. o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z dnia 25 marca 1931 r. Dz. U. R. P. Nr. 42, poz. 380, w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy z dnia 11 grudnia 1923 r. o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych.

Na podstawie ustępu drugiego art. 3 ustawy z dnia 18 marca 1931 r. o zmianie niektórych postanowień ustawy z dnia 11 grudnia 1923 r. o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych (Dz. U. R. P. Nr. 27, poz. 170) zarządza się co następuje:

§ *1.* Ogłasza się w załączniku do niniejszego rozporządzenia tekst ustawy z dnia 11 grudnia 1923 r. o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych (Dz. U. R. P. z r. 1924 Nr. 6, poz. 46) w brzmieniu obowiązującem od dnia 1 kwietnia 1931 roku z uwzględnieniem zmian i uzupełnień wprowadzonych ustawą z dnia 13-go lutego 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 18, poz. 178) [1]), ustawą z dnia 12 czerwca 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 52, poz. 526) [2]), ustawą z dnia 22 lipca 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 83, poz. 566) [3]), rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 13 grudnia 1926 r. (Dz. U. R. P. Nr. 122, poz. 705) [4]). ustawą z dnia 23 marca 1929 r. (Dz. U. R. P. Nr. 23, poz. 234) [5]), rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 29 listopada 1930 r. (Dz. U. R. P. Nr. 82, poz. 647) [6]), oraz ustawą z dnia 18 marca 1931 r. (Dz. U. R. P. Nr. 27, poz. 170) [7]).

§ 2. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Kierownik Ministerstwa Skarbu: *Ignacy Matuszewski.*

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1924 r., str. 113.

[2]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1924 r., str. 186.

[3]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1925 r., str. 458.

[4]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1927 r., str. 90.

[5]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1929 r., str. 202.

[6]) Cytowane rozporządzenie zmienia brzmienie art. 100 ustawy emerytalnej i dotyczy osób wojskowych.

[7]) *Ustawa z dnia 18 marca 1931 r. Dz. U. R. P. Nr. 27, poz. 170.*

Art. 1. Ustawa z dnia 11 grudnia 1923 r. o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych (Dz. U. R. P. z r. 1924, Nr. 6, poz. 46) w brzmieniu ustalonem ustawą z dnia 13 lutego 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 18, poz. 178), ustawą z dnia 12 czerwca 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 52, poz. 526), ustawą z dnia 22 lipca 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 83, poz. 566), rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 13 grudnia 1926 r. (Dz. U. R. P. Nr. 122, poz. 705), ustawą z dnia 23 marca 1929 r. (Dz. U. R. P. Nr. 23, poz. 234), oraz rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 29 listopada 1930 r. (Dz. U. R. P. Nr. 82, poz. 647), ulega następującym zmianom:

(Zmiany, ujęte w punkty od 1 do 63, dotyczą art. art. 2, 4, 7, 8, 9, 10, 11, 15, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 27, 29, 30, 31, 32, 33, 35, 36, 37, 39, 40, 42, 46, 47.

TYTUŁ I.

Postanowienia ogólne.

Art. 1. Postanowienia niniejszej ustawy odnoszą się do funkcjonarjuszów państwowych, mianowanych na stałe zgodnie z obowiązującemi przepisami, tudzież zawodowych wojskowych. Osoby te oraz wdowy i sieroty po nich otrzymują zaopatrzenie emerytalne według zasad, określonych w niniejszej ustawie.

Art. 2. Funkcjonarjuszami państwowymi w rozumieniu niniejszej ustawy są urzędnicy i niżsi funcjonarjusze państwowi, funkcjonarjusze poczt, telegrafów i telefonów, oficerowie i szeregowi Straży Granicznej, oficerowie i szeregowi Policji Państwowej, nauczyciele wszystkich szkół państwowych i publicznych, pozostający na etacie Państwa, tudzież sędziowie z wyjątkiem handlowych, prokuratorzy i asesorzy sądowi.

Emerytem w rozumieniu niniejszej ustawy odnośnie do zawodowych wojskowych jest zawodowy wojskowy, przeniesiony w stan spoczynku.

Uposażenie emerytalne ministrów reguluje osobna ustawa. Do czasu wejścia w życie tej ustawy ministrowie, którzy przed objęciem tego stanowiska pełnili służbę, jako stali funkcjonarjusze państwowi, względnie zawodowi wojskowi, lub pozostawali w stanie spoczynku, otrzymują w razie

---

49, 50, 51, 56, 57, 60, 61, 62, 63, 65, 70, 72, 73, 76, 77, 79, 81, 86, 89, 92, 94, 95, 97, 98, 101, 102, 103 i 105 ustawy. Treść zmian opuszcza się ze względu na ogłoszony jednolity tekst ustawy).

Art. 2. Emeryci (wdowy, sieroty), którym zostało przyznane uposażenie emerytalne (pensja wdowia, sieroca) przed wejściem w życie niniejszej ustawy z doliczeniem lat służby samorządowej i pracy zawodowej, na mocy art. 44 ustawy emerytalnej funkcjonarjuszów państwowych z dnia 28 lipca 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 70, poz. 466), art. 49 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnem wojskowych i ich rodzin z dnia 5 sierpnia 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 68, poz. 616), oraz art. 97 ustawy emerytalnej z dnia 11 grudnia 1923 r. (Dz. U. R. P. z r. 1924, Nr. 6, poz. 46), w dotychczasowem brzmieniu, w wymiarze wyższym, niżby to wynikało z niniejszej ustawy, mają prawo do otrzymywania zaopatrzenia emerytalnego od dnia 1 października 1931 r. z doliczeniem tylko takiej ilości lat służby samorządowej i pracy zawodowej, która zgodnie z art. 1 niniejszej ustawy podlega doliczeniu na podstawie nowego brzmienia ustępu pierwszego art. 97 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych, przyczem postanowienie ust. 2 tegoż art. 97 ma do tych osób analogiczne zastosowanie.

Art. 3. Wykonanie niniejszej ustawy porucza się Prezesowi Rady Ministrów i Ministrowi Skarbu oraz innym ministrom we właściwym każdemu z nich zakresie działania.

Zarazem upoważnia się Ministra Skarbu do ogłoszenia w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej jednolitego tekstu ustawy z dnia 11 grudnia 1923 r. (Dz. U. R. P. z r. 1924, Nr. 6, poz. 46) z uwzględnieniem zmian tekstów, wprowadzonych późniejszemi ustawowemi przepisami i niniejszą ustawą.

Art. 4. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem 1 kwietnia 1931 r.

Prezydent Rzeczypospolitej: *I. Mościcki.*
Prezes Rady Ministrów: w z. *Bronisław Pieracki.*
Kierownik Ministerstwa Skarbu; *Ignacy Matuszewski.*

ustąpienia z zajmowanego co najmniej przez rok stanowiska ministra i niepowołania zpowrotem do czynnej służby państwowej lub wojskowej, o ile odpowiadają postanowieniom art. 9 ustawy, uposażenie emerytalne na podstawie niniejszej ustawy według ostatnio pobieranego uposażenia ministra (art. 6 i 17 ustawy), z obowiązkiem uiszczania przez czas zajmowania stanowiska ministra opłat emerytalnych, przewidzianych w art. 7 ust. 1 ustawy.

Funkcjonarjusze państwowi i zawodowi wojskowi, którzy zajmowali stanowisko ministra przez okres krótszy niż rok, a poza tem odpowiadają warunkom, wyszczególnionym w ustępie poprzednim, otrzymują uposażenie emerytalne na podstawie niniejszej ustawy według uposażenia w służbie czynnej, ostatnio pobieranego przed objęciem stanowiska ministra.

Czas spędzony na stanowisku ministra liczy się do wysługi emerytalnej narówni ze służbą państwową.

Art. 3. Ze Skarbu Państwa można pobierać tylko jedno zaopatrzenie.

W przypadkach, gdyby funkcjonarjuszowi państwowemu lub zawodowemu wojskowemu, względnie pozostałej rodzinie, służyło z jakiegokolwiek bądź innego tytułu prawo do zaopatrzenia, wypłacanego ze Skarbu Państwa — uprawniony ma prawo wyboru.

Art. 4. Osoby, które podstępnie uzyskały wyższy wymiar zaopatrzenia emerytalnego od przypadającego im na zasadzie niniejszej ustawy, mogą być pozbawione orzeczeniem dyscyplinarnem prawa do dalszego pobierania tego uposażenia, niezależnie od ewentualnej odpowiedzialności karnosądowej i obowiązku wynagrodzenia szkody wyrządzonej Skarbowi Państwa. Właściwość i tryb postępowania komisyj dyscyplinarnych określa rozporządzenie Rady Ministrów. Minister Skarbu jest uprawniony do natychmiastowego zawieszenia wypłaty całości lub części uposażenia emerytalnego (pensji wdowiej, sierocej) do czasu uprawomocnienia się orzeczenia dyscyplinarnego.

W razie pozbawienia osób, określonych w ust. 1 niniejszego artykułu, na mocy orzeczenia komisji dyscyplinarnej prawa do dalszego pobierania uposażenia emerytalnego (pensji wdowiej, sierocej) kwoty, których wypłata została przez Ministra Skarbu zawieszona, ulegają przelaniu na rzecz Skarbu Państwa.

W przypadku pozbawienia emeryta prawa do dalszego pobierania uposażenia emerytalnego właściwa władza naczelna może żonie i dzieciom takiego emeryta przyznać stały zasiłek, nieprzekraczający ich pensji wdowiej lub sierocej.

Kwoty, nienależnie pobrane przez emeryta (wdowę, sierotę), tytułem uposażenia emerytalnego (pensji wdowiej, sierocej), podlegają zwrotowi bez względu na to, czy miało miejsce świadome wprowadzenie władzy w błąd przez zainteresowaną osobę, niezależnie od ewentualnej odpowiedzialności karno-sądowej.

Art. 5. Zaopatrzenie emerytalne (uposażenie emerytalne, pensja wdowia i sieroca) oraz odprawy mogą ulec zapowiedzeniu i zajęciu sądowemu tylko z tytułu alimentów, jako też zapowiedzeniu i zajęciu sądowemu lub administracyjnemu z tytułu należności Skarbu Państwa.

Wysokość zapowiedzeń i zajęć wynosi: dla alimentów 2/5 zaopatrzenia emerytalnego, względnie odprawy, a dla należności Skarbu Państwa 1/5 zaopatrzenia emerytalnego, a 2/3 odprawy.

Postanowienia ustępu 2 niniejszego artykułu nie mają zastosowania do emerytów wojskowych oraz wdów i sierót po zawodowych wojskowych. U osób tych dokonywa się potrąceń dopuszczalnych w myśl ust. 1 niniejszego artykułu w wysokości, określonej w art. 3 ustawy z dnia 2 kwietnia 1925 r. o potrąceniach z uposażenia osób wojskowych (Dz. U. R. P. Nr. 45, poz. 312) z zaopatrzenia emerytalnego lub odprawy, wypłacanych na zasadzie niniejszej ustawy.

Pośmiertne nie ulega zapowiedzeniu, ani też zajęciu.

Art. 6. Zaopatrzenie emerytalne (uposażenie emerytalne, pensja wdowia i sieroca) wymierza się w punktach w myśl zasad art. 3, 4 i 5 ustawy o uposażeniu funkcjonarjuszów państwowych i wojska z dnia 9 października 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 116, poz. 924), względnie dla sędziów i prokuratorów w myśl zasad art. 4 § 2 i art. 5 § 1, 2 i 3 ustawy o uposażeniu sędziów i prokuratorów z dnia 5 grudnia 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 134, poz. 1107) zależnie od grupy i szczebla, do których funkcjonarjusz państwowy, względnie zawodowy wojskowy, został zaliczony.

Zmiany ilości punktów w poszczególnych grupach uposażenia oraz wartości mnożnej, stosowane do funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych, pozostających w służbie czynnej, będą automatycznie stosowane do zaopatrzenia emerytalnego. Natomiast wszelkie zmiany, dotyczące zaszeregowania funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych do grup uposażenia, nie mają zastosowania do przeniesionych już w stan spoczynku funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych.

Art. 7. Za świadczenia, obciążające w myśl niniejszej ustawy Skarb Państwa, ustanawia się opłatę w wysokości 5% (pięć) uposażenia, pobieranego przez funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych w czynnej służbie. Opłatę tę pobiera się każdego miesiąca przez potrącenie z uposażenia. Obowiązek uiszczania opłaty emerytalnej ustaje, jeżeli funkcjonarjusz państwowy lub zawodowy wojskowy uiścił do Skarbu Państwa Polskiego opłaty emerytalne lub składki ubezpieczeniowe co najmniej za 35 lat, policzalnych do wysługi emerytalnej.

Funkcjonarjusze państwowi i zawodowi wojskowi przy każdorazowem osiągnięciu z jakiegokolwiek bądź tytułu uposażenia wyższej grupy lub szczebla oraz przy uzyskaniu lub podwyższeniu dodatku, zaliczalnego do podstawy wymiaru emerytury, opłacają przez jeden rok połowę różnicy w wysokości uposażenia.

Funkcjonarjusze państwowi i zawodowi wojskowi, wybrani do ciał ustawodawczych, uiszczają przez czas trwania mandatu poselskiego lub senatorskiego opłaty, wymienione w ust. 1 i 2 niniejszego artykułu od uposażenia, jakie pobierają lub pobieraliby w służbie czynnej, przyczem w tym ostatnim przypadku potrącenia opłaty emerytalnej winny być dokonywane z diet poselskich lub senatorskich.

Funkcjonarjusze państwowi i zawodowi wojskowi, pełniący służbę poza granicami Państwa Polskiego i w. m. Gdańska, uiszczają przez cały czas pobytu zagranicą opłaty od uposażenia, jakieby pobierali, pełniąc służbę w kraju.

Opłaty, pobrane na podstawie niniejszego artykułu, nie podlegają zwrotowi.

Upoważnia się Radę Ministrów do wydawania rozporządzeń normujących:

a) I. przekazywanie przez Skarb Państwa ośmioprocentowej składki (określonej w art. 120 w ust. 2 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 listopada 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 106, poz. 911) przy analogicznem zastosowaniu postanowień ust. 4, art. 120 powołanego rozporządzenia) właściwym Zakładom Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych oraz właściwym instytucjom, przedsiębiorstwom lub zakładom, których pracownicy zgodnie z art. 5 p. 4, 5 i 6 powołanego rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej nie podlegają obowiązkowi ubezpieczenia na mocy tego rozporządzenia;

II. zaliczanie lat służby państwowej, pełnionej od dnia 1 stycznia 1928 roku do ubezpieczenia, unormowanego temże rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej, względnie do lat wysługi emerytalnej w wyżej wymienionych instytucjach, przedsiębiorstwach i zakładach tym funkcjonarjuszom państwowym i zawodowym wojskowym, których stosunek służbowy został rozwiązany z przyczyn, uznanych w rozporządzeniu Rady Ministrów za powodujące zachowanie prawa do przekazania, wymienionej w p. I., ośmioprocentowej składki i pod warunkiem, że funkcjonarjusz państwowy względnie zawodowy wojskowy nie nabył w służbie państwowej prawa do emerytury;

b) przekazywanie Skarbowi Państwa składek ubezpieczeniowych przez właściwe Zakłady Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych, lub właściwe instytucje, przedsiębiorstwa i zakłady, których pracownicy zgodnie z art. 5 p. 4, 5 i 6 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 listopada 1927 r .(Dz. U. R. P. Nr. 106, poz. 911) nie podlegają obowiązkowi ubezpieczenia na mocy tego rozporządzenia, za lata pracy umysłowej, podlegające zaliczeniu do wysługi emerytalnej tych pracowników, którzy przeszli lub przejdą do stałej służby państwowej.

Art. 8. Prezydent Rzeczypospolitej na wniosek właściwej władzy naczelnej za zgodą Ministra Skarbu może w przypadkach, zasługujących na szczególne uwzględnienie, a nie objętych niniejszą ustawą:

a) uwzględniać przy wymiarze zaopatrzeń emerytalnych ustawowo niezaliczalne lata służby;

b) podwyższać wymiar ustawowo przypadającego zaopatrzenia emerytalnego, tudzież

c) przyznawać zaopatrzenia emerytalne funkcjonarjuszom państwowym i zawodowym wojskowym, jako też osobom po nich pozostałym.

Postanowienia niniejszego artykułu mają zastosowanie również do praktykantów, funkcjonarjuszów państwowych mianowanych do odwołania, oraz do pracowników kontraktowych.

TYTUŁ II.

Zaopatrzenie emerytalne funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych.

Rozdział I.

Postanowienia wspólne.

Art. 9. Prawo do uposażenia emerytalnego nabywa funkcjonarjusz państwowy oraz zawodowy wojskowy po nieprzerwanej co najmniej 10-letniej państwowej służbie cywilnej, względnie wojskowej, lub po łącznym,

nieprzerwanym, co najmniej 10 lat trwającym okresie państwowej służby cywilnej i wojskowej, o ile przechodzi w stan spoczynku z powodów, przewidzianych w ustawie.

Wyjątkowo nabywa funkcjonarjusz państwowy, względnie zawodowy wojskowy, prawo do uposażenia emerytalnego:

1) po nieprzerwanej, co najmniej 5-letniej państwowej służbie cywilnej, względnie wojskowej, lub po łącznym nieprzerwanym, co najmniej 5 lat trwającym okresie państwowej służby cywilnej i wojskowej, z powodu trwałej niezdolności do służby, spowodowanej kalectwem lub chorobą, nabytą w związku ze służbą, bez własnej winy;

2) bez względu na czas służby — wskutek trwałej niezdolności do służby z powodu:

a) nieszczęśliwego wypadku, wynikłego z powodu lub w czasie pełnienia obowiązków służbowych;

b) działań wojennych w miejscu służbowego pobytu;

c) chorób zakaźnych, panujących epidemicznie w miejscu służbowego pobytu, względnie w danej formacji wojskowej.

Przy obliczaniu 10-letniej, względnie 5-letniej służby państwowej, postanowienia art. 16 nie mają zastosowania.

Art. 10. Do wysługi emerytalnej liczy się czas służby nieprzerwanej z wyjątkiem przypadków, przewidzianych w niniejszej ustawie.

Emerytowany funkcjonarjusz państwowy lub zawodowy wojskowy, powołany ponownie z urzędu lub na własną prośbę do stałej służby państwowej lub zawodowej wojskowej (reaktywacja), traci prawo do poprzednio przyznanego mu uposażenia emerytalnego. Przy ponownem przeniesieniu reaktywowanego w stan spoczynku wymierza mu się uposażenie emerytalne według ostatnio pobieranego uposażenia (art. 17 i 18 ustawy), przyczem do wysługi emerytalnej, nabytej przed reaktywacją, dolicza się cały okres służby, odbytej po reaktywacji.

Art. 11. Funkcjonarjuszowi państwowemu i zawodowemu wojskowemu, który po nieprzerwanej co najmniej 10-letniej służbie państwowej stał się trwale niezdolnym do służby, a ponadto utracił bez własnej winy trwale co najmniej 95% zdolności do zarobkowania — dolicza się przy wymiarze uposażenia emerytalnego w granicach art. 19 niniejszej ustawy 10 lat do czasu służby, podlegającego normalnemu zaliczeniu do wysługi emerytalnej.

Do okresu 10-letniej służby państwowej wlicza się jedynie służbę państwową, zaliczalną do wysługi emerytalnej na mocy art. 37 punkt 1 i 2, lub art. 50 ust. 1 i 6 z uwzględnieniem łącznej policzalności państwowej służby cywilnej i wojskowej, zgodnie z ust. 1 art. 9 ustawy.

Art. 12. Funkcjonarjuszowi państwowemu i zawodowemu wojskowemu, który wskutek przypadków, wymienionych w punkcie 2 art. 9 niniejszej ustawy, utracił również zdolność do pracy zarobkowej — wymierza się uposażenie emerytalne według norm art. 19 niniejszej ustawy, doliczając ponadto do wysługi emerytalnej w granicach tegoż artykułu zależnie od stopnia utraty zdolności do zarobkowania, a mianowicie:

przy utracie zdolności od 35% do 54% — 2 lata;
przy utracie zdolności od 55% do 74% — 4 lata;
przy utracie zdolności od 75% do 84% — 6 lat;

przy utracie zdolności od 85% do 94% — 8 lat;
przy utracie zdolności od 95% do 100% — 10 lat.

W wyjątkowych, na szczególne uwzględnienie zasługujących przypadkach, może właściwa władza naczelna w porozumieniu z Ministrem Skarbu przyznać uposażenie emerytalne w wymiarze wyższym od przewidzianego w ustępie 1 niniejszego artykułu, aż do pełnej wysokości uposażenia w służbie czynnej (art. 17), będącego podstawą do obliczenia uposażenia emerytalnego.

Praktykantów i funkcjonarjuszów państwowych, mianowanych do odwołania w myśl ustaw o państwowej służbie cywilnej, w przypadkach, wymienionych w niniejszym artytykule, traktuje się narówni z funkcjonarjuszami państwowymi, mianowanymi na stałe.

Art. 13. Doliczenie lat do wysługi emerytalnej w myśl art. 12 niniejszej ustawy następuje pod warunkiem:

1) niezdolności do służby, spowodowanej przyczynami, wskazanemi w punkcie 2 art. 9 niniejszej ustawy, stwierdzonej zarządzonem z urzędu badaniem komisji lekarskiej;

2) zgłoszenia wypadków w ciągu jednego roku tej władzy, przy której dany funkcjonarjusz państwowy, względnie zawodowy wojskowy, służył.

W przypadkach, zasługujących na wyjątkowe uwzględnienie, a należycie usprawiedliwionych i udowodnionych, może władza przyjąć zgłoszenie, jeżeli nastąpiło ono nie później, niż w trzy lata po zajściu wypadku.

Art. 14. Skład i sposób urzędowania komisji lekarskiej dla funkcjonarjuszów państwowych, a komisji wojskowo-lekarskiej dla zawodowych wojskowych określi rozporządzenie Rady Ministrów, które też określi sposób oceny zdolności do służby (państwowej, wojskowej), sposób oceny stopnia utraty zdolności do pracy zarobkowej, a także sposób stwierdzenia przyczynowego związku choroby (kalectwa) ze służbą państwową, a względnie wojskową wogóle, specjalnie zaś ustalenie, iż choroba powstała z przyczyn, przewidzianych w art. 9 niniejszej ustawy, sposób stwierdzenia powstania choroby, braku lub istnienia winy chorego (kaleki) w jej powstaniu, a następnie stałej potrzeby pomocy osób postronnych, względnie potrzeby szczególnej opieki, jako to: potrzeby umieszczenia w domu inwalidów, względnie w zakładzie dla umysłowo-chorych.

Art. 15. Czas służby wojskowej, odbytej podczas wojny od dnia rozpoczęcia działań wojennych do dnia podpisania traktatu pokoju, liczy się przy wymiarze uposażenia emerytalnego podwójnie. Również podwójnie liczy się czas rzeczywiście pełnionej służby cywilnej, odbytej na terenie operacyjnym, podporządkowanym dowództwu armji, oraz okresy służby rzeczywiście pełnionej w formacjach wojskowych.

Przy częściowej mobilizacji oblicza się w ten sposób czas służby, odbytej podczas wojny, tylko pełniącym służbę w formacjach zmobilizowanych, a ponadto wojskowym, zatrudnionym w Ministerstwie Spraw Wojskowych i Naczelnem Dowództwie.

Art. 16. Przy ostatecznem obliczaniu lat wysługi emerytalnej nie uwzględnia się części roku do 6 miesięcy włącznie, natomiast okres, przekraczający czas 6 miesięcy, liczy się jako pełny rok.

Art. 17. Podstawą do wymierzenia uposażenia emerytalnego jest uposażenie, pobierane ostatnio w służbie czynnej, przypadające według art. 3

ustawy o uposażeniu funkcjonarjuszów państwowych i wojska z dnia 9-go października 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 116, poz. 924), względnie dla sędziów i prokuratorów według art. 4 §§ 1 i 3 ustawy o uposażeniu sędziów i prokuratorów z dnia 5 grudnia 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 134, poz. 1107). Podstawę oblicza się w wymiarze dla samotnego.

Przy wymierzaniu uposażeń emerytalnych funkcjonarjuszom państwowym lub zawodowym wojskowym, pełniącym służbę na placówkach zagranicznych i terenie w. m. Gdańska przyjmuje się za podstawę wymiaru uposażenie czynne, jakie pobieraliby, pełniąc służbę w kraju.

Art. 18. Dodatki określone w punktach w ustawie o uposażeniu funkcjonarjuszów państwowych i wojska z dnia 9 października 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 116, poz. 924) w artykułach:

37 ust. 1 dla dyrektora szkoły średniej oraz seminarjum nauczycielskiego i ochroniarskiego;

47 ust. 1 dla kierowników szkół powszechnych,

48 i 49 dla inspektora szkolnego i zastępcy inspektora szkolnego;

54 ust. 1 dla dyrektora państwowej szkoły zawodowej;

62 ust. 1 i 2 dla dyrektora i kierownika szkoły specjalnej;

66 lit. a) dla podpułkownika i komandora-porucznika;

118 — dodatek wyrównawczy dla funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych, jeżeli ten dodatek przysługiwał danemu funkcjonarjuszowi państwowemu lub zawodowemu wojskowemu w chwili przeniesienia w stan spoczynku, oraz dodatki, wymienione w art. 8 ustawy z dnia 5 grudnia 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 134, poz. 1107) o uposażeniu sędziów i prokuratorów — wliczają się do podstawy wymiaru uposażenia emerytalnego, obliczone od różnicy w wymiarze dla samotnego.

Niezależnie od postanowienia art. 17 powiększa się uposażenie emerytalne funkcjonarjuszów państwowych, którzy ostatnio przed przeniesieniem w stan spoczynku pełnili służbę na terenie w. m. Gdańska, o różnicę między mnożną, obowiązującą w kraju, a mnożną, obowiązującą na terenie w. m. Gdańska, przez okres zamieszkiwania emeryta lub pozostałej po nim rodziny na tym obszarze.

Art. 19. Uposażenie emerytalne wynosi do 10 lat służby włącznie 40% (czterdzieści procent) i wzrasta za każdy następny rok służby o 2,4% (dwa całe cztery dziesiąte procent), w żadnym jednak razie nie może przenosić 100% (stu procent) podstawy wymiaru uposażenia emerytalnego.

W tym samym stosunku oblicza się także wszystkie dodatki, do których emeryt ma prawo w myśl przepisów niniejszej ustawy.

Art. 20. Na czas trwania wyjątkowych warunków ekonomicznych otrzymuje ponadto emeryt na żonę, poślubioną przed przejściem w stan spoczynku, dodatek, ustanowiony w art. 4 ustawy o uposażeniu funkcjonarjuszów państwowych i wojska z dnia 9 października 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 116, poz. 924), względnie w art. 5 ustawy o uposażeniu sędziów i prokuratorów z dnia 5 grudnia 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 134, poz. 1107).

W wyjątkowych, na szczególne uwzględnienie zasługujących, przypadkach, może właściwa władza naczelna za zgodą Ministra Skarbu przyznać emerytowi również dodatek na jedno dziecko.

Art. 21. Funkcjonarjusz państwowy, względnie zawodowy wojskowy, ma prawo z powodu przeniesienia go w stan spoczynku do zwrotu kosztów jednorazowego przesiedlenia się z rodziną z ostatniego miejsca służbo-

wego do przyszłego miejsca zamieszkania w kraju lub na obszarze w. m. Gdańska, według przepisów, normujących sprawę należności za przeniesienie z urzędu w służbie czynnej.

Z powyższego prawa przeniesienia się można skorzystać w ciągu jednego roku, licząc od dnia przeniesienia w stan spoczynku.

W wyjątkowych, na szczególne uwzględnienie zasługujących, przypadkach Minister Skarbu może przyznawać zwrot kosztów jednorazowego przesiedlenia w razie, gdy przesiedlenie nastąpiło przed przeniesieniem w stan spoczynku, lub po upływie roku od dnia przeniesienia, a zaszły okoliczności, które uzasadniają niedotrzymanie rocznego terminu przeniesienia.

Art. 22. Prawo do pobierania uposażenia emerytalnego rozpoczyna się od pierwszego dnia miesiąca, następującego po przeniesieniu w stan spoczynku.

Uposażenie emerytalne płatne jest miesięcznie zgóry.

Uposażenie emerytalne, wymierzone i przyznane, a niepodjęte w ciągu pięciu lat, liczonych od chwili płatności danego uposażenia, przypada na rzecz Skarbu Państwa. Właściwa władza naczelna w porozumieniu z Ministrem Skarbu w przypadkach, zasługujących na uwzględnienie, może czynić wyjątki od powyższej zasady.

Art. 23. Prawo do pobierania uposażenia emerytalnego gaśnie:

1) w razie śmierci emeryta;

2) gdy emeryt został prawomocnie skazany za czyn karygodny, a skazanie pociąga za sobą utratę zdolności do piastowania urzędu publicznego, względnie prawa do uposażenia emerytalnego. Właściwa władza naczelna w porozumieniu z Ministrem Skarbu może jednak w tym przypadku przyznać żonie i dzieciom emeryta odpowiedni zasiłek na czas, przez który rodzina pozostawałaby bez środków do utrzymania. Zasiłek ten nie może przekraczać ustawowego zaopatrzenia wdowiego, względnie sierocego. Zawieszenie w wyroku sądowym wykonania kary pociąga za sobą utratę prawa do uposażenia emerytalnego tylko o ile emeryt został następnie skazany na odbycie zawieszonej kary; w tym przypadku utrata prawa do uposażenia emerytalnego następuje od pierwszego dnia miesiąca, następującego po uprawomocnieniu się ponownego skazania;

3) gdy emeryt wojskowy został orzeczeniem oficerskiego sądu honorowego prawomocnie skazany na wykluczenie z korpusu oficerskiego, za czyn popełniony przed wstąpieniem do wojska polskiego, a zwrócony przeciw interesom Narodu Polskiego.

Ponadto emeryt może zrzec się stale lub czasowo prawa do pobierania uposażenia .emerytalnego, zrzeczenie to jednak nie może w niczem szkodzić prawom wdów i sierót do pensji wdowiej i sierocej, tudzież prawom osób uprawnionych do otrzymywania od emeryta alimentów, z tytułu których uposażenie emerytalne podlega zapowiedzeniu i zajęciu w myśl art. 5 niniejszej ustawy.

Art. 24. Prawo do pobierania uposażenia emerytalnego nie przysługuje:

1) na czas przebywania przez okres dłuższy niż pół roku poza granicami Państwa, względnie Wolnego Miasta Gdańska, bez zezwolenia właściwej władzy naczelnej, udzielonego w porozumieniu z Ministrem Skarbu;

2) w razie utraty obywatelstwa polskiego, z wyjątkiem równoczesnego przyjęcia obywatelstwa gdańskiego ;

3) na czas pobierania zaopatrzenia z tytułu niezdolności do służby lub pracy na zasadzie innych ustaw, jeżeli świadczenia te płyną ze Skarbu Państwa (art. 3); postanowienie to nie ma zastosowania do weteranów powstań narodowych, oraz wdów i sierót po nich, o ile otrzymują zaopatrzenie na mocy ustawy z dnia 23 marca 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 26, poz. 212);

4) w razie wstąpienia do klasztoru;

5) przy zastosowaniu przepisów niniejszej ustawy (art. 42, 55, 56, 57 i 58) na czas umieszczenia w domu inwalidów, względnie w zakładach dla umysłowo chorych.

W przypadkach, przewidzianych w niniejszym artykule, wypłaca się uposażenie emerytalne od dnia pierwszego miesiąca, następującego po usunięciu przyczyn, wymienionych w tym artykule, nie wcześniej jednak, niż od dnia pierwszego miesiąca, następującego po zgłoszeniu się o uposażenie.

Art. 25. Emeryci, którzy zajmują jakiekolwiek płatne stanowisko w urzędzie, instytucji, przedsiębiorstwie lub zakładzie państwowym, czy też samorządu terytorjalnego lub gospodarczego, tudzież w instytucjach ubezpieczeń społecznych, oraz emeryci, którzy pobierają emeryturę z funduszów takiej instytucji, przedsiębiorstwa lub zakładu, otrzymują tylko taką część, przyznanego na mocy niniejszej ustawy, uposażenia emerytalnego, która wraz z wynagrodzeniem, względnie zaopatrzeniem, pobieranem z danej instytucji, przedsiębiorstwa lub zakładu nie przewyższa 150% uposażenia, ostatnio pobieranego w służbie czynnej.

Za uposażenie, ostatnio pobierane w służbie czynnej w rozumieniu poprzedniego ustępu, uważać należy uposażenie służbowe obliczone według stopnia i grupy, do której emeryt był zaliczony ostatnio przed przeniesieniem w stan spoczynku, z uwzględnieniem dodatków, przywiązanych do pełnienia służby w miejscowości, będącej siedzibą instytucji, przedsiębiorstwa lub zakładu, w których emeryt jest zatrudniony oraz z uwzględnieniem innych dodatków, do których mają prawo wszyscy funkcjonarjusze państwowi i zawodowi wojskowi.

Postanowienie ust. 1 nie dotyczy tych emerytów, których wysokość uposażenia emerytalnego nie przekracza rocznie 3.600 złotych.

Czasowe powierzenie emerytowi ściśle określonych, specjalnych czynności, nie uważa się za objęcie stanowiska w rozumieniu ust. 1.

Rozdział II.

Postanowienia, dotyczące wyłącznie funkcjonarjuszów państwowych.

Art. 26. Przeniesienie w stan spoczynku funkcjonarjuszów państwowych (art. 2), nie wyłączając sędziów i prokuratorów, zarządza właściwa władza naczelna.

Sędziów i prezesów Najwyższego Trybunału Administracyjnego przenosi w stan spoczynku Prezes Rady Ministrów.

Członków kolegjum Najwyższej Izby Kontroli i prezesów izb okręgowych przenosi w stan spoczynku Prezes Rady Ministrów, natomiast innych urzędników — Prezes Najwyższej Izby Kontroli.

Władza naczelna może upoważnić podległe sobie bezpośrednio władze do przenoszenia w stan spoczynku pewnych kategoryj funkcjonarju-

szów, których mianowanie jest zastrzeżone kompetencji jej lub podległej jej władzy.

Art. 27. Zaopatrzenie emerytalne (uposażenie emeryta, pensję wdowią i sierocą) przyznaje i wymierza właściwa władza naczelna w porozumieniu z Ministrem Skarbu, lub upoważniona przez władzę naczelną właściwa władza II-ej instancji w porozumieniu z odnośną izbą skarbową.

Zaopatrzenie emerytalne (uposażenie emeryta, pensja wdowia i sieroca) winno być przyznane i wymierzone w ciągu 30 dni od daty przeniesienia w stan spoczynku, względnie śmierci funkcjonarjusza państwowego.

W razie niemożności wymierzenia zaopatrzenia emerytalnego w przewidzianym terminie właściwa władza naczelna w porozumieniu z Ministrem Skarbu winna przyznać danemu emerytowi (wdowie, sierocie) zaliczkę do czasu wymierzenia zaopatrzenia emerytalnego. Zaliczka ta podlega potrąceniu w całości z pierwszych przyznanych rat zaopatrzenia emerytalnego (uposażenia emeryta, pensji wdowiej lub sierocej).

Art. 28. Przeniesienie w stan spoczynku następuje na prośbę funkcjonarjusza państwowego:

a) bez względu na wiek, jeżeli funkcjonarjusz państwowy z powodu ułomności cielesnej, albo z powodu upadku sił fizycznych lub umysłowych stał się trwale niezdolny do służby;

b) bez względu na zdolność do służby, gdy przekroczył sześćdziesiąt lat życia;

c) gdy uzyskał prawo do pełnego uposażenia emerytalnego i ukończył 55 lat życia.

Art. 29. Władza powinna funkcjonarjusza państwowego przenieść w stan spoczynku bez jego prośby:

a) gdy funkcjonarjusz państwowy z powodu choroby nie pełnił służby dłużej niż na to zezwalają ustawy o państwowej służbie cywilnej; za przerwy w tych czasokresach uważane będą tylko te czasokresy czynnej służby, które wynoszą co najmniej połowę czasu, spędzonego poprzednio poza służbą wskutek choroby lub na urlopie dla poratowania zdrowia;

b) gdy z powodów, podanych w punkcie a) art. 28, jest trwale niezdolny do prawidłowego pełnienia służby;

c) jeżeli funkcjonarjusz państwowy w ciągu pół roku od chwili przeniesienia go w stan nieczynny nie został powołany do służby czynnej.

Władza może przenieść funkcjonarjusza państwowego w stan spoczynku bez jego prośby, gdy przekroczył 60 lat życia i uzyskał prawo do zaopatrzenia emerytalnego. Przepis ten nie stosuje się do sędziów, prokuratorów, profesorów szkół akademickich, jako też do członków kolegjum Najwyższej Izby Kontroli, kolegjów departamentów Najwyższej Izby Kotroli, prezesów i wiceprezesów izb okręgowych i członków kolegjów tychże izb, do których stosuje się odrębne przepisy.

Art. 30. Władza musi funkcjonarjusza państwowego przenieść w stan spoczynku bez jego prośby na podstawie prawomocnego orzeczenia dyscyplinarnego o przeniesieniu w stan spoczynku przy zachowaniu postanowień tego orzeczenia.

Ponadto Prezes Najwyższej Izby Kontroli i członkowie kolegjum Najwyższej Izby Kontroli muszą być przeniesieni w stan spoczynku na skutek uchwały Sejmu, powziętej w myśl art. 9 Konstytucji, lub wskutek

utraty praw stanu na zasadzie wyroku sądowego, podanych do wiadomości Prezesa Rady Ministrów.

Przeniesienie w stan spoczynku w powyższych przypadkach następuje wyłącznie przy zachowaniu postanowień ustępu 1 art. 9 niniejszej ustawy.

Art. 31. Funkcjonarjusz państwowy, ubiegający się o przeniesienie w stan spoczynku z powodów, wymienionych w lit. a) art. 28, będzie poddany badaniu komisji lekarskiej I-ej instancji w celu stwierdzenia, czy zachodzi trwała niezdolność do służby oraz z jakich przyczyn, a nadto, czy i w jakiej wysokości zachodzi utrata zdolności do zarobkowania (art. 11 i 12). Komisja lekarska I-ej instancji przesyła swe orzeczenie bezpośrednio tej władzy, która zarządziła badanie, odpis zaś orzeczenia przesyła badanej osobie.

Właściwa władza ma prawo poddać funkcjonarjusza państwowego badaniu komisji lekarskiej II-ej instancji. Również funkcjonarjusz państwowy ma prawo domagać się z uzasadnionych powodów badania przez komisję lekarską II-ej instancji, jeżeli wynik badania przez komisję lekarską I-ej instancji wypadł dla niego niekorzystnie. Odnośne odwołanie wraz z wnioskiem o przedstawienie do zbadania komisji lekarskiej II-ej instancji winien funkcjonarjusz państwowy wnieść w ciągu dni 14-tu od daty doręczenia mu orzeczenia komisji lekarskiej I-ej instancji do tej władzy, która zarządziła badanie.

Art. 32. O zamierzonem przeniesieniu funkcjonarjusza państwowego w stan spoczynku bez jego prośby w przypadkach, przewidzianych w punktach a) i b) art. 29, władza zawiadamia pisemnie funkcjonarjusza państwowego z równoczesnem pouczeniem, że w ciągu dni 14-tu ma on prawo wnieść odwołanie. Jeżeli przeniesienie w stan spoczynku następuje z mocy lit. b) art. 29 ma nadto analogiczne zastosowanie postępowanie przewidziane w art. 31 ustawy, przyczem władza w zawiadomieniu o zamierzonem przeniesieniu w stan spoczynku winna powołać się na orzeczenie komisji lekarskiej.

Art. 33. Przeciw orzeczeniu władzy bezpośrednio podległej władzy naczelnej, wydanemu na zasadzie art. 26 ustęp 4 ustawy, funkcjonarjuszowi państwowemu służy w ciągu 30-tu dni prawo wniesienia zażalenia do właściwej władzy naczelnej.

Przeciw orzeczeniu, opartemu na powtórnem, na własną prośbę funkcjonarjusza państwowego zarządzonem, badaniu komisji lekarskiej nie przysługuje żaden środek prawny.

Art. 34. Bieg terminów, przewidzianych w art. 31, 32 i 33, rozpoczyna się z dniem, następującym po dniu doręczenia zawiadomienia lub orzeczenia.

Jeżeli koniec terminu przypadnie na niedzielę lub święto uroczyste, kończy się termin następnego dnia powszedniego. Terminu nie uważa się za zaniedbany, jeżeli przed jego upływem zażalenie wysłano pocztą listem poleconym, nadanym w dniu ostatnim terminu.

Art. 35. Art. 32 nie stosuje się do sędziów i prokuratorów, asesorów sądowych i aplikantów sądowych. Zasady postępowania celem przeniesienia tych funkcjonarjuszów w stan spoczynku z urzędu określi ustawa o służbie sędziowskiej i prokuratorskiej.

Art. 36. Uposażenie emerytalne przyznaje się i oblicza na podstawie danych, zawartych w osobowych aktach funkcjonarjusza państwowego i po-

partych bądź oryginalnemi dokumentami, bądź też uwierzytelnionemi odpisami takich dokumentów.

Jeżeli funkcjonarjusz państwowy rości sobie prawo do uposażenia emerytalnego w wyższym wymiarze, aniżeli wynika to z danych zawartych w jego osobowych aktach, winien udowodnić swe żądanie dokumentami. Wyższe uposażenie emerytalne otrzymuje funkcjonarjusz państwowy od dnia pierwszego miesiąca, następującego po zgłoszeniu i wykazaniu prawa do takiego uposażenia.

Za czas, nieobjęty obliczeniem z powodu późniejszego przedstawienia dokumentów, funkcjonarjusz państwowy otrzymuje różnicę jedynie w tym wypadku, gdy nie ponosi winy opóźnionego przedstawienia dokumentów.

Art. 37. 1) Czas służby liczy się do wysługi emerytalnej od dnia rzeczywistego objęcia służby.

Do wysługi emerytalnej dolicza się również państwową służbę prowizoryczną i przygotowawczą, w myśl zasad obowiązujących przepisów o państwowej służbie cywilnej, o ile nominacja na służbę stałą nastąpiła w czasie służby prowizorycznej lub bezpośrednio po odbyciu służby przygotowawczej.

2) Ponadto właściwa władza naczelna za zgodą Ministra Skarbu może danemu funkcjonarjuszowi zaliczyć do wysługi emerytalnej czas służby, pełnionej w charakterze funkcjonarjusza prowizorycznego lub praktykanta, a niepoliczalnej do wysługi emerytalnej na zasadzie punktu 1 niniejszego artykułu, oraz czas pracy kontraktowej w służbie państwowej, przyczem jeżeli funkcjonarjusz za okres podlegający zaliczeniu nie opłacał żadnych składek ubezpieczeniowych, podlegających przekazaniu na rzecz Skarbu Państwa, doliczenie może nastąpić jedynie po uprzedniem uiszczeniu opłaty emerytalnej, przewidzianej w art. 7 niniejszej ustawy od uposażenia tego stopnia służbowego, który funkcjonarjusz uzyskał przy pierwszem mianowaniu na stałe.

Jeżeli nominacja na służbę stałą lub prowizoryczną, podlegającą zaliczeniu do wysługi emerytalnej w myśl p. 1 niniejszego artykułu, nastąpiła w czasie trwania pracy kontraktowej w służbie państwowej, lub bezpośrednio po ukończeniu tej pracy, praca kontraktowa podlega zaliczeniu w całości do wysługi emerytalnej pod warunkiem uiszczenia opłaty emerytalnej zgodnie z ustępem poprzednim.

3) Do czasu służby, podlegającej normalnemu liczeniu do wysługi emerytalnej, dolicza się:

a) czas, przebyty w stanie nieczynnym, określony w obowiązujących przepisach o państwowej służbie cywilnej;

b) czas czynnej, również obowiązkowej, służby w wojsku polskiem, gdy funkcjonarjusz nie pełnił jej równolegle z państwową służbą cywilną, zaliczalną do wysługi emerytalnej;

c) czas przebyty w niewoli, jeżeli dostanie się do niej nastąpiło bez winy funkcjonarjusza.

Nadto przy wymiarze uposażenia emerytalnego dolicza się minimalny, odnośnemi ustawami przepisany, nie przekraczający jednak 4 lat, czas rzeczywistych studjów w wyższych zakładach naukowych państwowych i uznanych za równorzędne z państwowemi, jeżeli czas tych studjów nie biegnie równolegle z czasem służby, zaliczalnej do emerytury i tylko w przypadku całkowitego zakończenia studjów przepisanemi egzaminami.

Czas obowiązkowej służby wojskowej oraz studjów wyższych ma wpływ tylko na wysokość uposażenia emerytalnego, a nie na uzasadnienie roszczenia o to uposażenie.

W razie reaktywowania emeryta, który przeszedł w stan spoczynku przed dniem 1 października 1923 r. czas studjów wyższych może być zaliczony do wysługi emerytalnej dopiero po przesłużeniu co najmniej 5 lat w państwowej służbie polskiej.

Do zaliczenia czasu czynnej służby w wojsku polskiem i czasu, przebytego w niewoli, nie ma zastosowania warunek ciągłości służby (art. 10 ust. 1 ustawy).

4) Funkcjonarjuszom, którzy wstąpili ponownie do służby państwowej, zalicza się do wysługi emerytalnej za każdy pełny kalendarzowy rok służby państwowej, pełnionej po przerwie (art. 10 ust. 1) jeden rok pełnionej przed przerwą służby państwowej, określonej w pkt. 1 oraz w ustępie ostatnim pkt. 2 niniejszego artykułu.

W wyjątkowych przypadkach może właściwa władza naczelna za zgodą Ministra Skarbu zaliczyć do wysługi emerytalnej czas służby, pełnionej przed przerwą (art. 10 ust. 1 ustawy) w większym wymiarze, aniżeli ustalono w ustępie poprzednim.

Przy przechodzeniu funkcjonarjuszów państwowych z jednego działu służby do drugiego za przerwy w rozumieniu ustępów poprzednich i art. 10 ust. 1 ustawy uważa się jedynie przerwy, przekraczające dni 30.

5) Funkcjonarjuszom poczt ruchomych (urzędnikom ambulansowym i niższym funkcjonarjuszom pocztowym jeżdżącym w ambulansach) po upływie 10 lat służby w tym charakterze zalicza się do wysługi emerytalnej każdy dalszy rok takiej służby za 14 miesięcy.

6. Wojskowym zawodowym czas, przebyty w służbie Korpusu Ochrony Pogranicza, zalicza się do wysługi emerytalnej w stosunku 16 miesięcy za 12 miesięcy.

Wojskowi zawodowi w czasie służby w Korpusie Ochrony Pogranicza oprócz uprawnień emerytalnych z tytułu niniejszej ustawy korzystają z uprawnień, przysługujących oficerom i szeregowym Straży Granicznej w myśl art. 49 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o Straży Granicznej.

Art. 38. Do wysługi emerytalnej nie wlicza się:

a) czasu służby, spędzonego przed ukończeniem 18 lat życia, wyjątek stanowi służba wojskowa na obszarze operacyjnym;

b) czasu urlopu bez uposażenia, z wyjątkiem urlopu, otrzymanego na czas piastowania mandatu poselskiego lub senatorskiego, oraz czasu urlopu bez uposażenia, udzielonego nauczycielowi dla pracy w szkolnictwie prywatnem lub w instytucji społecznej, zajmującej się szerzeniem oświaty pozaszkolnej; nauczyciel ten winien za czas tego urlopu opłacić wkładki emerytalne, przewidziane w art. 7 niniejszej ustawy;

c) czasu zawieszenia w służbie, niepoliczalnego do czasu służby czynnej, w myśl odnośnych przepisów;

d) czasu służby, odliczonego orzeczeniem dyscyplinarnem w myśl odnośnych przepisów.

Art. 39. W razie przyznania emerytury z doliczeniem lat wskutek nieszczęśliwego wypadku (art. 9 punkt 2) przysługuje izbie skarbowej, w której okręgu emeryt otrzymuje swe zaopatrzenie, względnie która to

zaopatrzenie wypłaca, lub też innej władzy wypłacającej zaopatrzenie emerytalne — prawo zarządzenia przy analogicznem zastosowaniu postępowania przewidzianego w art. 31 ustawy trzykrotnego badania emeryta w ciągu lat dziewięciu, w okresach trzechletnich od dnia przeniesienia w stan spoczynku, przez komisję lekarską w celu stwierdzenia, czy trwała niezdolność do pracy zarobkowej nadal istnieje. W przypadku stwierdzenia odzyskania w części zdolności do pracy zarobkowej, ma dana izba skarbowa względnie władza wypłacająca, postawić władzy, uprawnionej do przenoszenia w stan spoczynku funkcjonarjuszów państwowych, wniosek o odliczanie częściowe lub całkowite przyznanych dodatkowo lat do wysługi emerytalnej z art. 12 niniejszej ustawy.

W razie stwierdzenia przez komisję lekarską zupełnej zdolności do służby, należy emeryta powołać do służby czynnej w tym samym lub innym dziale zarządu państwowego na stanowisko nie niższe od poprzednio zajmowanego. W przypadku odmowy ze strony emeryta, należy cofnąć przyznane mu zaopatrzenie emerytalne.

Art. 40. Oprócz przypadków, wymienionych w art. 23 niniejszej ustawy, prawo do pobierania uposażenia emerytalnego gaśnie, gdy emeryt, który nie ukończył 50 lat życia, powołany w ciągu 6 lat po przeniesieniu w stan spoczynku w myśl punktu a) art. 28 i punktów a), b) i c) art. 29, odmówi przyjęcia ofiarowanej mu ponownie posady państwowej równej lub wyższej grupy uposażenia, przyczem mają zastosowanie odnośne postanowienia ustaw o państwowej służbie cywilnej.

Art. 41. Do emerytowanych funkcjonarjuszów państwowych, powołanych do służby wojskowej na skutek mobilizacji lub częściowego uzupełnienia wojska do stopy wojennej, mają analogiczne zastosowania postanowienia ust. 3 art. 13 ustawy o uposażeniu funkcjonarjuszów państwowych i wojska z dnia 9 października 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 116, poz. 924).

Postanowienie powyższe nie dotyczy emerytowanych pracowników kolejowych, względnie pracowników poczt, radiotelegrafów, telegrafów i telefonów, powołanych do służby wojskowej kolejowej, względnie w pocztach, radiotelegrafach i telefonach, na podstawie ustaw z dnia 27 marca 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr. 27, poz. 160) i 18 grudnia 1920 r. (Dz. U. R. P. z 1921 r. Nr. 7, poz. 36).

Art. 42. Emerytowany funkcjonarjusz państwowy psychicznie chory, nie mający prócz emerytury innych źródeł utrzymania, może być na wniosek odnośnego opiekuna, za zgodą Ministra Skarbu, umieszczony i leczony na koszt Skarbu Państwa w zakładzie dla umysłowo chorych, przyczem przez cały czas przebywania w takim zakładzie wstrzymuje się wypłatę uposażenia emerytalnego.

Żonie i dzieciom takiego emeryta przysługuje za czas jego pobytu w takim zakładzie prawo do zaopatrzenia wdowiego, względnie sierocego, obliczonego według ust. 1 art. 61, względnie 62 niniejszej ustawy.

Art. 43. Emerytowani funkcjonarjusze państwowi mają prawo do korzystania z ulg w razie kuracji w państwowych zakładach leczniczych i uzdrowiskach narówni z funkcjonarjuszami w służbie czynnej.

Ponadto władna będzie Rada Ministrów przyznać emerytowanym funkcjonarjuszom państwowym prawo do korzystania z ulg, przyznawanych

funkcjonarjuszom państwowym w zakresie pomocy lekarskiej, przejazdach państwowemi środkami komunikacyjnemi i t. p.

Art. 44. Funkcjonarjusz państwowy, który nie nabył prawa do emerytury, a opuszcza służbę z powodu trwałej niezdolności do pełnienia obowiązków służbowych, nabytej wskutek choroby lub kalectwa bez własnej winy, względnie zostanie zwolniony ze służby z powodu zmian organizacji władz i urzędów, otrzymuje jednorazową odprawę w wysokości trzymiesięcznego ostatnio pobieranego uposażenia w służbie czynnej.

Rozdział III.

Postanowienia, dotyczące wyłącznie zawodowych wojskowych.

Art. Art. 45—59 opuszczono.

TYTUŁ III.

Zaopatrzenie rodzin, pozostałych po funkcjonarjuszach państwowych i po zawodowych wojskowych.

Art. 60. Prawo do pensji wdowiej, tudzież do pensji sierocej, jest prawem pochodnem, zależnem od nabycia praw emerytalnych przez męża, względnie ojca.

Pensję wdowią oblicza się według wymiaru dla samotnych.

W razie śmierci funkcjonarjusza państwowego lub zawodowego wojskowego w warunkach, określonych w punktach 1 i 2 art. 9 pozostałe po nich wdowy i sieroty nabywają również prawo do pensji wdowiej, względnie sierocej.

Art. 61. Pensja wdowia wynosi 50% (pięćdziesiąt procent) kwoty uposażenia emerytalnego, które zmarły mąż pobierał, względnie tego, do którego w chwili śmierci miałby prawo.

Pensja wdowia po funkcjonarjuszu państwowym, względnie zawodowym wojskowym, poległym lub zmarłym wskutek działań wojennych, wynosi 50% (pięćdziesiąt procent) pełnego uposażenia w stanie czynnym zmarłego męża, służącego za podstawę wymiaru uposażenia emerytalnego w myśl art. 17 i 18 niniejszej ustawy.

Wdowie i sierotom po funkcjonarjuszu państwowym lub zawodowym wojskowym, zmarłym z przyczyn, wymienionych w art. 9 punkt 2 lit. a) do c) niniejszej ustawy, dolicza się przy wymiarze pensji wdowiej i sierocej 10 lat do wysługi emerytalnej zmarłego męża względnie ojca w granicach art. 19 ustawy.

Postanowienie ustępu drugiego art. 12 niniejszej ustawy ma analogiczne zastosowanie do pensji wdowiej i sierocej.

Art. 62. Prawo do pensji sierocej nabywa się po ojcu. Pensja ta wynosi:

a) dla każdego dziecka, jeżeli wdowa żyje i w chwili śmierci funkcjonarjusza państwowego, względnie zawodowego wojskowego, miała prawo do pensji wdowiej — jedną czwartą część pensji wdowiej;

b) dla każdego dziecka, jeżeli wdowa nie żyje, lub też w chwili śmierci męża nie miała prawa do pensji wdowiej, albo też później to prawo utraciła — połowę pensji wdowiej;

c) dla jedynej sieroty bez ojca i matki lub dla jedynej sieroty bez ojca, w razie niepobierania przez matkę pensji wdowiej — 2/3 pensji wdowiej.

Jeżeli wdowa nie pobiera pensji wdowiej z powodu pobierania emerytury za własną służbę państwową, sierotom służy prawo do pensji według postanowień punktu a) artykułu niniejszego.

Art. 63. Prawo do pensji sierocej może być również nabyte po matce.

Jeżeli sierota nabyła prawo do pensji po ojcu i po matce, wypłaca się sierocie pensję wyższą.

Sierota nabywa prawo do pensji po matce za życia ojca w razie jego niezdolności do pracy i niemożności zapewnienia jej utrzymania.

Pensja sieroca po matce wynosi 1/4 uposażenia emerytalnego matki.

Art. 64. Łączna kwota pensyj sierocych bez względu na ilość dzieci nie może sama, ani łącznie z pensją wdowią przekraczać wysokości uposażenia emerytalnego, które zmarły funkcjonarjusz państwowy, względnie zawodowy wojskowy, faktycznie pobierał, lub do którego miałby prawo w chwili śmierci.

W razie jeżeli suma pensyj sierocych sierot, których matka żyje, i sierot bez matki łącznie z pensją wdowią przekracza wysokość uposażenia emerytalnego, które zmarły funkcjonarjusz państwowy, względnie zawodowy wojskowy, pobierał, lub do którego miał prawo w chwili śmierci — należy zmniejszyć proporcjonalnie pensje sieroce.

Art. 65. Gdy mianowanie lub awans zmarłego zawodowego wojskowego na wyższy stopień nastąpiło po jego śmierci, pozostałe po nim osoby, uprawnione do zaopatrzenia, otrzymują pensję, odpowiadającą nadanemu wyższemu stopniowi zmarłego.

Art. 66. Postanowienia art. 27, 33 i 34 mają analogiczne zastosowanie do wdów i sierót po funkcjonarjuszach państwowych, a postanowienia art. 46 do wdów i sierót po zawodowych wojskowych.

Art. 67. Żony i dzieci funkcjonarjuszów państwowych powołanych do służby wojskowej na skutek mobilizacji, jako też zawodowych wojskowych, którzy zaginęli na terenie działań wojennych, otrzymują od dnia 1 miesiąca, następującego po wstrzymaniu uposażenia w myśl art. 14 ustawy o uposażeniu funkcjonarjuszów państwowych i wojska z dnia 9 października 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 116, poz. 924), tymczasowe zaopatrzenie emerytalne w wysokości należnego im ewentualnie stałego zaopatrzenia według zasad ust. 1 art. 61, względnie 62 niniejszej ustawy.

Gdy na podstawie towarzyszących zaginieniu okoliczności istnieje uzasadnione podejrzenie, że zachodzi wypadek dezercji, postanowienia niniejszego artykułu nie mają zastosowania do czasu stwierdzenia, że wypadek dezercji nie zachodzi.

Art. 68. W razie odnalezienia się zaginionego potrąca się przy wypłacie zaległego uposażenia kwotę, wypłaconą jego żonie i dzieciom tytułem tymczasowego zaopatrzenia.

W razie nieodnalezienia się zaginionego w ciągu dwóch i pół lat, licząc od końca roku kalendarzowego, w którym podpisano preliminarja pokojowe, żona względnie dzieci, powinny przed końcem tego terminu

przedłożyć orzeczenie sądowe, uznające zaginionego za zmarłego, względnie orzeczenie sądowe, że dowód śmierci należy uważać za ustalony, w przeciwnym bowiem wypadku tymczasowe zaopatrzenia zostają wstrzymane. Orzeczenie to służy za podstawę przy rozpatrywaniu przyznania stałego zaopatrzenia.

Art. 69. Wdowa nie ma prawa do pensji:

a) jeżeli małżeństwo zostało zawarte przez emeryta;

b) jeżeli wspólność małżeńska została sądownie rozdzielona bez obowiązku męża do utrzymania żony.

Dzieci, pozostałe z małżeństwa, zawartego przez emeryta, nie mają prawa do pensji sierocej.

Art. 70. Prawo do otrzymywania pensji wdowiej i sierocej rozpoczyna się z pierwszym dniem miesiąca, następującego po tym miesiącu, za który zmarły funkcjonarjusz państwowy, względnie zawodowy wojskowy (emeryt), pobrał ostatnio należne mu uposażenie w służbie czynnej (uposażenie emerytalne). Dla sierot, które przyszły na świat po tym terminie, prawo do pensji rozpoczyna się od pierwszego dnia miesiąca po urodzeniu.

Jeżeli żądanie przyznania pensji wdowiej lub sierocej nie zostało zgłoszone w ciągu jednego roku od dnia śmierci męża, względnie ojca lub matki, należy przyznać pensję wdowią lub sierocą od pierwszego dnia miesiąca po dniu zgłoszenia.

Właścia władza naczelna w porozumieniu z Ministrem Skarbu może przyznać pensję wdowią i sierocą od terminu, ustalonego w ustępie 1 niniejszego artykułu, jeżeli osoby uprawnione wykażą, iż zaszły ważne okoliczności, które uniemożliwiły im wcześniejsze zgłoszenie żądania o zaopatrzenie.

Pensje wdowie i sieroce wymierzone i przyznane, a niepodjęte w ciągu pięciu lat, liczonych od chwili płatności danego zaopatrzenia, przepadają na rzecz Skarbu Państwa. Właściwa władza naczelna w porozumieniu z Ministrem Skarbu, w przypadkach, zasługujących na uwzględnienie, może czynić wyjątki od powyższej zasady.

Art. 71. Pensje wdowie i sieroce płatne są miesięcznie zgóry.

Art. 72. Prawo do pensji wdowiej, względnie sierocej, gaśnie:

a) w razie śmierci wdowy lub sieroty — z końcem tego miesiąca, w którym śmierć nastąpiła;

b) w razie ukończenia przez sierotę 18 roku życia, lub też wcześniejszego zawarcia związku małżeńskiego;

c) gdy wdowa, względnie sierota, została prawomocnie skazana za czyn karygodny, a skazanie pociąga za sobą utratę prawa do zaopatrzenia wdowiego, względnie sierocego.

Sierotom, odbywającym studja w zakładach naukowych, przyznaje się pensję sierocą z powyższemi zastrzeżeniami na każdy rok szkolny aż do ukończenia studjów, nie dłużej jednak, niż do ukończenia 24 roku życia.

W wyjątkowych, na szczególne uwzględnienie zasługujących, wypadkach może właściwa władza naczelna w porozumieniu z Ministrem Skarbu zezwolić na dalsze pobieranie, względnie przy niezdolności do pracy na przyznanie pensji sierocej także po ukończeniu 18, wzlędnie 24 roku życia.

Art. 73. Prawo do pobierania pensji wdowiej lub sierocej nie przysługuje:

a) na czas przebywania przez okres dłuższy niż pół roku poza granicami Państwa, względnie Wolnego Miasta Gdańska, bez zezwolenia właściwej władzy naczelnej, udzielonego w porozumieniu z Ministrem Skarbu;

b) w razie utraty obywatelstwa polskiego, z wyjątkiem równoczesnego przyjęcia obywatelstwa gdańskiego;

c) na czas pobierania zaopatrzenia z tytułu śmierci męża (ojca) na zasadzie innych ustaw, o ile świadczenia te płyną ze Skarbu Państwa; postanowienie to nie ma zastosowania do wdów po weteranach powstań narodowych, które otrzymują zaopatrzenie na mocy ustawy z dnia 23 marca 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 26, poz. 212);

d) na czas zajmowania przez sierotę jakiegokolwiek stanowiska w służbie państwowej lub samorządowej, do którego przywiązane jest stałe uposażenie;

e) na czas uwzględnienia sieroty przy wymiarze uposażenia funkcjonarjusza państwowego, względnie zawodowego wojskowego (ojczyma, matki, macochy);

f) w razie wstąpienia do klasztoru.

W przypadkach, przewidzianych w niniejszym artykule, wypłaca się zaopatrzenie emerytalne od dnia pierwszego miesiąca, następującego po usunięciu przyczyn, wymienionych w tym artykule, nie wcześniej jednak niż od dnia pierwszego miesiąca, następującego po zgłoszeniu się o zaopatrzenie.

Art. 74. Wdowa po funkcjonarjuszu państwowym, względnie zawodowym wojskowym, która weszła ponownie w związek małżeński, otrzymuje na prośbę albo jednorazową odprawę wzamian za pobieraną pensję wdowią, albo zachowuje prawo do pensji wdowiej na wypadek ponownego owdowienia.

Zgłoszenie o odprawę winno nastąpić w ciągu trzech miesięcy od dnia zawarcia ponownego małżeństwa.

Odprawa wynosi dla wdów w wieku do 45 lat życia dwuletnią, powyżej zaś tego wieku jednoroczną kwotę pensji wdowiej.

Wdowa, która wyszła zamąż za obywatela państwa obcego, otrzymuje odprawę tylko wtenczas, jeżeli ustawodawstwo państwa, którego jej mąż jest obywatelem, udziela wdowom odprawy, jeżeli wychodzą zamąż za obywatela Państwa Polskiego.

Art. 75. Wdowa po funkcjonarjuszu państwowym, względnie zawodowym wojskowym, która z tytułu zajmowania stanowiska w służbie państwowej nabyła własne prawa emerytalne, może otrzymać tylko jedno zaopatrzenie według swego wyboru.

Art. 76. Wdowa po funkcjonarjuszu państwowym, względnie zawodowym wojskowym, który zmarł w czynnej służbie przed uzyskaniem prawa do emerytury, otrzymuje jednorazową odprawę w wysokości połowy kwoty rocznego uposażenia, służącego za podstawę wymiaru uposażenia emerytalnego zmarłego.

W tej samej wysokości otrzymują odprawę sieroty bez ojca i matki w wieku poniżej 18 roku życia po ojcu, względnie po matce, o ile ci nie nabyli prawa do emerytury, z tem ograniczeniem, że równocześnie można otrzymać tylko jedną odprawę.

Taką samą odprawę należy przyznać sierotom bez ojca i matki w przypadku, określonym w ustępie przedostatnim art. 72, przyczem postanowienie ostatniego ustępu art. 72 niniejszej ustawy ma również zastosowanie.

Sierotom wypłaca się odprawę niepodzielnie.

Sierotom, pochodzącym z różnych małżeństw tego samego funkcjonarjusza, względnie zawodowego wojskowego, wypłaca się odprawę tylko wtedy, jeżeli pozostała po nim wdowa nie korzystała z tego prawa, albo z prawa tego zrezygnowała na rzecz sierot.

Art. 77. Wdowy lub sieroty po funkcjonarjuszach państwowych lub zawodowych wojskowych zmarłych w służbie czynnej, mają prawo do zwrotu kosztów jednorazowego przesiedlenia się z miejsca dotychczasowego zamieszkania, do przyszłego miejsca zamieszkania, które obiorą w kraju lub na obszarze w. m. Gdańska, według przepisów, normujących sprawę należności za przeniesienia z urzędu w służbie czynnej. Natomiast do wdów, sierot po funkcjonarjuszach państwowych lub zawodowych wojskowych, którzy zmarli w ciągu roku po przeniesieniu w stan spoczynku, a przed dokonaniem przesiedlenia, przewidzianego w art. 21 ustawy, znajduje zastosowanie ustęp 1 tegoż art. 21 ustawy. Poza tem do wdów i sierót mają analogiczne zastosowanie ust. 2 i 3 art. 21.

Art. 78. W razie śmierci funkcjonarjusza lub wojskowego zawodowego w stanie spoczynku, należy się wdowie, która pozostawała z nim we wspólności małżeńskiej, niezależnie od zaopatrzenia, względnie odprawy (art. 60, względnie 76), pośmiertne w wysokości trzymiesięcznego uposażenia, pobieranego ostatnio przez zmarłego.

Pod temi samemi warunkami w tej samej wysokości należy się pośmiertne w razie śmierci funkcjonarjuszki w stanie spoczynku wdowcowi.

W braku wdowy (wdowca) uprawnionej (ego) do pośmiertnego należy się pośmiertne w tej samej wysokości niepodzielnie dzieciom ślubnym, uprawnionym i pasierbom zmarłego, o ile zmarły je utrzymywał. W braku wyżej wymienionych członków rodziny można zwrócić udowodnione koszty leczenia i pogrzebu do wysokości pośmiertnego innym krewnym lub osobom postronnym, jeżeli zmarły nie pozostawił majątku ruchomego lub nieruchomego, wystarczającego na pokrycie tych kosztów.

Art. 79. Postanowienia art. 36 mają analogiczne zastosowanie do wdów i sierot po funkcjonarjuszach państwowych, względnie zawodowych wojskowych z tą różnicą, że wdowa i sieroty otrzymują w każdym razie powstałą różnicę za czas, nieobjęty obliczeniem z powodu wadliwego lub nieprawdziwego wpisu do wykazu stanu służby zmarłego męża, względnie ojca.

Art. 80. Wdowom po funkcjonarjuszach państwowych, względnie zawodowych wojskowych wyznania mahometańskiego, jeżeli pozostało ich dwie lub więcej po jednej i tej samej osobie, przyznaje się do równego podziału pensję wdowią według norm, przypadających na jedną wdowę.

Sieroty po takich funkcjonarjuszach państwowych, względnie zawodowych wojskowych, zrodzone z prawnych żon, uważa się za równouprawnione pod względem zaopatrzenia emerytalnego i wyznacza się im pensje sieroce według norm niniejszej ustawy do równego podziału.

Postanowienia art. 64 mają analogiczne zastosowanie do przypadków, o których mowa w niniejszym artykule.

TYTUŁ IV.

Przepisy przejściowe.

Rozdział I.

Postanowienia wspólne.

Art. 81. Funkcjonarjuszom, którzy przed wstąpieniem do służby państwowej polskiej, oraz zawodowym wojskowym, którzy przed wstąpieniem do wojska polskiego, pozostawali na służbie jednego z byłych państw zaborczych, jako też w służbie byłego Wydziału Krajowego Galicyjskiego, lub też którzy byli nauczycielami publicznych szkół ludowych lub wydziałowych i przechodzą w stan spoczynku ze służby państwowej polskiej, względnie ze służby w wojsku polskiem — wlicza się do wysługi emerytalnej pełną ilość lat służby w b. państwie zaborczem, podlegającą zaliczeniu według ustaw emerytalnych odnośnego państwa zaborczego, a względnie według ustaw krajowych galicyjskich, z zastrzeżeniem, że sposób zaliczania czasu tego do wysługi emerytalnej nie może być korzystniejszy, aniżeli w służbie państwowej polskiej, względnie w wojsku polskiem, na mocy niniejszej ustawy, tudzież lata służby państwowej polskiej. Czas piastowania mandatu poselskiego lub senatorskiego przed wejściem w życie niniejszej ustawy zalicza się przy tem do emerytury.

Funkcjonarjuszom państwowym i zawodowym wojskowym, którzy służyli czynnie w czasie trwania mocy obowiązującej ustaw z dnia 28 lipca 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 70, poz. 466) i z dnia 5 sierpnia 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 68, poz. 616), a którzy przed wstąpieniem do służby państwowej, względnie wojskowej, pełnili służbę samorządową w Państwie Polskiem, zaliczalną do wysługi emerytalnej w myśl punktu d) art. 15 ustawy z dnia 28 lipca 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 70, poz. 466), względnie punktu a) art. 12 ustawy z dnia 5 sierpnia 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 68, poz. 616), zalicza się do wysługi emerytalnej czas tej służby samorządowej pod warunkami, określonemi w wymienionych ustawach.

Zawodowi wojskowi, którzy z powodu przekroczonego wieku przechodzą w stan spoczynku, nabywają prawo do zaopatrzenia emerytalnego również i w przypadku, gdy ilość lat służby cywilno - państwowej oraz wojskowej wynosi co najmniej 10 lat, obliczonych według czasu kalendarzowego.

Do czasokresu podanego w 3 ustępie, zalicza się tylko taką służbę cywilno - państwową w b. państwach zaborczych, która uprawniała do emerytury i była spełniana nieprzerwanie i bezpośrednio przed przewrotem politycznym w b. państwie zaborczem.

Końcowe daty służby w b. państwach zaborczych ustali rozporządzenie Rady Ministrów.

Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zaliczy do wysługi emerytalnej lata udowodnionej pracy nauczycielskiej tym byłym zawodowym nauczycielom polskich szkół prywatnych w b. zaborze rosyjskim, którzy, posiadając odpowiednie kwalifikacje, wstąpili do służby państwowej polskiej w zawodzie nauczycielskim i pozostają na służbie w dniu 1 października 1923 r. i ze służby tej przechodzą w stan spoczynku, a to pod warunkiem, iż w ciągu pół roku, licząc od dnia ogłoszenia niniejszej ustawy, przedłożą Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego wystar-

czające dowody swej pracy nauczycielskiej w wymiarze co najmniej 14 godzin tygodniowo.

Art. 82. Emerytowani funkcjonarjusze państwowi i emerytowani wojskowi b. państw zaborczych, przeniesieni w stały stan spoczynku, tudzież emerytowani nauczyciele publicznych szkół powszechnych i wydziałowych, jeżeli są obywatelami polskimi w myśl art. 2 ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. o obywatelstwie Państwa Polskiego (Dz. U. R. P. Nr. 7, poz. 44), jak również jeżeli uznani zostali w myśl art. 3 tejże ustawy za obywateli Państwa Polskiego — otrzymują uposażenie emerytalne do wysokości 75% tego uposażenia, które należałoby się im według norm art. 19 od podstawy wymiaru, określonej w art. 17 niniejszej ustawy według pierwszego szczebla danej grupy, z zastrzeżeniem, że sposób zaliczania do wysługi emerytalnej czasu służby w b. państwach zaborczych nie może być korzystniejszy, aniżeli w służbie państwowej polskiej, względnie w wojsku polskiem, na mocy niniejszej ustawy.

Rada Ministrów będzie władna na wniosek Ministra Skarbu podwyższyć zaopatrzenie emerytalne do pełnego wymiaru wedle norm art. 19 od podstawy wymiaru, określonej w art. 17 niniejszej ustawy, tak pewnym kategorjom emerytów, jako też poszczególnym osobom, które pełniąc służbę w b. państwach zaborczych, zasłużyły się dla Narodu i Państwa Polskiego. Wysokość jednak zaopatrzenia emerytalnego nie może przekraczać procentowo tych norm uposażenia, do których miały prawo wspomniane osoby wedle odnośnych ustaw b. państw zaborczych.

Sprawę podporządkowania tych emerytów przepisom dyscyplinarnym, obowiązującym funkcjonarjuszów państwowych, ureguluje rozporządzenie Rady Ministrów, które ustanowi kary dyscyplinarne i tok postępowania.

Kary te mogą być również stosowane w postępowaniu dyscyplinarnem za czyny, popełnione w czasach rządów zaborczych, a zwrócone przeciw interesom Narodu Polskiego.

Art. 83. Zaszeregowanie emerytów do poszczególnych grup nastąpi na zasadzie rozporządzenia Rady Ministrów.

Art. 84. Funkcjonarjusze państwowi i zawodowi wojskowi, jako też pobierający w dniu 1 października 1923 r. zaopatrzenie emerytalne ze Skarbu Państwa emeryci (wdowy i sieroty), którzy byli członkami kas emerytalnych lub innych kas zaopatrzenia, albo opłacali składki emerytalne do kas b. państw zaborczych jeśli udowodnią, że praw, z tego tytułu im przysługujących, nie zrealizowali w b. państwach zaborczych, będą mogli korzystać z uprawnień, wynikających z niniejszej ustawy, jedynie pod warunkiem poprzedniego ustąpienia na rzecz Skarbu Państwa wszelkich praw, przysługujących im z tytułu uczestnictwa w tych kasach, względnie opłacania składek emerytalnych.

Funkcjonarjuszom państwowym i zawodowym wojskowym (wdowom i sierotom), którzy w całości lub w części zrealizowali swe prawa do powyższych kas i przeszli do służby państwowej polskiej, dolicza się do wysługi emerytalnej czas służby, za który podjęli składki, pod warunkiem wpłacenia do Skarbu Państwa kwot, pobranych z tych źródeł, wedle kursu, który ustali rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej. W przeciwnym razie lata służby za okres podniesionych składek będą mogły być doliczone

do wysługi emerytalnej jedynie jako praca zawodowa (art. 97, względnie 101).

Postanowienia ustępu 1 niniejszego artykułu mają analogiczne zastosowanie do wdów i sierót po tych funkcjonarjuszach i wojskowych zawodowych b. państw zaborczych, którzy podnieśli swoje osobiste składki emerytalne, lecz pozostawili składki na rachunek żon i dzieci.

Art. 85. Przerwy w służbie (art. 10), zaszłe przed wejściem w życie niniejszej ustawy — nie stoją na przeszkodzie zaliczeniu poprzedniego czasu służby. Postanowienie to nie narusza jednak przepisów b. państw zaborczych o zaliczalności lat do wysługi emerytalnej z wyjątkiem przypadków, dotyczących zwolnienia ze służby z przyczyny natury politycznej.

Art. 86. Z dniem wejścia w życie niniejszej ustawy emerytowanym funkcjonarjuszom państwowym i zawodowym wojskowym, tudzież pozostałym po nich wdowom i sierotom, którzy przeszli w stan spoczynku w czasie trwania mocy obowiązującej ustawy z dnia 28 lipca 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 70, poz. 466) i z dnia 5 sierpnia 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 68, poz. 616), wymierza się zaopatrzenie emerytalne w myśl art. 17, 18 (w odniesieniu do podpułkownika i komandora - porucznika), 19 i 20 względnie 60, 61 ust. 1 i 62 niniejszej ustawy przy zastosowaniu art. 83 niniejszej ustawy.

Postanowienia artykułów 3, 4, 5, 6, 8, 22 ust. 2 i 3, 23, 24, 25, 27; 33 ust. 1, 34, 41, 43, 46, 60 ust. 1, 63, 64, 65, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75. 78, i 80 niniejszej ustawy mają do tych osób analogiczne zastosowanie.

Art. 87. Wdowy i sieroty po emerytowanych funkcjonarjuszach państwowych, względnie po emerytowanych zawodowych wojskowych b. państw zaborczych, jeżeli posiadają obywatelstwo polskie w myśl art. 2 ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. o obywatelstwie Państwa Polskiego (Dz. U. R. P. Nr. 7, poz. 44), jak również jeżeli uznane zostały w myśl art. 3 tejże ustawy za obywateli Państwa Polskiego — otrzymują pensję wdowią względnie sierocą, w wysokości, określonej w ust. 1 art. 61, względnie 62, od zaopatrzenia emerytalnego, określonego w art. 82, przy zastosowaniu postanowień art. 83 niniejszej ustawy.

Odnośnie przyznania i wymiaru pensyj wdowich i sierocych, jako też prawa wnoszenia zażaleń przeciw przyznaniu i wymiarowi mają analogiczne zastosowanie postanowienia art. 93 niniejszej ustawy.

Art. 88. Postanowiena art. 5 niniejszej ustawy nie mają zastosowania do zapowiedzeń i zajęć, powstałych z jakiegokolwiek tytułu przed 1 października 1921 r.

Art. 89. Postanowienia artyków 2, 3, 4, 5, 6, 8, 16, 17, art. 19, artykułu 20 i ust. 2 i 3 art. 22, punkt 1 i 2 art. 23, artykułów 24, 25, 27 i ustępu 1 art. 33, tudzież artykułów 34, 41, 46, 84 i 88 mają analogiczne zastosowanie do emerytowanych funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych byłych państw zaborczych. Ust. 1 i 2 art. 60 i ust. 1 art. 61, artykuły 62, 63, 64, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 78 i 80, jak również postanowienia artykułów, wymienionych w ust. 1, z wyjątkiem przepisów art. 20 i 25, stosują się analogicznie do wdów i sierót po osobach, wymienionych w 1 ustępie.

Art. 90. Wszyscy emerytowani funkcjonarjusze państwowi i emerytowani wojskowi b. państw zaborczych, jako też wdowy i sieroty po nich, którzy nie zgłosili jeszcze swych praw emerytalnych — powinni w celu uzyskania zaopatrzenia emerytalnego według postanowień niniejszej ustawy wnieść pisemne zgłoszenia do końca kwietnia 1924 r. W tym wypadku wy-

płaca się zaopatrzenie emerytalne od dnia 1 miesiąca po zgłoszeniu się; późniejsze zgłoszenia o zaopatrzenie mogą być uwzględniane jedynie na podstawie art. 8 niniejszej ustawy.

Art. 91. Termin przedłożenia orzeczenia sądowego, ustalony w art. 68 niniejszej ustawy, przedłuża się dla pozostałych po zaginionych w wojnie polsko bolszewickiej do końca 9 miesiąca, licząc od dnia ogłoszenia niniejszej ustawy.

Rozdział II.

Postanowienia, dotyczące wyłącznie funkcjonarjuszów państwowych.

Art. 92. Postanowienia art. 37 niniejszej ustawy nie mają zastosowania do funkcjonarjuszów państwowych, którzy przeszli w stan spoczynku przed wejściem w życie niniejszej ustawy.

Postanowienia art. 105 ust. 1, 2 i 5 mają zastosowanie do funkcjonarjuszów państwowych.

Art. 93. B. funkcjonarjuszom państwowym, którym nie przyznano dotychczas emerytury, względnie emerytom państw zaborczych, przyznają i wymierzają uposażenie emerytalne w myśl art. 82 niniejszej ustawy właściwe władze II instancji w porozumieniu z odnośną izbą skarbową.

Przyznane już w Państwie Polskiem uposażenia emerytalne przerachują te władze II instancji, które je przyznały, względnie przerachowały w myśl ustawy z dnia 28 lipca 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 70, poz. 466).

Dotychczas przez władze naczelne przyznane, względnie przerachowane w myśl ustawy z dnia 28 lipca 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 70, poz. 466), uposażenia emerytalne funkcjonarjuszów, względnie emerytów b. państw zaborczych, przerachują właściwe władze II instancji w porozumieniu z odnośną izbą skarbową.

Przeciw wymiarowi uposażenia emerytalnego służy emerytowi prawo zażalenia do właściwej władzy naczelnej w ciągu dni 30.

Postanowienia art. 34 mają w tym przypadku analogiczne zastosowanie.

Art. 94. Funkcjonarjuszom państwowym, pozostającym na służbie w chwili wejścia w życie niniejszej ustawy, dolicza się przy wymiarze uposażenia emerytalnego czas studjów wyższych w myśl art. 37 punktu 3 ust. 2 niniejszej ustawy.

Art. 95. Funcjonarjusze b. państw zaborczych przed dniem 1 października 1923 r., nie przyjęci do służby w Państwie Polskiem dla braku etatu, jeżeli są obywatelami polskimi w myśl art. 2 ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. o obywatelstwie Państwa Polskiego (Dz. U. R. P. Nr. 7, poz. 44), jak również jeżeli uznani zostali w myśl art. 3 tejże ustawy za obywateli Państwa Polskiego, jeżeli dotychczas nie wymierzono im uposażenia emerytalnego ze Skarbu Państwa Polskiego, uzyskują prawo do zrealizowania nabytych w b. państwach zaborczych praw emerytalnych dopiero po nastaniu warunków, określonych w art. 28 niniejszej ustawy.

Art. 96. Emerytowanych funkcjonarjuszów b. państw zaborczych, którzy nie wysłużyli pełnych lat służby i nie przekroczyli 50 lat życia, a pobierają emeryturę ze Skarbu Państwa Polskiego, może wezwać Minister Skarbu lub właściwa władza naczelna do poddania się badaniu lekarza urzędowego

w celu stwierdzenia ich zdolności, celem powołania ich do służby w jakimkolwiek resorcie. Jeśli emeryt wezwaniu tak do poddania się badaniu lekarskiemu, jak do objęcia służby zadość nie uczyni — traci prawo do emerytury.

Art. 97. Funkcjonarjuszom państwowym, którzy przed wstąpieniem do służby państwowej polskiej pełnili ustawowo niepoliczalną do wysługi emerytalnej służbę państwową albo samorządową, lub oddawali się pracy zawodowej, a którym na zasadzie ustaw o uposażeniu z dnia 13 lipca 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr. 65, poz. 429 do 436), na podstawie ustawy z dnia 13 lutego 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 21, poz. 224), lub na podstawie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 38, poz. 368) zaliczono czas tej służby lub pracy do dodatku za wysługę lat, dodatku starszeństwa, dodatku za trzechlecia — zalicza się do wysługi emerytalnej za każdy kalendarzowy rok służby państwowej polskiej, zaliczalnej do emerytury, rok zakwalifikowanej służby względnie pracy zawodowej, przytem, o ile okres podlegającej zaliczeniu służby względnie pracy zawodowej jest krótszy, aniżeli okres służby w Państwie Polskiem, zalicza się cały okres zakwalifikowanej służby względnie pracy zawodowej.

Właściwa władza naczelna w porozumieniu z Ministrem Skarbu może ponadto doliczyć do wysługi emerytalnej okres zakwalifikowanej służby względnie pracy zawodowej w stosunku korzystniejszym lub nawet w całości, co najwyżej jednak w ilości 20 lat.

Właściwa władza naczelna za zgodą Ministra Skarbu może zaliczyć do wysługi emerytalnej okresy pracy kontraktowej w służbie państwowej, oraz inne okresy służby lub pracy zawodowej, za które Skarbowi Państwa zostały przekazane rezerwy premjowe na podstawie art. 44 ustawy z dnia 10 czerwca 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 59, poz. 370), w razie zaś niezaliczenia tych okresów uzyskana za danego funkcjonarjusza rezerwa premjowa winna mu być zwrócona.

Art. 98. Pod warunkiem uiszczenia opłaty emerytalnej lub otrzymania składek ubezpieczeniowych (art. 7 ustawy) właściwa władza naczelna w porozumieniu z Ministrem Skarbu może zaliczyć do wysługi emerytalnej:

a) profesorom wyższych uczelni okres pracy w zagranicznej szkole akademickiej, jeżeli czas tej pracy został zaliczony zgodnie z art. 6 ust. 2 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 lutego 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 24, poz. 204);

b) pomocniczym siłom naukowym okres pracy w tymże charakterze w zagranicznej szkole akademickiej;

c) nauczycielom przedmiotów zawodowych okres pracy zaliczony do służby nauczycielskiej w myśl art. 15 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. (Dz. U. R. P. z 1928 r. Nr. 47, poz. 462);

d) funkcjonarjuszom państwowym nie więcej aniżeli 10 lat z czasu zasadniczo niepoliczalnej służby państwowej, samorządowej lub pracy zawodowej w Państwie Polskiem, względnie z czasu służby państwowej, samorządowej lub pracy zawodowej w państwie obcem, jeżeli okres tej służby czy też pracy nie zostały zaliczone do dodatku za wysługę lat, dodatku starszeństwa, dodatku za trzechlecia, na podstawie ustaw wymienionych w art. 97 ust. 1.

Rozdział III.

Postanowienia, dotyczące wyłącznie zawodowych wojskowych.

Art. 99 — 108 opuszczono.

TYTUŁ V.

Postanowienia końcowe.

Art. 109. Wykonanie niniejszej ustawy powierza się Prezesowi Rady Ministrów i Ministrowi Skarbu oraz innym ministrom we właściwym każdemu z nich zakresie działania.

Art. 110. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem 1 października 1923 r. i obowiązuje na całym obszarze Rzeczypospolitej Polskiej.

Z chwilą wejścia w życie niniejszej ustawy tracą moc obowiązującą dotychczas obowiązujące ustawy i przepisy, wydane w przedmiotach, unormowanych tą ustawą.

16.

Komisje lekarskie dla funkcjonarjuszów państwowych oraz wojskowo-lekarskie dla zawodowych wojskowych.

Rozporządzenie Rady Min. z dnia 30 marca 1931 r. Dz. U. R. P. Nr. 38, poz. 302.

Na podstawie art. 14 ustawy z dnia 11 grudnia 1923 r. o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych (Dz. U. R. P. z r. 1924, Nr. 6, poz. 46) zarządza się co następuje:

Rozdział I.

Postanowienia, dotyczące wyłącznie funkcjonarjuszów państwowych.

§ 1. Ustanawia się następujące komisje lekarskie dla funkcjonarjuszów państwowych:

a) komisje lekarskie I-ej instancji przy urzędach wojewódzkich (Komisarjacie Rządu m. st. Warszawy) — dla wszystkich funkcjonarjuszów państwowych z wyjątkami, przewidzianemi w punkcie c);

b) komisje lekarskie II-ej instancji przy urzędach wojewódzkich (Komisarjacie Rządu m. st. Warszawy) — dla wszystkich funkcjonarjuszów państwowych z wyjątkami, przewidzianemi w punkcie d);

c) komisję lekarską I-ej instancji przy Ministerstwie Spraw Wewnętrznych, która właściwą jest w stosunku do tych funkcjonarjuszów państwowych, co do których właściwa władza naczelna w porozumieniu z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych uzna za wskazane poddanie ich zbadaniu tej komisji;

d) wyższą komisję lekarską przy Ministerstwie Spraw Wewnętrznych, jako komisję II-ej instancji dla orzeczeń komisji wymienionej pod c).

§ 2. Skład komisyj lekarskich jest następujący:

a) komisyj przy urzędach wojewódzkich (Komisarjacie Rządu m. st. Warszawy) zarówno I-ej jak i II-ej instancji: przewodniczący — lekarz urzędowy, powołany przez Ministra Spraw Wewnętrznych na wniosek wo-

jewody (Komisarza Rządu m. st. Warszawy) i członkowie — dwóch lekarzy, pozostających w służbie państwowej, lub komunalnej, wyznaczonych przez wojewodę (Komisarza Rządu m. st. Warszawy);

b) komisji przy Ministerstwie Spraw Wewnętrznych: przewodniczący — lekarz urzędowy, powołany przez Ministra Spraw Wewnętrznych i członkowie — dwóch lekarzy, pozostających w służbie państwowej, lub komunalnej, wyznaczonych przez Ministra Spraw Wewnętrznych;

c) co do składu wyższej komisji lekarskiej przy Ministerstwie Spraw Wewnętrznych ma zastosowanie przepis punktu b) niniejszego paragrafu.

W badaniu funkcjonarjusza przez komisję lekarską II-ej instancji nie może brać udziału lekarz, który uczestniczył w badaniu tego funkcjonarjusza przez komisję lekarską I-ej instancji.

Przy powoływaniu przewodniczących komisyj lekarskich Minister Spraw Wewnętrznych powołuje równocześnie ich zastępców.

§ 3. W przypadkach, kiedy zachodzi rzeczywista potrzeba uzupełniających badań specjalnych, przewodniczący komisji lekarskiej może skierować badanego do odpowiedniego specjalisty, zakładu leczniczego, lub diagnostycznego. W przypadkach tych komisja wydaje orzeczenia dopiero po otrzymaniu wyniku tych badań.

§ 4. Komisje lekarskie I-ej instancji przeprowadzają badania i orzekają:

a) o utracie zdolności do służby w przypadkach, przewidzianych w p. 1 i 2 art. 9 ustawy z dnia 11 grudnia 1923 r. o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych;

b) o stopniu utraty zdolności zarobkowej w przypadkach przewidzianych w art. 11 i 12 wymienionej ustawy;

c) o związku przyczynowym choroby (kalectwa) ze służbą państwową, w szczególności, czy choroba (kalectwo) powstała z przyczyn, wskazanych w p. 1 i 2 art. 9 powyższej ustawy, oraz o winie własnej funkcjonarjusza;

d) o potrzebie umieszczenia emeryta w zakładzie dla umysłowo chorych w myśl art. 42 wymienionej ustawy;

e) o zdolności do służby i stopniu utraty zdolności do pracy zarobkowej funkcjonarjusza pozostającego w stanie spoczynku w przypadkach, określonych w art. 39 powyższej ustawy;

f) o zdolności do służby w przypadkach określonych w art. 28 p. a) i 29 p. b) wymienionej ustawy.

§ 5. Do kompetencji komisyj lekarskich II-ej instancji należy ponowne badanie i orzekanie:

a) w przypadkach wymienionych w art. 31 ust. 2 ustawy z dnia 11 grudnia 1923 r. o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych;

b) w przypadkach wymienionych w § 4 p. a) do f) niniejszego rozporządzenia, jeżeli zdania członków komisyj lekarskich I-ej instancji są podzielone;

c) w przypadkach wymienionych w § 4 p. d) i e) niniejszego rozporządzenia, jeśli domaga się tego funkcjonarjusz; odnośne odwołanie wraz z wnioskiem o przedstawienie do zbadania komisji lekarskiej II-ej instancji winien funkcjonarjusz wnieść w ciągu 14 dni od daty doręczenia mu orzeczenia komisji lekarskiej I-ej instancji do tej władzy, która zarządziła badanie.

§ 6. Badanie przez komisję lekarską funkcjonarjusza zarządza władza właściwa do przeniesienia funkcjonarjusza w stan spoczynku.

Badanie funkcjonarjusza pozostającego w stanie spoczynku zarządza władza, która go przeniosła w stan spoczynku.

§ 7. Orzeczenia komisyj lekarskich są wystawiane według wzoru, oraz na zasadzie tabeli stanów chorobowych ustalonych przez Ministra Spraw Wewnętrznych.

Orzeczenie podpisują wszyscy członkowie komisji lekarskiej. Odrębne zdanie jednego z członków komisji lekarskiej winno być zanotowane na orzeczeniu i stwierdzone jego podpisem.

§ 8. Orzeczenie komisji lekarskiej zostaje przesłane władzy, która zarządziła badanie funkcjonarjusza i stanowi podstawę do tej decyzji. Funkcjonarjusz otrzymuje odpis orzeczenia komisji.

§ 9. Komisje lekarskie zwoływane są przez władze, przy których istnieją — w miejscach i terminach zależnie od potrzeby. Tryb postępowania komisyj lekarskich ustali Minister Spraw Wewnętrznych.

§ 10. O zdolności do służby państwowej, względnie o trwałej utracie zdolności do tej służby, komisje lekarskie orzekają na podstawie tabeli stanów chorobowych, ujmującej cierpienia według różnego stopnia ich nasilenia.

§ 11. O stopniu utraty zdolności do pracy zarobkowej komisje lekarskie orzekają na podstawie skali przewidzianej w załączniku [1]) do niniejszego rozporządzenia.

Stwierdzenie czasu powstania, związku przyczynowego choroby (kalectwa) ze służbą państwową, oraz winy własnej funkcjonarjusza winna komisja lekarska opierać na aktach przeprowadzonych dochodzeń. Akty te powinny być dostarczone komisji.

§ 12. W razie niemożności stawienia się funkcjonarjusza do komisji lekarskiej z powodu obłożnej choroby, stwierdzonej świadectwem lekarza urzędowego, władza, przy której istnieje komisja, rozstrzyga, czy badanie ma być odłożone do innego terminu, czy też komisja lekarska ma udać się na miejsce pobytu funkcjonarjusza.

§ 13. Członkom komisji lekarskiej, nie będącym funkcjonarjuszami państwowymi, przyznaje się diety w takiej wysokości, jak funkcjonarjuszom państwowym VI. st. sł., o ile zaś nie mieszkają w miejscu urzędowania komisji — przyznaje się im ponadto zwrot kosztów podróży z miejsca zamieszkania do miejsca urzędowania komisji i zpowrotem, na zasadzie przepisów w sprawie diet i kosztów podróży funkcjonarjuszów państwowych — z wyjątkiem zwrotu kosztów przewozu bagażów podróżnych, oraz wydatków na tragarzy.

W przypadkach wyjątkowych specjalistom o wyższych kwalifikacjach fachowo-naukowych według uznania wojewody (Komisarza Rządu m. st. Warszawy), względnie Ministra Spraw Wewnętrznych, mogą być wypłacane diety i koszty w wysokości jak funkcjonarjuszom państwowym V. lub IV. st. sł.

Wydatki połączone z badaniem funkcjonarjuszów państwowych obciążają zarząd Ministerstwa Skarbu.

---

[1]) Załącznika tego, przeznaczonego tylko dla komisyj, nie przedrukowuje się.

Rozdział II.

Postanowienia, dotyczące wyłącznie wojskowych zawodowych.

§§ 14—26 opuszczono.

§ 27. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 maja 1931 roku.

Równocześnie tracą moc obowiązującą rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 kwietnia 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 34, poz. 355), z dnia 19 lutego 1926 r. (Dz. U. R. P. Nr. 27, poz. 160) i z dnia 29 sierpnia 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 82, poz. 725).

Prezes Rady Ministrów: *W. Sławek,* Minister Spraw Wewnętrznych: *Sławoj Składkowski,* Kierownik Ministerstwa Skarbu: *Ignacy Matuszewski,* Minister Spraw Wojskowych: *J. Piłsudski.*

Instrukcja w sprawie komisyj lekarskich dla funkcjonarjuszów państwowych.

Instrukcja Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 12 maja 1931 r. (Monitor Polski Nr. 116, poz. 173).

Na podstawie § 7 i 9 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30-go marca 1931 r. o ustanowieniu komisyj lekarskich dla funkcjonarjuszów państwowych oraz wojskowo - lekarskich dla zawodowych wojskowych (Dz. U. R. P. Nr. 38, poz. 302) zarządzam, co następuje:

Właściwość komisyj.

§ 1. Badanie funkcjonarjusza zasadniczo odbywa się w komisji lekarskiej przy tym urzędzie wojewódzkim, na terenie którego pełni on służbę.

Badanie funkcjonarjusza w stanie spoczynku odbywa się w komisji właściwej ze względu na jego miejsce zamieszkania.

Terminy urzędowania komisyj.

§ 2. Komisje lekarskie przy urzędach wojewódzkich (Komisarjacie Rządu m. st. Warszawy) urzędują w terminach, wyznaczonych przez wojewodę (Komisarza Rządu), zaś komisje lekarskie przy Ministerstwie Spraw Wewnętrznych — w terminach wyznaczonych przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych.

Dokumenty podlegających badaniu w komisjach lekarskich.

§ 3. Komisje lekarskie otrzymują od władz zarządzających przeprowadzenie badania wyjaśnienie, w jakim celu ma być przeprowadzone badanie, tudzież, czy oprócz niezdolności do służby, ma być przeprowadzone również ustalenie stopnia utraty zdolności do pracy zarobkowej i ewentualnie inne okoliczności, mające w myśl ustawy o uposażeniu emerytalnem znaczenie przy ustalaniu praw emerytalnych; a ponadto otrzymują:

a) kartę ewidencyjną badanego;

b) umotywowaną opinję właściwego przełożonego o służbowej przydatności funkcjonarjusza na zajmowanem stanowisku;

c) spostrzeżenia co do uchyleń od normalnego postępowania życiowego;

d) opis warunków pracy badanego, mogących mieć wpływ na stan jego zdrowia;

e) akta dochodzeń co do tych okoliczności, w których powstało cierpienie (kalectwo), wreszcie opinję właściwego przełożonego co do tychże okoliczności;

f) wszelkie posiadane przez władzę zaświadczenia lekarzy urzędowych o przebytych przez funkcjonarjusza chorobach, oraz

g) świadectwa o stanie zdrowia funkcjonarjusza przy przyjęciu na służbę.

Przygotowanie spraw dla komisyj i warunków, niezbędnych dla pracy komisji.

§ 4. Całkowite przygotowanie spraw dla komisyj, oraz wszystkiego tego, co komisji jest i może być potrzebne dla wykonywania przez nią obowiązków, należy do sekretarza komisji, wyznaczonego w tym celu przez wojewodę (Komisarza Rządu), względnie Ministra Spraw Wewnętrznych.

Personel pomocniczy dla komisji lekarskiej i odpowiednie pomieszczenie na czas urzędowania komisji, oraz potrzebne przyrządy, niezbędne do czynności komisji lekarskiej, przydziela władza, przy której urzęduje komisja (wykaz zał. Nr. 1 — opuszczono).

Obowiązki przewodniczącego komisji lekarskiej.

§ 5. Przewodniczący komisji ustala kolejność badania przybyłych na komisję lekarską funkcjonarjuszów, stwierdza ich tożsamość, kieruje tokiem badania w komisji, sprawdza zgodność podawanych przez badanego okoliczności, dotyczących powstania i przebiegu cierpienia (kalectwa), z danemi, znajdującemi się w dokumentach, dołączonych do akt, i czuwa, by orzeczenie komisji było wystawione zgodnie z obowiązującemi przepisami.

Badanie w komisjach lekarskich.

§ 6. Badanie funkcjonarjusza w komisjach lekarskich przeprowadzają wszyscy wchodzący w skład komisji lekarze.

Przy badaniu należy zwracać uwagę przedewszystkiem na objawy przedmiotowe cierpienia, a o ile objawy, stwierdzone przez lekarzy komisji, są niedostateczne dla rozpoznania cierpienia (kalectwa) i wydania orzeczenia, przewodniczący może skierować funkcjonarjusza do lekarza specjalisty, względnie do specjalnego zakładu, wskazanych przez wojewodę (Komisarza Rządu), względnie, jeśli chodzi o Komisję przy Ministerstwie Spraw Wewnętrznych — przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych. Wynik uzyskanych badań komisja bierze pod rozwagę przy wystawianiu orzeczenia.

Orzeczenie lekarskie i sposób jego sporządzania.

§ 7. Orzeczenie lekarskie komisja wystawia według wzoru, podanego w załączniku Nr. 2 do niniejszej instrukcji (patrz niżej).

Przy określaniu cierpień oraz zdolności do służby państwowej komisje lekarskie posługują się „tabelą stanów chorobowych“, wydaną przez Ministra Spraw Wewnętrznych (okólnik Nr. 82 z dnia 15 maja 1931 r.).

W punkcie 1 orzeczenia należy wymienić wszystkie stany chorobowe, stwierdzone u badanego (podstawowe i inne) z oznaczeniem głównych objawów według określeń, podanych w poszczególnych paragrafach „tabeli“.

W punkcie 2 komisja orzeka o stanie zdolności badanego do służby państwowej według podanych we wzorze orzeczenia określeń:

a) określenie „zdolny do służby“ stosuje się przy stwierdzeniu cierpień, wymienionych w rubrykach: „kat. A“ lub „kat. A_1“ tabeli, o ile cierpienia z rubryki „kat. A_1“, w zależności od zajmowanego stanowiska (rodzaju służby), nie są przeszkodą do pełnienia służby;

b) określenie „niezdolny do służby na zajmowanem stanowisku“ stosuje się przy stwierdzeniu cierpień, wymienionych w rubryce „kat A_1“ tabeli, o ile dane cierpienia, w zależności od zajmowanego stanowiska (rodzaju pracy), są przeszkodą do pełnienia służby;

c) określenie „niezdolność do służby jest trwała“ stosuje się przy stwierdzeniu cierpień, wymienionych w rubryce „kat. B“ tabeli, a nadto w poszczególnych przypadkach cierpień wymienionych w rybryce „kat. A_1“, zależnie od rodzaju i nasilenia ich oraz stanu ogólnego badanego, o ile czynią go niezdolnym do służby na zajmowanem stanowisku;

d) określenie: Niezdolność do służby jest czasowa na okres . . . . “ stosuje się przy stwierdzeniu cierpień rokujących poprawę i niepodpadających pod „kat. B“.

Orzekając o zdolności względnie niezdolności do służby, należy odpowiednie określenie uzupełnić podaniem kategoryj i paragrafów tabeli, wymieniających wszystkie stwierdzone u badanego cierpienia.

W punkcie 3 komisja wydaje swą opinję o czasie powstania cierpienia, o winie badanego w powstaniu cierpienia, oraz o związku przyczynowym cierpienia ze służbą państwową, na podstawie załączonych do aktów świadectw i dowodów.

W punkcie 4 komisja ustala wysokość ogólnego procentu utraty zdolności zarobkowej na podstawie „skali wysokości utraty zdolności do pracy zarobkowej“, podanej w załączniku do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 marca 1931 r. (Dz. U. R. P. Nr. 38, poz. 302). Podane w tej skali normy utraty zdolności zarobkowej o pewnej rozpiętości (np. od 30% do 100%) należy traktować w ten sposób, że najwyższą normę utraty zdolności zarobkowej należy stosować tylko do najwyższego stopnia nasilenia odnośnego cierpienia i właściwych mu objawów, uwzględniając przytem stan ogólny badanego.

Jeżeli utrata zdolności zarobkowej jest następstwem kilku cierpień, przy obliczaniu obowiązują następujące zasady:

Najpierw oznacza się procent utraty zdolności zarobkowej, jaki jest następstwem cierpienia, powodującego utratę tę w stopniu najwyższym, następnie oznacza się procent utraty zdolności zarobkowej, jaki jest następstwem cierpienia, powodującego utratę tę bezpośrednio w mniejszym stopniu, dalej procent utraty zdolności zarobkowej, jaki jest następstwem cierpienia, powodującego utratę w stopniu jeszcze niższym i t. d.

Jeżeli pierwsze cierpienie powoduje więcej, niż 20% utraty zdolności zarobkowej, procent utraty zdolności zarobkowej, spowodowanej każdem z następnych cierpień, oznacza się w ten sposób, że do liczby procentu, podanego dla tego cierpienia według „skali“, dolicza się dla drugiego cierpienia 5, trzeciego 10, czwartego 15 i t. d.

Rzeczywisty procent utraty zdolności zarobkowej, spowodowanej każdem następnem cierpieniem, oblicza się od reszty procentu zdolności zarobkowej, pozostałej po odliczeniu procentu utraty zdolności zarobkowej, spowodowanej każdem poprzedniem cierpieniem, np. pierwsze cierpienie spowodowało 70% utraty zdolności zarobkowej, pozostała zdolność zarobkowa wynosi 30%. Drugie cierpienie powoduje 40% utraty zdolności zarobkowej, po dodaniu 5 równa się 45%, zatem rzeczywisty stopień utraty zdolności zarobkowej, spowodowany drugiem cierpieniem, wynosi 45% od 30, t. j. 13,5%.

Ogólną wysokość procentu utraty zdolności zarobkowej, spowodowanej wszystkiemi cierpieniami, otrzymuje się przez dodanie do procentu utraty zdolności zarobkowej, spowodowanej pierwszem cierpieniem (według skali), rzeczywistej wysokości procentu utraty zdolności zarobkowej dla każdego z następnych cierpień. W przykładzie powyższym wyniesie ona 70 + 13,5 = 83 i pół. Ułamek poniżej 0.5 odrzuca się, powyżej 0,5 zaokrągla się, dodając 1,0. Wzór obliczenia wysokości ogólnej utraty procentu zdolności zarobkowej dla kilku cierpień podaje załącznik 3 (opuszczono).

Orzekając o wysokości utraty zdolności zarobkowej, komisja lekarska stwierdza, czy utrata zdolności zarobkowej w oznaczonej wysokości jest trwałą, czy też czasową.

W punkcie 5, orzekając o wysokości utraty zdolności zarobkowej dla celów przewidzianych w art. 12, ust. 1) ustawy o zaopatrzeniu emerytalnem, komisja, o ile stwierdza, że cierpienie istniało uprzednio, a obecnie z przyczyn, wymienionych w punkcie 2 art. 9 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnem, uległo pogorszeniu, ustala utratę zdolności zarobkowej tylko w takim stopniu, w jakim nastąpiło pogorszenie stanu zdrowia.

W punkcie 7 komisja orzeka o potrzebie umieszczenia emerytowanego funkcjonarjusza w zakładzie dla umysłowo chorych i wypełnia wówczas oprócz pkt. 7 tylko punkt 1 orzeczenia.

Badanie w komisjach w drugiej instancji.

§ 9. Wszystkie wyżej wymienione przepisy mają zastosowanie również w postępowaniu komisyj lekarskich II instancji.

W piśmie władzy, skierowującej funkcjonarjusza do komisji II instancji, powinien być podany powód zarządzenia ponownego badania.

Nadzór nad czynnościami komisyj lekarskich.

§ 10. Nadzór nad komisjami lekarskiemi należy do Ministra Spraw Wewnętrznych.

Minister Spraw Wewnętrznych: (—) *Sławoj Składkowski.*

Załącznik Nr. 2.

Orzeczenie Komisji I. instancji (II instancji)

przy . . . .

U p. . . . .

(imię i nazwisko, stanowisko, tytuł służbowy)

. . . .

(w stanie spoczynku)

urodz. . . . . (data i miejsce)

stwierdzamy:

1. Cierpienie (a):
   a) . . . . (podstawowe)
   b) . . . . (inne)
2. Cierpienie (a) to (e) czyni (ą) badanego:
   a) zdolnym do służby . . . .
   (kat. A §§ . . . . kat. A_1 §§ . . . . .)
   b) niezdolnym do służby na zajmowanem stanowisku . . . .
   (kat A_1 §§ . . . .),
   c) niezdolnym do służby państwowej wogóle (kat. B §§ . . . . . .),
   d) niezdolność do służby jest trwała,
   e) niezdolność ta jest czasowa na okres (tygodni, miesięcy).
3. Cierpienie (a) z §§ ...... powodujące trwałą niezdolność do służby:
   a) powstało bez własnej winy badanego,
   b) powstało z winy badanego,
   c) wina badanego jest umyślna,
   d) wina badanego nie jest umyślna,
   e) powstało przed wstąpieniem do służby państwowej,
   f) powstało po wstąpieniu do służby państwowej,
   g) stoi w związku przyczynowym ze służbą państwową,
   h) nie stoi w związku przyczynowym ze służbą państwową.
4. Cierpienie (a) z §§ ..... powoduje (ą) ogólną utratę zdolności zarobkowej:
   a) w wysokości . . . .%,
   b) czasowo,
   c) na stałe.
5. Cierpienie (a) §§ . . . .
   a) powstało z przyczyn wymienionych w pkt. 2 art. 9 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnem i
   b) powoduje (ą) utratę zdolności zarobkowej w wysokości ...... %.

6. Cierpienie (a) z §§ ...... powoduje (ą)potrzebę szczególnej opieki na okres .... (na stałe).

7. Cierpienie (a) z §§ ...... powoduje (ą) potrzebę umieszczenia badanego w zakładzie dla umysłowo chorych.

8. Do czasu przeniesienia w stan spoczynku stan zdrowia badanego:
a) wymaga udzielenia mu urlopu zdrowotnego,
b) nie wymaga udzielenia mu urlopu zdrowotnego.

Przy wystawianiu orzeczenia przyjęto pod uwagę świadectwa i dowody, załączone do pisma, którem zarządzono badanie, a mianowicie: załączniki Nr. Nr. . . .

Miejscowość
(data)

Przewodniczący:
Członkowie:

17.

Wyroki N. T. A.

(Orzeczenie z dnia 13 listopada 1930 r. L. Rej. 430/29 w sprawie policzenia lat).

Nr. II. 1565/31. W podaniu z dnia 30 marca 1927 r. dr. B. P. nauczyciel państwowego gimnazjum w Tłumaczu, prosił Radę Ministrów o zaliczenie do wymiaru uposażenia: 1) czasu spędzonego w służbie w charakterze członka zarządu i pomocnika konceptowego przy Starostwie w Wolfsbergu (Karyntja) od r. 1914 do r. 1917; 2) czasu od r. 1917 do r. 1920, spędzonego w służbie nauczycielskiej w obozie w Gaya na Morawach w 4-ro klasowej ruskiej szkole powszechnej i gimnazjum ruskiem oraz w charakterze urzędnika przy zarządzie obozu i 3) pracy nauczycielskiej w prywatnem gimnazjum z językiem wykładowym ruskim w Rohatynie w latach 1923—1925.

Rada Ministrów, zgodnie z wnioskiem Ministerstwa W. R. i O. P. na posiedzeniu z dnia 21 grudnia 1927 r. okresy cytowanej służby dr. P. wymienione pod 1) i 2) do wysługi lat nie zaliczyła, ponieważ praca zawodowa petenta nie dała kwalifikacji i uzdolnienia do zawodu nauczycielskiego i była prowadzona dorywczo, bez programów naukowych.

Zawiadamiając o powyższej decyzji Rady Ministrów, Ministerstwo W. R. i O. P. decyzją z dnia 12 stycznia 1928 r. L. II. 491/28 oznajmiło, że czas pracy nauczycielskiej dr. P. w prywatnem gimnazjum ruskiem w Rohatynie od 1 września 1923 do 31 sierpnia 1925 nie może być zaliczony do wymiaru uposażenia, ze względu na postanowienia art. 107 ustawy uposażeniowej z dnia 9 października 1923 r. poz. 924, Dz. Ust.

Dr. P. wówczas wniósł znowuż za pośrednictwem Kuratorjum i Ministerstwa W. R. i O. P. podanie do Rady Ministrów z dnia 23 lutego 1928 r. w którem usiłował wykazać słuszność swych roszczeń o zaliczenie wszystkich cytowanych wyżej okresów.

Na skutek tego podania Ministerstwo W. R. i O. P. wydało obecnie zaskarżone do Najwyższego Trybunału Administracyjnego orzeczenie.

Ministerstwo oznajmiło, iż nie zamierza przedstawić Radzie Ministrów wniosku o zmianę uchwały z dnia 21 grudnia 1927 r., którą odmówiono dr. P. zaliczenia do służby nauczycielskiej państwowej pracy w b. monarchji austrjackiej w czasie od 1 października 1914 do 15 marca 1920 r., ani o zaliczenie czasu pracy w prywatnem gimnazjum ruskiem w Rohatynie od 1 września 1923 do 31 sierpnia 1925 r., ponieważ ta druga sprawa została ostatecznie załatwioną decyzją Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 12 stycznia 1928 r. L. II. 491/28, a nie zachodzą warunki art. 95 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r., poz. 341 Dz. Ust. o postępowaniu administracyjnem.

Dr. P. we wniesionej do Najwyższego Trybunału Administracyjnego skardze usiłuje wykazać słuszność swych roszczeń ze stanowiska charakteru pełnionych w latach od 1914—1925 obowiązków służbowych, wobec czego twierdzi, że wniosek jego o przedłożenie sprawy Radzie Ministrów jest w zupełności uzasadniony.

Pozwane Ministerstwo w odpowiedzi na skargę twierdzi, że tak zaliczenie poprzedniej służby do wymiaru uposażenia w myśl powołanego art. 107 ustawy uposażeniowej, jak i przedstawienie przez Ministerstwo W. R. i O. P. Radzie Ministrów odpowiedniego wniosku jest zastrzeżone swobodnej decyzji władz, wobec czego skarga dr. P. jest wyłączona z pod orzeczenia Najwyższego Trybunału Administracyjnego. Co do zaliczenia czasu pracy w gimnazjum prywatnem w Rohatynie, twierdzi Ministerstwo, że odmowna decyzja z dnia 12 stycznia 1928 r. stała się prawomocną i nie może być z powodu upływu przepisanego terminu zaskarżona, a ponadto, że prośba ta powinna być oddalona ze względów na brak warunków art. 95 rozporządzenia Prezydenta Rzpltej z dnia 22 marca 1928 r.

Najwyższy Trybunał Administracyjny rozważył co następuje:

W myśl ostatniego ustępu art. 107 ustawy z dnia 9 października 1923 r. poz. 924 Dz. Ust., którego moc obowiązująca została przywrócona przez ustawę z dnia 1 marca 1927 r., poz. 207 Dz. Ust., decyzję co do zaliczenia nauczycielom lat służby, spędzonej w innej kategorji szkół, aniżeli wskazane w poprzednich ustępach tegoż artykułu, lub przy mniejszym wymiarze godzin, niż artykuł ten określa, względnie w innym zawodzie, oraz służby, spędzonej w szkolnictwie państw obcych (z wyjątkiem wypadków, przewidzianych ustępem 1 tegoż artykułu) zastrzeżono Radzie Ministrów, czyli pozostawiono do swobodnego jej uznania.

Rada Ministrów w dniu 21 grudnia 1927 r. odnośną odmowną decyzję w stosunku do zaliczenia skarżącemu czasu jego pracy w latach 1914—1920, podpadającej pod postanowienia powołanego art. 107, powzięła bez zastrzeżeń, wobec czego decyzja ta winna być uważana za ostateczną.

W tym stanie rzeczy, gdyby nawet pominąć okoliczność, że kwestja niezaliczenia czasu rzeczonej służby dotyczy sprawy pozostawionej swobodnemu uznaniu władzy, które to sprawy w myśl art. 3 punkt b) ustawy o Najwyższym Trybunale Administracyjnym w brzmieniu poz. 400 Dz. Ust.

z r. 1926 z pod orzecznictwa Trybunału są wyłączone, należy uznać, że pozwane Ministerstwo miało podstawę do odmowy wystąpienia z powtórnym wnioskiem do Rady Ministrów i w niczem przez odnośną odmowę praw skarżącego nie naruszyło.

Co się natomiast tyczy odesłania skarżącego do poprzedniej decyzji z dnia 12 stycznia 1928 r., którą zostały oddalone roszczenia skarżącego o doliczenie czasu służby w Rohatynie i której skarżący w ustawowym terminie nie zaskarżył, to i w tej części zaskarżonego orzeczenia nie dopatrzył się Trybunał ani niezgodności z ustawą, ani wadliwości postępowania.

Podanie dr. P. z dnia 23 lutego 1928 r. nie zawiera powołania się na żadne nowe okoliczności, któreby nie były znane skarżącemu przed wydaniem ostatnio cytowanej decyzji, ani też na inne powody, przytoczone w art. 95 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 roku, mogące usprawiedliwiać wznowienie zakończonego postępowania, wobec czego pozwana władza nie miała podstawy do wznowienia tegoż.

Z powyższych względów Najwyższy Trybunał Administracyjny skargę dr. P. jako nieuzasadnioną oddalił.

Zapiski statystyczne.

Wynik egzaminów praktycznych w terminie jesiennym 1929 i wiosennym 1930

nauczycieli szkół powszechnych na obszarze okręgu szk. lwowskiego.

Egzaminy praktyczne odbyły się przed 12 komisjami (w Brzeżanach, Czortkowie, Kołomyi, Krośnie, Lwowie, Przemyślu, Rudniku n/S., Rzeszowie, Samborze, Sokalu, Stanisławowie i Tarnopolu).

7 komisyj urzędowało na terenie województwa lwowskiego, 2 na terenie województwa stanisławowskiego i 3 na terenie województwa tarnopolskiego.

Zgłosiło się do egzaminu praktycznego ogółem 410 nauczycieli (lek), z tej liczby 133 mężczyzn, 277 kobiet.

Otrzymało świadectwo egzaminu praktycznego 105 mężczyzn i 224 kobiet, t. j. 80,25% ogółu nauczycieli dopuszczonych do egzaminu praktycznego.

Odstąpiło od egzaminu 19 osób, z tej liczby 8 mężczyzn i 11 kobiet (4,63% ogółu dopuszczonych).

Nie zdało egzaminu 62 osób, z tej liczby 21 mężczyzn i 41 kobiet (15,12% ogółu dopuszczonych).

Wykaz imienny

nauczycieli szkół powszechnych, którzy otrzymali świadectwa egzaminu praktycznego od komisyj egzaminacyjnych na terenie Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwow. w terminie jesiennym 1929 i terminie wiosennym 1930.

L. p.	Nazwisko i imię nauczyciela	Powiat, w którym nauczyciel pełni służbę	Data świadectwa	liczba świadectwa	Komisja egzaminacyjna
1	2	3	4		5
1	Adamczykówna Marja	Przemyśl	10 IV 1930	L. 7	Tarnopol
2	Androchowicz Olga	Kołomyja	termin jesien. 1929		Kołomyja
3	Atamaniuk Wasyłyna	Horodenka	termin jesien. 1929		Kołomyja
4	Anweilerówna Helena	Czortków	2 XII 1929	L. 3	Czortków
5	Babij Wanda	Lwów	8 V 1930	L. 44	Lwów
6	Bałacki Jan	Kopyczyńce	8 III 1930	L. 1	Czortków
7	Banachówna Bronisława	Czortków	4 XII 1929	L. 7	Czortków
8	Barańska Jadwiga	Drohobycz	3 IV 1930	L. 19	Sambor
9	Barnicz Olga	Lwów	19 V 1910	L. 47	Lwów
10	Barys Ludwika	Skałat	10 V 1930	L. 15	Tarnopol
11	Bałukiewicz Władysław	Drohobycz	27 V 1930	L. 48	Drohobycz
12	Bereźnicka Stefanja	Sambor	26 III 1930	L. 14	Sambor
13	Berezowska Zofja	Drohobycz	7 III 1930	L. 3	Sambor
14	Bernatówna Ewelina	Zaleszczyki	8 III 1930	L. 27	Czortków
15	Betta Roman	Lwów	9 V 1930	L. 45	Lwów
16	Bętkowska Marja	Radziechów	5 XII 1929	L. 10	Sokal
17	Bętkowska Helena	Drohobycz	14 V 1930	L. 36	Sambor
18	Bieniasz Kajetan	Mościska	11 III 1930	L. 9	Przemyśl
19	Biłyk Włodzimierz	Rudki	19 V 1930	L. 38	Sambor
20	Bodzewicz Marja	Drohobycz	30 V 1930	L. 51	Sambor
21	Bolechowska Zofja	Drohobycz	2 IV 1930	L. 18	Sambor
22	Borczówna Janina	Tarnobrzeg	termin jesien. 1929		Rudnik n. S.
23	Borecka Janina	Lwów	21 V 1930	L. 49	Lwów
24	Borek Ludwik	Sanok	13 III 1930	L. 10	Krosno
25	Borkowska Jadwiga	Złoczów	9 IV 1930	L. 8	Tarnopol
26	Borkowska Stefanja	Krosno	11 III 1930	L. 4	Krosno
27	Bossak Kazimierz	Skałat	24 V 1930	L. 31	Tarnopol
28	Bossak Karolina	Skałat	24 V 1930	L. 20	Tarnopol
29	Brunnenstielówna	Zaleszczyki	8 III 1930	L. 7	Czortków
30	Buczacka Zofja	Złoczów	3 XII 1929	L. 5	Tarnopol
31	Chimiak Eugenja	Rudki	11 III 1930	L. 11	Sambor
32	Chlamtaczówna Marja	Zaleszczyki	8 III 1930	L. 3	Czortków
33	Chmielarz Julja	Żydaczów	5 IV 1930	L. 16	Lwów
34	Czabak Teofila	Kołomyja	termin jesien. 1929		Kołomyja
35	Czarnecka Janina	Przemyśl	7 III 1930	L. 10	Przemyśl
36	Czarniecki Tadeusz	Rawa Ruska	9 V 1930	L. 24	Sokal

L. p.	Nazwisko i imię nauczyciela	Powiat, w którym nauczyciel pełni służbę	Data liczba świadectwa	Komisja egzaminacyjna
1	2	3	4	5
37	Czaruskówna Klementyna	Nisko	termin jesien. 1929	Rudnik n. S.
38	Czechowska Stanisława	Sambor	25 XI 1929 L. 9	Sambor
39	Czop Bronisław	Podhajce	8 III 1930 L. 17	Brzeżany
40	Czoperówna Janina	Brody	5 IV 1930 L. 15	Lwów
41	Dąbek Julian	Lubaczów	24 V 1930 L. 29	Sokal
42	Dąbrowska Marja	Rawa Ruska	5 XII 1929 L. 12	Sokal
43	Dąbrowska Zofja	Brody	6 V 1930 L. 42	Lwów
44	Dębicki Jan	Złoczów	12 IV 1930 L. 9	Tarnopol
45	Dobrucki Leon	St. Sambor	26 V 1930 L. 46	Sambor
46	Dolińska Helena	Drohobycz	20 V 1930 L. 42	Sambor
47	Donigiewicz Kazimera	Czortków	3 XII 1929 L. 5	Czortków
48	Dorczak Józef	Brzeżany	18 XII 1929 L. 11	Brzeżany
49	Dublowa Aniela	Rudki	19 V 1930 L. 38	Sambor
50	Dubrawski Józef	Rzeszów	26 III 1930 L. 11	Rzeszów
51	Dubas Stanisława	Żółkiew	25 XI 1929 L. 2	Lwów
52	Dumanowski Bohdan	Kopyczyńce	11 IV 1930 L. 28	Czortków
53	Durska Jadwiga	Przeworsk	termin wiosen. 1930	Rudnik n. S.
54	Dynysiewicz Włodzimier	Rawa Ruska	6 V 1930 L. 21	Sokal
55	Fąfarówna Marja	Rudki	14 XI 1929 L. 7	Sambor
56	Fedorowicz Kazimierz	Rzeszów	26 III 1930 L. 12	Rzeszów
57	Fedorowska Marja	Śniatyn	termin wiosen. 1930	Kołomyja
58	Fedyk Helena	Zbaraż	27 III 1930 L. 2	Tarnopol
59	Fiala Tadeusz	Brzeżany	14 XII 1929 L. 8	Brzeżany
60	Fitz Marja	Horodenka	termin wiosen. 1930	Kołomyja
61	Fleszar Piotr	Łańcut	7 III 1930 L. 4	Rzeszów
62	Godzińska Marja	Zaleszczyki	10 IV 1930 L. 31	Czortków
63	Gorczyński Władysław	Podhajce	6 XI 1929 L. 1	Brzeżany
64	Grabowski Józef	Jarosław	15 V 1930 L. 31	Przemyśl
65	Gretgerewiczówna Julja	Skałat	19 V 1930 L. 18	Tarnopol
66	Greyberowa Elżbieta	Złoczów	11 IV 1930 L. 10	Tarnopol
67	Gromski Antoni	Strzyżów	7 IV 1930 L. 15	Rzeszów
68	Grygusiowa Marja	Przemyśl	7 III 1930 L. 11	Przemyśl
69	Haduch Karol	Sanok	13 III 1930 L. 1	Lwów
70	Hałasowski Karol	Nisko	termin wiosen. 1930	Rudnik n/S.
71	Hanczarek Rudolf	Kosów	termin jesien. 1929	Kołomyja
72	Harasymów Antoni	Bóbrka	14 IV 1930 L. 41	Lwów
73	Herasymowicz Julja	Zborów	27 III 1930 L. 3	Tarnopol
74	Hlawaty Celina	Kołomyja	termin wiosen. 1930	Kołomyja
75	Hnatkowska Olga	Kopyczyńce	2 IV 1930 L. 31	Czortków
76	Hojda Ludwik	Bóbrka	7 XII 1929 L. 10	Lwów
77	Hollendrowa Anna	Drohobycz	9 IV 1930 L. 25	Sambor

L. p.	Nazwisko i imię nauczyciela	Powiat, w którym nauczyciel pełni służbę	Data liczba świadectwa	Komisja egzaminacyjna
1	2	3	4	5
78	Hołdowa Marja	Mościska	27 III 1930 L. 12	Przemyśl
79	Hołowaty Karol	Kopyczyńce	12 IV 1930 L. 30	Czortków
80	Hołowka Gizela	Gródek Jag.	3 XII 1929 L. 9	Lwów
81	Hull Władysław	Jarosław	13 III 1930 L. 14	Przemyśl
82	Hoszowska Stefanja	Lwów	10 XII 1929 L. 11	Lwów
83	Hrynyk Jan	Mościska	11 III 1930 L. 17	Przemyśl
84	Hrycyniak Michał	Przemyśl	13 XI 1929 L. 6	Przemyśl
85	Hurysz Stanisława	Śniatyn	termin jesien. 1929	Kołomyja
86	Ilnicka Jadwiga	Jarosław	13 III 1930 L. 15	Przemyśl
87	Iwańciów Marjan	Złoczów	3 XII 1929 L. 4	Tarnopol
88	Iwanicki Roman	Skole	21 XI 1929 L. 7	Lwów
89	Iwachów Włodzimierz	Tarnopol	28 V 1930 L. 24	Tarnopol
90	Jabłońska Wanda	Żydaczów	5 IV 1930 L. 23	Lwów
91	Jagiełłówna Marja	Przeworsk	termin wiosen. 1930	Rudnik n/S.
92	Jakubowski Piotr	Złoczów	11 IV 1930 L. 11	Tarnopol
93	Jankowski Władysław	Trembowla	29 XI 1929 L. 1	Tarnopol
94	Jasiński Józef	Borysław	10 IV 1930 L. 26	Sambor
95	Jeżówna Walerja	Czortków	10 III 1930 L. 4	Czortków
96	Jędrusiński Alfred	Rohatyn	11 III 1930 L. 22	Brzeżany
97	Jurkiewicz Czesław	Brzeżany	7 XII 1929 L. 7	Brzeżany
98	Jurkiewicz Irena	Drohobycz	13 V 1930 L. 35	Drohobycz
99	Kaczorowski Władysław	Czortków	8 IV 1930 L. 32	Czortków
100	Kalita Franciszek	Sokal	12 IV 1930 L. 28	Sokal
101	Kaliniewicz Krystyna	Jaworów	26 XI 1929 L. 6	Lwów
102	Kanas Bronisław	Brody	4 IV 1930 L. 17	Lwów
103	Karasiówna Stanisława	Tarnopol	28 V 1930 L. 25	Tarnopol
104	Karczewska Janina	Borszczów	2 III 1930 L. 5	Czortków
105	Karnasiówna Irena	Lwów	29 III 1930 L. 14	Lwów
106	Karocka Zofja	Sanok	14 V 1930 L. 16	Krosno
107	Kawka Marja	Gródek Jag.	8 IV 1930 L. 35	Lwów
108	Kędzierski Teofil	Lwów	21 XI 1929 L. 7	Lwów
109	Kiempa Marja	Drohobycz	21 V 1930 L. 43	Lwów
110	Kinicka Julja	Czortków	10 IV 1930 L. 35	Lwów
111	Kisielówna Bronisława	Tarnobrzeg	termin wiosen. 1930	Rudnik n/S.
112	Kleczkowska Jadwiga	Lwów	20 V 1930 L. 50	Lwów
113	Kleszczyński Arkadjusz	Rudki	9 IV 1930 L. 24	Sambor
114	Klimowicz Zofja	Przeworsk	termin jesien. 1929	Rudnik n/S.
115	Kobeł Kazimierz	Żydaczów	5 IV 1930 L. 21	Lwów
116	Koblowa Stefanja	Żydaczów	7 IV 1930 L. 31	Lwów
117	Kobryn Andrzej	Krosno	8 III 1930 L. 2	Krosno
118	Komarowa Irena	Kolbuszowa	8 III 1930 L. 9	Rzeszów

L. p.	Nazwisko i imię nauczyciela	Powiat, w którym nauczyciel pełni służbę	Data świadectwa	liczba świadectwa	Komisja egzaminacyjna
1	2	3	4		5
119	Komusińska Helena	Rawa Ruska	7 III 1930	L. 14	Sokal
120	Konieczko Adam	Borszczów	12 IV 1930	L. 33	Lwów
121	Korba Edward	Zborów	28 III 1930	L. 4	Tarnopol
122	Kordeczka Anna	Brzozów	11 III 1930	L. 5	Krosno
123	Kornicka Eleonora	Tarnopol	14 V 1930	L. 17	Tarnopol
124	Korpakówna Helena	Drohobycz	11 IV 1930	L. 27	Lwów
125	Kościuszko Jadwiga	Sanok	15 V 1930	L. 19	Krosno
126	Kowalczyk Władysław	Rohatyn	11 III 1930	L. 24	Brzeżany
127	Kowalewska Ewelina	Przemyśl	7 III 1930	L. 24	Przemyśl
128	Kowpak Michał	Gródek Jag.	5 IV 1930	L. 22	Lwów
129	Kozaczek Marja	Trembowla	10 XI 1929	L. 3	Tarnopol
130	Kozubal Henryk	Jarosław	13 III 1930	L. 17	Przemyśl
131	Krasnoid Adam	Lubaczów	5 XII 1929	L. 1	Sokal
132	Kraussówna Helena	Stary Sambor	4 IV 1930	L. 21	Sambor
133	Królikowska Marja	Rzeszów	27 III 1930	L. 10	Rzeszów
134	Kryczykówna Janina	Kolbuszowa	8 III 1930	L. 7	Rzeszów
135	Kryk Leonard	Lubaczów	5 XII 1929	L. 2	Sokal
136	Krzesińska Marja	Buczacz	8 III 1930	L. 6	Lwów
137	Kulczycka Ludmiła	Krosno	8 III 1930	L. 3	Krosno
138	Kulińska Zofja	Rohatyn	12 III 1930	L. 26	Brzeżany
139	Kułynycz Anna	Rohatyn	8 III 1930	L. 17	Brzeżany
140	Kuryj Tadeusz	Sanok	14 III 1930	L. 14	Krosno
141	Kuryłowicz Marjan	Radziechów	8 III 1930	L. 16	Sokal
142	Kuryłówna Janina	Nisko	termin wiosen. 1930		Rudnik
143	Lachanowicz Władysław	Drohobycz	7 III 1930	L. 4	Sambor
144	Langenfeld Janina	Lubaczów	26 V 1930	L. 30	Sokal
145	Layk Irena	Gródek Jag.	11 V 1930	L. 37	Lwów
146	Lederówna Emilja	Przemyśl	8 III 1930	L. 18	Przemyśl
147	Lelo Tadeusz	Gródek Jag.	5 IV 1930	L. 24	Lwów
148	Leoczko Grzegorz	Kałusz	12 III 1930	L. 4	Stanisławów
149	Leszczyńska Helena	Tarnopol	8 V 1930	L. 14	Tarnopol
150	Lewicka Bronisława	Kałusz	9 IV 1930	L. 6	Stanisławów
151	Lewicka Eugenja	Kałusz	20 XI 1929	L. 2	Stanisławów
152	Lis Karolina	Rudki	27 V 1930	L. 47	Sambor
153	Lisiewicz Marja	Podhajce	12 III 1930	L. 27	Brzeżany
154	Litarowicz Bronisława	Kopyczyńce	10 III 1930	L. 7	Czortków
155	Łaska Bazyli	Przemyśl	8 III 1930	L. 19	Przemyśl
156	Łazarewicz Józef	Lubaczów	5 XII 1929	L. 3	Sokal
157	Łazarewicz Marja	Lubaczów	5 XII 1929	L. 5	Sokal
158	Łozińska Marja	Kołomyja	termin wiosen. 1930		Kołomyja
159	Łukajewicz Marja	Żydaczów	5 IV 1930	L. 25	Lwów

L. p.	Nazwisko i imię nauczyciela	Powiat, w którym nauczyciel pełni służbę	Data	liczba	Komisja egzaminacyjna
			świadectwa		
1	2	3	4		5
160	Machówna Kornelja	Kałusz	8 IV 1930	L. 8	Stanisławów
161	Madejska Stefanja	Lubaczów	23 V 1930	L. 31	Sokal
162	Magura Marja	Kopyczyńce	12 III 1930	L. 8	Czortków
163	Majdaniuk Michalina	Podhajce	6 XI 1930	L. 2	Brzeżany
164	Malinowski Eugenjusz	Rudki	19 XI 1929	L. 8	Sambor
165	Marah Natalja	Czortków	2 III 1930	L. 9	Czortków
166	Marczuk Zofja	Lubaczów	5 XII 1929	L. 4	Sokal
167	Markowska Zofja	Podhajce	7 III 1930	L. 15	Brzeżany
168	Masłowski Edward	Krosno	11 III 1930	L. 6	Krosno
169	Matwijów Jan	Rawa Ruska	5 XII 1929	L. 6	Sokal
170	Melnyk Michalina	Przemyśl	13 XI 1929	L. 6	Przemyśl
171	Michalunio Ludwika	Rzeszów	27 III 1930	L. 10	Rzeszów
172	Michałkiewiczowa Anna	Nisko	termin wiosen. 1930		Rudnik n/S.
173	Mielimąka Mikołaj	Kopyczyńce	12 III 1930	L. 10	Czortków
174	Milan Franciszka	Drohobycz	14 V 1930	L. 37	Sambor
175	Milanowicz Michalina	Drohobycz	8 III 1930	L. 7	Sambor
176	Milanówna Kazimiera	Żółkiew	25 XI 1929	L. 3	Lwów
177	Misztalowa Marja	Czortków	2 IV 1930	L. 36	Czortków
178	Mleoch Alojzy	Kołomyja	termin jesien. 1929		Kołomyja
179	Molicka Janina	Rawa Ruska	5 V 1930	L. 20	Sokal
180	Moskalówna Wanda	Nisko	termin jesien. 1929		Rudnik n/S.
181	Muszyńska Kazimiera	Sanok	14 V 1930	L. 17	Krosno
182	Muszyński Józef	Sanok	14 V 1930	L. 18	Krosno
183	Morawska Helena	Tłumacz	15 III 1930	L. 9	Stanisławów
184	Nazarewicz Helena	Bohorodczany	13 III 1930	L. 10	Stanisławów
185	Niedzielska Marja	Sanok	15 V 1930	L. 20	Krosno
186	Nikorak Marja	Drohobycz	21 V 1930	L. 44	Sambor
187	Nimasówna Aniela	Drohobycz	7 XI 1929	L. 2	Sambor
188	Nowak Marja	Przemyślany	6 XII 1929	L. 5	Brzeżany
189	Nowosielska Eugenja	Przemyśl	5 V 1930	L. 32	Przemyśl
190	Obalewska Marja	Lwów	19 V 1930	L. 48	Lwów
191	Olijnykowa Marja	Radziechów	7 III 1930	L. 16	Sokal
192	Oruszowa Paulina	Rohatyn	12 III 1930	L. 26	Brzeżany
193	Ostropolska Marja	Tłumacz	29 IV 1930	L. 11	Stanisławów
194	Osuch Edward	Kosów	termin wiosen. 1930		Kołomyja
195	Palatyńska Katarzyna	Borszczów	10 III 1930	L. 11	Czortków
196	Paluch Katarzyna	Rudki	21 V 1930	L. 45	Sambor
197	Patocki Stanisław	Sanok	14 III 1930	L. 15	Krosno
198	Pawliszyn Michał	Tłumacz	termin jesien. 1929		Kołomyja
199	Pelczarska Jadwiga	Brzeżany	11 III 1930	L. 22	Brzeżany
200	Pieniążkowa Marjanna	Przeworsk	termin wiosen. 1930		Rudnik n/S.

L. p.	Nazwisko i imię nauczyciela	Powiat, w którym nauczyciel pełni służbę	Data liczba świadectwa	Komisja egzaminacyjna
1	2	3	4	5
201	Pihowicz Roman	Rawa Ruska	5 XII 1929 L. 7	Sokal
202	Pilińska Marja	Drohobycz	30 IV 1930 L. 30	Sambor
203	Pipusz Petronela	Horodenka	termin jesien. 1929	Kołomyja
204	Pirga Piotr	Strzyżów	6 III 1930 L. 3	Rzeszów
205	Pituła Janina	Tłumacz	22 XI 1929 L. 4	Stanisławów
206	Piziakowa Elżbieta	Drohobycz	3 VI 1930 L. 53	Sambor
207	Pollak Stefanja	Lwów	14 IV 1930 L. 40	Lwów
208	Popadiukowa Zofja	Czortków	5 XII 1929 L. 8	Czortków
209	Popiel Helena	Sokal	3 XII 1929 L. 8	Tarnopol
210	Prokop Józef	Sanok	15 V 1930 L. 21	Krosno
211	Przedzimirska Helena	Przeworsk	termin wiosen. 1930	Rudnik n/S.
212	Raba Janina	Tarnopol	26 V 1930 L. 22	Tarnopol
213	Radło Aurelja	Gródek Jag.	15 IV 1930 L. 42	Lwów
214	Rajewska Emilja	Drohobycz	29 IV 1930 L. 29	Sambor
215	Ratycz Anna	Brzeżany	17 XII 1929 L. 9	Brzeżany
216	Raczyńska Marja	Brody	4 IV 1930 L. 18	Lwów
217	Regnerowa Weronika	Drohobycz	8 III 1930 L. 9	Sambor
218	Rembocha Stanisława	Czortków	12 III 1930 L. 13	Czortków
219	Richsówna Ludwika	Kolbuszowa	8 III 1930 L. 8	Rzeszów
220	Robaczewska Janina	Śniatyn	termin wiosen. 1930	Kołomyja
221	Robakowska Ludwika	Sambor	4 IV 1930 L. 22	Sambor
222	Rohatyński Roman	Rawa Ruska	5 XII 1929 L. 9	Sokal
223	Romankiewicz Malwina	Rawa Ruska	5 V 1930 L. 20	Sokal
224	Romanowska Stefanja	Lubaczów	21 V 1930 L. 33	Sokal
225	Rostońska Lubow	Nisko	termin jesien. 1929	Rudnik n/S.
226	Ruczkowska Kazimiera	Tłumacz	17 III 1930 L. 12	Stanisławów
227	Rudeńska Marja	Przeworsk	termin wiosen. 1930	Rudnik n/S.
228	Rudeńska Stefanja	Rudki	2 IV 1930 L. 17	Sambor
229	Rudzińska Marjanna	St. Sambor	12 III 1930 L. 12	Sambor
230	Rzęsówna Marja	Jarosław	14 III 1930 L. 20	Przemyśl
231	Rybakiewiczwówna Aniel	Żydaczów	12 V 1930 L. 38	Lwów
232	Rypołowska Ludwika	Rawa Ruska	8 V 1930 L. 23	Sokal
233	Salanka Stanisława	Przeworsk	termin wiosen. 1930	Rudnik n/S.
234	Samarykowa Anna	Przemyślany	17 XII 1929 L. 10	Brzeżany
235	Sambor Gabryela	Skałat	3 XII 1929 L. 7	Sambor
336	Samborski Mikołaj	Lwów	5 IV 1930 L. 26	Lwów
237	Samira Izydor	Czortków	13 III 1930 L. 15	Czortków
238	Schneider Stanisław	Podhajce	12 III 1930 L. 28	Brzeżany
239	Schnerch Stanisław	Lisko	12 III 1930 L. 7	Krosno
240	Sidorów Albertyna	Kałusz	8 IV 1930 L. 13	Stanisławów
241	Siatkowski Marjan	Rudki	13 XI 1929 L. 5	Sambor

L. p.	Nazwisko i imię nauczyciela	Powiat, w którym nauczyciel pełni służbę	Data	liczba	Komisja egzaminacyjna
			świadectwa		
1	2	3	4		5
242	Siecińska Helena	Gródek Jag.	10 IV 1930	L. 36	Lwów
243	Siomiak Janina	Kołomyja	termin jesien. 1929		Kołomyja
244	Skałecka Janina	Drohobycz	9 XI 1929	L. 3	Sambor
245	Skałowa Anna	Nisko	termin jesien. 1929		Rudnik n/S.
246	Skiba Marjan	Czortków	12 III 1930	L. 16	Czortków
247	Skibińska Janina	Rawa Ruska	10 V 1930	L. 25	Sokal
248	Skulski Aleksander	Kopyczyńce	13 III 1930	L. 17	Czortków
249	Słowikowa Stefanja	Rohatyn	14 III 1930	L. 30	Brzeżany
250	Smalec Stefanja	Lisko	12 III 1930	L. 7	Lwów
251	Soczyńska Janina	Czortków	7 XII 1929	L. 12	Czortków
252	S. Sokołowska Apolonja	Rawa Ruska	5 XII 1929	L. 9	Sokal
253	Sołtycki Mieczysław	Nisko	termin jesien. 1929		Rudnik n/S.
254	Staszkiewicz Marja	Kołomyja	termin wiosen. 1930		Kołomyja
255	Stec Zygmunt	Kołomyja	termin wiosen. 1930		Kołomyja
256	Steliga Bolesław	Czortków	15 III 1930	L. 19	Czortków
257	Strzelbicki Aleksander	Kopyczyńce	15 III 1930	L. 21	Czortków
258	Strzębkówna Bronisława	Tarnobrzeg	termin wiosen. 1930		Rudnik n/S.
259	Strzelecka Władysława	Horodenka	termin wiosen. 1930		Kołomyja
260	Sygnatowicz Edward	Czortków	6 XII 1929	L. 10	Czortków
261	Sygnatowiczowa Kazim.	Czortków	6 XII 1929	L. 9	Czortków
262	Szczepański Juljan	Podhajce	7 III 1930	L. 12	Brzeżany
263	Szajnerówna Genowefa	Stanisławów	21 XI 1929	L. 6	Stanisławów
264	Szczęsnowicz Marja	Brody	7 IV 1930	L. 28	Lwów
265	Szołomiak Marja	Lubaczów	21 V 1930	L. 33	Sokal
266	Szostek Józef	Kamionka Str.	7 V 1930	L. 30	Lwów
267	Szostakowski Emil	Mościska	12 III 1930	L. 21	Przemyśl
268	Szufowa Celestyna	Sokal	12 IV 1930	L. 27	Sokal
269	Szusterowa Kamila	Żółkiew	7 IV 1930	L. 29	Lwów
270	Szwarczykówn Eugenja	Lisko	28 XI 1929	L. 1	Krosno
271	Szybejko Ludwik	Czortków	12 IV 1930	L. 37	Czortków
272	Szydłowska Stefanja	Radziechów	5 XII 1929	L. 11	Sokal
273	Szymańska Wanda	Rohatyn	14 III 1930	L. 31	Brzeżany
274	Śliwak Stefanja	Brzeżany	7 XII 1929	L. 6	Brzeżany
275	Śmiszkiewicz Michał	Rohatyn	7 III 1930	L. 13	Brzeżany
276	Świstun Marja	Rohatyn	13 III 1930	L. 29	Brzeżany
277	Tarnawski Teofil	Rawa Ruska	7 V 1930	L. 22	Sokal
278	Terszak Zofja	Drohobycz	13 V 1930	L. 35	Sambor
279	Tomaha Stanisława	Rudki	20 V 1930	L. 40	Sambor
280	Torońska Karolina	Rohatyn	11 III 1930	L. 20	Brzeżany
271	Tota Władysław	Bóbrka	10 V 1930	L. 46	Lwów
282	Toth Mieczysław	Sambor	28 III 1930	L. 16	Sambor

L. p.	Nazwisko i imię nauczyciela	Powiat, w którym nauczyciel pełni służbę	Data świadectwa	liczba świadectwa	Komisja egzaminacyjna
1	2	3	4		5
283	Trałka Helena	Rzeszów	26 III 1930	L. 13	Rzeszów
284	Tułasiewicz Marja	Mościska	12 III 1930	L. 22	Przemyśl
285	Turczyńska Rozalja	Śniatyn	termin wiosen. 1930		Kołomyja
286	Turzańska Olga	Zborów	27 III 1930	L. 6	Tarnopol
287	Tymkiewicz Helena	Brody	7 IV 1930	L. 32	Lwów
288	Tyndiuk Jan	Czortków	10 IV 1930	L. 38	Czortków
289	Tyska Leontyna	Stanisławów	10 V 1930	L. 13	Stanisławów
290	Umańska Wanda	Sambor	30 V 1930	L. 50	Sambor
291	Wacykiewicz Czesława	Sambor	5 IV 1930	L. 23	Sambor
292	Wacykowa Marja	Tarnopol	9 XII 1929	L. 9	Tarnopol
293	Wagner Jan	Drohobycz	8 III 1930	L. 7	Sambor
294	Walentynówna Kazimiera	Brody	7 IV 1930	L. 33	Lwów
295	Weber Piotr	Rawa Ruska	5 XII 1929	L. 12	Sokal
296	Werschler Józef	Podhajce	7 XI 1929	L. 4	Brzeżany
297	Werschlerowa Zofja	Podhajce	8 III 1930	L. 18	Brzeżany
298	Wiche Stanisław	Borszczów	10 IV 1930	L. 39	Czortków
299	Windisch Marcin	Żydaczów	14 IV 1930	L. 39	Lwów
300	Wisz August	Lisko	28 XI 1929	L. 3	Krosno
301	Wnękowska Zofja	Czortków	4 XII 1929	L.	Czortków
302	Wnorowska Marja	Lisko	20 XI 1929	L. 2	Krosno
303	Wojeńska Marja	Zborów	30 XI 1929	L. 2	Tarnopol
304	Wojewódka Stefanja	Kołomyja	termin jesien. 1929		Kołomyja
305	Wojtasiewicz Kazimiera	Zbaraż	12 V 1930	L. 16	Tarnopol
306	Wolański Władysław	Zaleszczyki	17 III 1930	L. 23	Czortków
307	Wolska Anna	Tarnopol	21 V 1930	L. 19	Tarnopol
308	Wołoszczak Jadwiga	Radziechów	7 III 1930	L. 17	Sokal
309	Wróbel Marja	Kołomyja	termin wiosen. 1930		Kołomyja
310	Wróblewska Stanisława	Złoczów	9 IV 1930	L. 12	Tarnopol
311	Wygodzianka Stanisława	Jarosław	13 IV 1930	L. 23	Przemyśl
312	Wysocki Stanisław	Złoczów	3 XII 1929	L. 6	Tarnopol
313	Wyszatycka Emilja	Drohobycz	6 VI 1930	L. 53	Sambor
314	Zaczyńska Ludwika	Lwów	28 III 1930	L. 13	Lwów
315	Zającówna Emilja	Zaleszczyki	15 III 1930	L. 24	Czortków
316	Zagwojska Marja	Rudki	3 IV 1930	L. 20	Sambor
317	Zarańska Marja	Tłumacz	29 IV 1930	L. 17	Stanisławów
318	Zawrotnik Irena	Lwów	17 XII 1929	L. 12	Lwów
319	Zazulakowa Marja	Rudki	7 III 1930	L. 5	Sambor
320	Zemlik Stanisław	Sanok	13 III 1930	L. 12	Krosno
321	Zielińska Aleksandra	Zaleszczyki	17 III 1930	L. 25	Czortków
322	Zielińska Bronisława	Nisko	termin wiosen. 1930		Rudnik n/S.
323	Złotnicka Marja	Przemyśl	8 III 1930	L. 24	Przemyśl

L. p.	Nazwisko i imię nauczyciela	Powiat, w którym nauczyciel pełni służbę	Deta / liczba świadectwa	Komisja egzaminacyjna
1	2	3	4	5
324	Żychówna Jadwiga	Buczacz	2 XII 1929 L. 4	Czortków
325	Żukiewicz Eleonora	Kołomyja	termin wiosen. 1930	Kołomyja
326	Żelazna Janina	Rawa Ruska	7 III 1930 L. 18	Sokal
327	Żurowski Feliks	Kołomyja	termin wiosen. 1930	Kołomyja
328	Żuradówna Wiktorja	Jarosław	14 III 1930 L. 25	Przemyśl
329	Żybura Józef	Horodenka	termin wiosen. 1930	Kołomyja

Organizacja szkół.

P. Kurator O. S. Lw. rozporządzeniem z dnia 30 maja 1931 r. N. III. 2736/31 udzielił p. Joachimowi Landsmannowi w Przemyślu (ul. Słowackiego 10) zezwolenia na otwarcie i prowadzenie w Przemyślu, przy ulicy Słowackiego Nr. domu 33, prywatnych kursów pod nazwą: Kurs Pisania na Maszynach Joachima Landsmanna w Przemyślu.

Ruch służbowy.

Inspektoraty.

P. Minister W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 6 maja 1931 r. Nr. II. 6626/31 zamianował pana Władysława Węgrzyniaka, zastępcę inspektora szkolnego, p. o. inspektora szkolnego w Zborowie, inspektorem szkolnym w Zborowie.

Szkolnictwo powszechne.

Mianowani: Bokłak Tomasz, kierownikiem 5-klasowej szkoły w Petlikowcach Starych (Buczacz).

Demkowicz - Dobrzański Jan, kierownikiem 7-klasowej szkoły w Bukowsku (Sanok); Dutka Miron, kierownikiem 2-klasowej szkoły w Olszanicy (Jaworów).

Hartfelder Ludwik, kierownikiem 2-klasowej szkoły w Ostrowie (Przemyśl).

Kostecki Stanisław, kierownikiem 6-klasowej szkoły w Wojniłowie (Kałusz). Kryczykówna Ludwika, kierowniczką 2-klasowej szkoły w Zielonce (Kolbuszowa).

Pełyń Teodor, kierownikiem 3-klasowej szkoły w Wierzbianach (Jaworów).

Sudomir Grzegorz, kierownikiem 3-klasowej szkoły w Ostrowach Tuszowskich (Kolbuszowa).

P r z e n i e s i e n i: Górska Zofja, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Albigowej (Łańcut), do 2-klasowej szkoły im. T. Kościuszki w Białobrzegach; Gryczukówna Włodzimiera, nauczycielka 4-klasowej szkoły w Wołczyńcu (Stanisławów), do 2-klasowej szkoły w Pasiecznej (Stanisławów).

Hołowińska Mirosława, pozostająca w stanie nieczynnym nauczycielka szkoły w Zukowie (Lubaczów), do 7-klasowej szkoły w Dąbrowicach (Kutno).

Kubesiowa Marja, nauczycielka 7-klasowej szkoły męskiej w Bolechowie (Dolina), do 7-klasowej szkoły żeńskiej w Bolechowie (Dolina).

Lukeschówna Józefa, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Soposzynie (Żółkiew), do 7-klasowej szkoły im. kr. Jana III. Sobieskiego w Żółkwi.

Łuszczkówna Janina, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Izdebkach (Brzozów) do 6-klasowej szkoły w Jasienicy (Brzozów).

Pełyń Bazyli, kierownik 3-klasowej szkoły w Hruszowie (Jaworów), do 3-klasowej szkoły w Kobylnicy Ruskiej (Jaworów).

Ryczok Stefan, kierownik 3-klasowej szkoły w Jasienowcu (Dolina), do 3-klasowej szkoły w Hoszowie (Dolina).

Swoboda Zofja, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Poddębcach (Rawa Ruska), do 6-klasowej szkoły w Brzózie Królewskiej (Łańcut).

Wójtowiczówna Stefanja, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Birczy (Dobromil), do 1-klasowej szkoły w Dolinie (Sanok).

P r z e n i e s i e n i w s t a n n i e c z y n n y: Czuczkiewicz Roman, nauczyciel 5-klasowej szkoły w Romanowie (Bóbrka).

S p e n s j o w a n i: Grzycki Zenon, kierownik 2-klasowej szkoły w Dołhem (Trembowla).

Kowalski Paweł, kierownik 4-klasowej szkoły w Kobyłowłokach (Trembowla).

Lipiński Jan, kierownik 5-klasowej szkoły w Batiatyczach (Kamionka Strumiłowa).

Pragłowska Marja, nauczycielka 7-klasowej szkoły im. ks. Ostrogskiej w Jarosławiu.

Szymański Jan, kierownik 2-klasowej szkoły w Słobódce Janowskiej (Trembowla).

Świstacki Gustaw, nauczyciel 7-klasowej szkoły męskiej w Turce.

Z w o l n i e n i: Ks. Błozowski Michał, pozostający w sanie nieczynnym nauczyciel rel. gr. kat. 7-klasowej szkoły w Podhajcach.

Z m a r l i: Petrina Michał, kierownik 3-klasowej szkoły w Kawsku, (Stryj), zmarł dnia 10 maja 1931 r. w 43 roku życia i 22 roku służby nauczycielskiej.

Pohorilcówna Marja, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Łukowcu-Żurowiskim (Rohatyn), zmarła dnia 26 marca 1931 r.

Schnerch Stanisław, nauczyciel 3-klasowej szkoły w Stefkowej, powiat Lesko, zmarł dnia 20 maja 1931 r. w 29 roku życia, a w 4 roku służby nauczycielskiej.

Ś. p. Celina Schmidtówna, długoletnia nauczycielka 7-klasowej szkoły powszechnej żeńskiej im. M. Konopnickiej, zmarła po krótkich cierpieniach dnia 2-go czerwca 1931 r. w 56 roku życia we Lwowie. Bardzo sumienna i niestrudzona pracownica na niwie szkolnej, oddała pracy zawodowej wszystkie swe siły do ostatnich niemal dni życia. Pradziwa przyjaciółka i opiekunka

dziatwy, szczera i zawsze uczynna koleżanka pozostawiła po sobie głęboki żal wśród tych, którzy Ją znali. Nieubłagana śmierć przecięła nić Jej życia, tworząc bolesną wyrwę w szkole i rodzinie. Cześć Jej pamięci!

Zakłady kształcenia nauczycieli.

Przeniesieni: Ilczyszyn Aleksander, nauczyciel szkoły powszechnej w Stanisławowie, przydzielony do szkoły ćwiczeń seminarjum naucz. męskiego w Stanisławowie.

Spensjonowani: Helena Janicka, pozostająca w stanie nieczynnym nauczycielka seminarjum naucz. żeńskiego we Lwowie.

Jan Króliński, pozostający w stanie nieczynnym nauczyciel seminarjum nauczycielskiego męskiego we Lwowie.

Szkoły średnie ogólnokształcące.

Pan Minister W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 18 maja 1931 r. Nr. II. 9287/31 zamianował p. Józefa Chmurę, profesora gimnazjum I. w Jarosławiu, dyrektorem gimnazjum Ziemi Kujawskiej we Włocławku.

Spensjonowani: Dr. Dąbrowski Aleksander, profesor VIII. gimnazjum we Lwowie;

Brykowycz Hilarjon, pozostający w stanie nieczynnym profesor b. gimnazjum z r. j. n. w Tarnopolu;

Tanczakowski Jarosław Bazyli, pozostający w stanie nieczynnym nauczyciel b. gimnazjum z r. j. n. w Tarnopolu;

Wodianyj Tomasz, pozostający w stanie nieczynnym nauczyciel b. gimnazjum z r. j. n. w Tarnopolu.

Zwolnieni z powodu nieuzyskania kwalifikacyj zawodowych w ustawowym terminie: Biernacki Rudolf (Stanisławów, gimnazjum III), Dąbrowski Józef (Jarosław II), Gadziński Kazimierz Marjan (Stanisławów I), Hibl Stanisław (Kołomyja gimn. z r. j. n.), Jerschin Stanisław (Stryj II), Jurijczuk Jan (Brody), Kamiński Jan (Lwów XI), Łucówna Jarosława (Sokal), Medon Leonard (Stanisławów II), Ogonowski Józef (Czortków), Ostrowska Eugenja (Stanisławów III), Plockowa Aleksandra (Złoczów), Ponikłówna Aniela (Łańcut), Rotter Alojzy (Stanisławów II), Smoter Władysław (Stanisławów III), Szczurowski Alfons (Buczacz), Szczyrbuła Marjan (Stryj II), Szumski Emil (Lwów VIII), Wałkowski Leopold (Lwów V), Zabawówna Marja (Zbaraż), Zaleski Roman (Krosno), Żurawski Władysław (Sokal).

Szkoły zawodowe.

Mianowani: Dr. Bertyński Władysław, nauczycielem Państwowej Szkoły Ekonomiczno-Handlowej we Lwowie;

Inż. Czarniecki Ludwik, nauczycielem Państwowej Szkoły Ślusarstwa Maszynowego w Tarnopolu;

Dr. Homik Emil, nauczycielem Państwowej Szkoły Ekonomiczno-Handlowej we Lwowie.

Zrezygnowali: Edwarda Kruczkowska i Marja Kozubkówna, nauczycielki Państwowej Szkoły Zawodowej Żeńskiej we Lwowie.

Zwolnieni ze służby: Stępkowski Marcin, instruktor Państwowej Szkoły Technicznej we Lwowie.

Konkursy.

Stanowisko zastępcy inspektora szkolnego.

Ministerstwo W. R. i O. P. ogłasza w Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z dnia 8 czerwca 1931 r. Nr. 6, poz. 72, konkurs na stanowisko zastępcy inspektora szkolnego w Samborze.

Do tego stanowiska przywiązane jest uposażenie, oparte na przepisach art. 48 lub 49 ustawy z dnia 9 października 1923 r. o uposażeniu funkcjonarjuszów państwowych i wojska (Dz. U. R. P. Nr. 116, poz. 924), z uwzględnieniem zmian, wprowadzonych ustawą z dnia 22 grudnia 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 129, poz. 918) oraz ustawą z dnia 1 marca 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 27, poz. 207). Należycie udokumentowane podania, skierowane do Ministerstwa W. R. i O. P. winni kandydaci wnosić w drodze służbowej do Kuratorjum O. S. w terminie sześciotygodniowym od wyżej podanej daty ukazania się numeru Dz. Urz. Min. W. R. i O. P.

Konkursy na stanowiska kierowników publ. szkół powszechnych

L. p.	Powiat	Miejscowość	Stopień organizacyjny szkoły	Charakter (męska, żeńska, koedukacyjna) szkoły	Nazwa im. . . . . szkoły	Język wykładowy	Do użytku kierownika: mieszkanie służbowe złożone z . . . ubikac.	Do użytku kierownika: grunt o obszarze	Uwaga
1	**Buczacz**	Barysz	7 kl.	koeduk.	—	polski	4 ubik.	4 mg	Konk. 2-gi Pierwszeństwo mają kandydaci z w. k. n.,
1	**Kołomyja**	Kamionka Wielka-Sucharów	2 „	„	—	„	—	2 „	Konk. 3-ci
1	**Krosno**	Wróblik Królewski	4 „	„	—	pol.-r.	3 „	1 „	Pierwszeństwo będą mieli kand. z w. k. n.
1	**Lwów**	Lwów	7 „	„	Kolejowa	polski	—	—	
1	**Mościska**	Mościska	7 „	męska	im. Kr. J. Sobieskiego	„	3 „	—	Konk. 2-gi Pierwszeństwo mają kandydaci w. k. n.
1	**Zaleszczyki**	Koszyłowce	2 „	koeduk.	—	pol.-r.	—	1 mg	Konk. 2-gi
2	„	Sińków	3 „	„	—	„	3 „	2 „	„
1	**Żydaczów**	Wołcniów	2 „	„	—	„	2 „	2 „	
2	„	Zabłotowce	3 „	„	—	„	2 „	1 „	

Podania o posady objęte powyższym konkursem należy wnosić drogą służbową w terminie do 15 sierpnia 1931 r.

Unieważnienie ogłoszonych konkursów.

L. p.	Powiat	Miejscowość	Stopień organizacyjny szkoły	Charakter (męska, żeńska, koedukacyjna) szkoły	Nazwa im. . . . . . . szkoły	Język wykładowy	Unieważnia się konkurs ogłoszony na posadę	w Dz. Urz. Kur. O.S.L. Nr.	Uwaga
1	Śniatyn	Bełełuja	2 kl.	koed.	—	pol.-r.	kierown.	4/931	
1	„	Zadubrowce	2 „	„	—	„	„	4/931	

Wolne stanowiska nauczycieli podwładnych.

W publicznych szkołach powszechnych.

Od 1-go września 1931 r. będzie do obsadzenia w kilku 7-klasowych publicznych szkołach powszechnych w Stryju kilka posad nauczycielskich, zarezerwowanych dla kandydatów (tek), mających ukończony wyższy kurs nauczycielski humanist., fizyko- matemat., geograf - przyrodn. tudzież spiewu i wychowania publicznego.

W gimnazjach państwowych.

Ministerstwo W. R. i O. P. ogłosiło w Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 4 — 5, poz. 56, że z dniem 1 września 1931 r. będą wolne stanowiska nauczycieli (lek).

1) Języka polskiego w Nisku -koed. (hum), siła żeńska.
2) Języka łacińskiego w Tarnopolu -żeń. (hum), siła żeńska.
3) Języka francuskiego w Stanisławowie (III) -męs. (m. p.).
4) Języka niemieckiego: w Brodach -męs. (hum), we Lwowie (VIII) -męs. (m. p.), we Lwowie IX -męs. (hum), w Trembowli -koed. (hum), siła żeńska.
5) Historji: we Lwowie (VI) -męs. (kl. d.), w Samborze (I) -męs. (kl. d.).
6) Matematyki z fizyką w Żółkwi -koed. (hum), siła żeńska.
7) Fizyki z matymatyką: w Czortkowie -koed. (hum.), we Lwowie (XI) -męs. (m. p.), w Sanoku -męs. (hum.).
8) ćwiczeń cielsnych: w Kamionce Str. -koed (hum), siła męska., w Stanisławowie (II) -męs. (n. kl., hum).
9) Ćwiczeń cielesnych z robotami ręcznemi lub śpiewem w Zbarażu -koed. (hum), siła męska.
10) Robót ręcznych we Lwowie (VIII) -męs. (m. p.) — w metalu.
11) Rysunków w Kamionce St. -koed. (hum), siła żeńska.

W zakładach kształcenia nauczycieli:

1) Języka niemieckiego: w Przemyślu (ż), w Rudniku nad Sanem (m.).
2) Matematyki: w Jaworowie (ż).

3) Rysunków i robót ręcznych: w Brzeżanach (ż), roboty ręczne.
4) Nauczycieli szkoły ćwiczeń: w Krośnie (m), w Brzeżanach (ż), we Lwowie (I ż), we Lwowie (m).

O wymienione powyżej stanowiska w gimnazjach i seminarjach mogą ubiegać się osoby, odpowiadające pod względem kwalifikacyj wymaganiom ustawy z dnia 26 września 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 90, poz. 828), zmienionej ustawą z dnia 16 lipca 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 75, poz. 740) oraz odpowiadające wymaganiom art. 4— 7 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli w brzmieniu rozporządzenia z dnia 3 lutego 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 47, poz. 462).

Do stanowisk powyższych przywiązane jest uposażenie, unormowane ustawą z dnia 9 października 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 116, poz. 924).

Podania, opatrzone potrzebnemi dokumentami, należy wnosić w drodze służbowej do Kuratorjum O. S. Lw. w terminie możliwie najkrótszym.

Osoby, ubiegające się o stanowiska nauczycielskie po raz pierwszy względnie po przerwie w służbie państwowej nauczycielskiej, winny dołączyć do podania w oryginałach następujące dokumety: metrykę urodzenia, dowód obywatelstwa polskiego, dowody odbytych studjów, świadectwo lekarskie oraz deklarację o posiadaniu zdolności do działań prawnych i że nie zachodzą okoliczności, wymienione w art. 5 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli w brzmieniu rozporządzenia z dnia 3 lutego 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 47, poz. 462).

Władze szkolne nie będą rozpatrywały podań, do których będą dołączane tylko odpisy dokumentów, a nie oryginały.

Stanowiska w szkołach zawodowych.

Stanowisko dyrektora.

I. Ministerstwo W. R. i O. P. ogłasza w Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 6, poz. 72, z dnia 8 czerwca 1931 r. konkurs na stanowisko dyrektora Państwowej Szkoły Budownictwa w Jarosławiu.

O stanowisko to mogą się ubiegać kandydaci, posiadający kwalifikacje określone rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z 7 marca 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 29, poz. 271) o kwalifikacjach zawodowych do nauczania w szkołach zawodowych oraz odpowiadający wymaganiom art. 12 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli w brzmieniu rozporządzenia z 3 lutego 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 47 ex 1928, poz. 462). Do tych stanowisk przywiązane jest uposażenie unormowane ustawą uposażeniową z dnia 9 października 1923 (Dz. U. R. P. Nr. 116, poz. 924) z uwzględnieniem zmian, wprowadzonych ustawą z dnia 22 grudnia 1925 (Dz. U. R. P. Nr. 129, poz. 918) oraz ustawą z dnia 1 marca 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 27, poz. 207).

Podania należycie udokumentowane, skierowane do Ministerstwa W. R. i O. P. wnosić należy w drodze służbowej do Kuratorjum O. S. Lw. w terminie do sześciu tygodni, od wyżej podanej daty wyjścia numeru Dz. Urz. Min. W. R. i O. P.

Wolna posada w Państwowej Szk. Handlowej w Stanisławowie.

Nr. III. 2568/31. Kuratorjum O. S. Lw. podaje do wiadomości, iż w Państwowej Szkole Handlowej w Stanisławowie jest wolna posada nauczyciela języka polskiego i historji.

O stanowisko to mogą ubiegać się kandydaci, posiadający kwalifikacje, określone postanowieniami rozporządzenia Pana Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 marca 1928 (Dz. U. R. P. Nr. 29 ex 1928, poz. 271) o kwalifikacjach zawodowych do nauczania w szkołach zawodowych, oraz przepisami rozporządzenia wykonawczego Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 28 listopada 1930 r. Nr. III. T. 9696/30 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 12 ex 1930, poz. 188).

Do posady tej przywiązane jest uposażenie unormowane ustawą z dnia 9 października 1923 (Dz. U. R. P. Nr. 116, poz. 924) z uwzględnieniem zmian wprowadzonych ustawą z dnia 22 grudnia 1925 (Dz. U. R. P. Nr. 12, poz. 918), oraz ustawą z dnia 1 marca 1927 (Dz. U. R. P. Nr. 27, poz. 207).

Podania należycie udokumentowane należy wnosić do Kuratorjum O. S. Lw. za pośrednictwem Państwowej Szkoły Handlowej w Stanisławowie w terminie do 31 lipca 1931.

Konkursy na posady w szkołach prywatnych.

Koło Towarzystwa Szkoły Ludowej w Rzeszowie ogłasza niniejszem konkurs na posadę kierowniczki żeńskiej szkoły przemysłowej w T. S. L. w Rzeszowie od 1 września 1931 r.

Wymagane studja uniwersyteckie oraz znajomość przedmiotów zawodowych w zakresie szkoły zawodowej żeńskiej. Pierwszeństwo mają kandydatki z działu polonistyki i historji.

Warunki według umowy. Oferty skierowywać do końca lipca do Zarządu Koła T. S. L. w Rzeszowie na ręce przewodniczącej Zofji Ruczkowej w Rzeszowie, ul. Bernardyńska 12.

Prywatne Seminarjum Nauczycielskie Żeńskie SS. Boromeuszek w Łańcucie, ogłasza konkurs na następujące posady:

1) Kierownika seminarjum,
2) Nauczycielki j. polskiego,
3) Nauczycielki przedmiotów pedagogicznych,
4) Nauczycielki gimnastyki.

Podania udokumentowane należy wnosić do końca lipca b. r. na ręce Dyrekcji seminarjum w Łańcucie.

Ogłoszenia.

Propaganda higjeny - plakaty.

Nr. O. 856/31. Państwowa Szkoła Higjeny (Warszawa, Chocimska 24) wydała barwny plakat pod tytułem „Higjena w domu i w szkole".

Plakaty można nabywać w Państwowej Szkole Higjeny po cenie 3 zł za egzemplarz.

Podając powyższe do wiadomości, Kuratorjum poleca rozpowszechnianie tego plakatu w poradniach, ośrodkach zdrowia, szkołach oraz instytucjach, obejmujących swoją działalnością higjenę dziecka i młodzieży.

P. o. Naczelnika Wydziału: *A. Kopacz*, wr.

Muzeum pamiątek zasłużonych Polek.

„Muzeum Pamiątek zasłużonych Polek" mieści się we Lwowie przy ul. Ossolińskich 11, 2-gie podwórze, schody 6-te. Muzeum to gromadzi pamiątki odnoszące się do czynów zasłużonych działaczek na różnych polach pracy społecznej.

Dyżury w poniedziałki i piątki od 11 — 1.

Film p. t. Polska w przeszłości i teraźniejszości.

Nr. O. 1002/31. Ministerstwo W. R. i O. P. pismem z dnia 21 maja 1931 Nr. II. 10055/31 zwróciło uwagę na film p. t. „Polska w przeszłości i teraźniejszości", opracowany nakładem Federacji Polskich Związków Obrońców Ojczyzny (Zarząd Główny — Warszawa, Nowy Świat Nr. 35 m. 5).

Film ten zasługuje na rozpowszechnienie w szkołach.

Opłata stemplowa od stypendjów.

Nr. O. 915/31. Ministerstwo wyjaśniło pismem z dnia 15 maja 1931 r. Nr. I. R. 14111/30, że zarządzenie Nr. I. R. 10667/30 z dnia 9 października 1930 r. w sprawie opłat stemplowych od zobowiązań majątkowych [1]) wiążących się z przygotowaniem do służby państwowej, ma zastosowanie również i do zobowiązań, składanych przez stypendystów z pośród uczniów wszelkich typów szkół w związku z pobieranemi przez nich stypendjami.

Służba wojskowa.

Prawo do skrócenia służby wojskowej.

Nawiązując do ogłoszenia w Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1929 r. str. 550 p. t. „Prawo do skróconej służby wojskowej, podaje się do wiadomości, że w Dz. U. R. P. Nr. 46 z 1931 r., poz. 399, zostało ogłoszone rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych z dnia 27 marca 1931 r. wydane w porozumieniu z Ministrami W. R. i O. P., Rolnictwa oraz Spraw Wewnętrznych, zawierające nowy wykaz zakładów naukowych tudzież egzaminów, których ukończenie, względnie złożenie, uprawnia do skróconej czynnej służby wojskowej w myśl przepisów art. 49 ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym (Dz. U. P. Nr. 46 z 1928 r., poz. 458).

Odroczenie terminu służby wojskowej.

Nawiązując do ogłoszenia w Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1929 r., str. 550 p. t. „Odroczenie terminu służby wojskowej", podaje się do wiadomości, że w Dz. U. R. P. Nr. 52 z 1931 r., poz. 434, zostało ogłoszone rozporządze-

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1930 r. str. 574.

nie Ministra W. R. i O. P. z dnia 23 marca 1931 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych, zawierające wykaz zakładów naukowych świeckich i duchownych (zakładów teologicznych), których uczniowie, bądź słuchacze są uprawnieni do żądania odroczenia terminu odbycia czynnej służby wojskowej w myśl przepisów art. 61 punkty 1), 2) i 3) ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym (Dz. U. R. P. Nr. 46 z r. 1928, poz. 458.

Upoważnienie władz i urzędów do bezpośredniego zwracania się do Prokuratorji Generalnej.

Nr. O. 870/31. Na zasadzie art. 30 uchwały Rady Ministrów z dnia 28 sierpnia 1919 (Dz. U. R. P. Nr. 75, poz. 433) i art. 36 uchwały Rady Ministrów z dnia 17 czerwca 1920 (Dz. U. R. P. Nr. 73, poz. 502) Ministerstwo W R. i O. P. zarządzeniem z dnia 2 maja 1931 Nr. I. Pr. 1711/30 upoważniło między innemi także kuratorja okręgów szkolnych do bezpośredniego zwracania się do Prokuratorji Generalnej i jej oddziałów.

Odnośne pisma i wnioski będą podpisywane przez p. kuratorów okręgów szkolnych.

Art. 30 uchwały Rady Ministrów z dnia 28 sierpnia 1919 r. w przedmiocie ustroju i czynności Prokuratorji Generalnej. (Dz. U. R. P. Nr. 75, poz. 433).

Prokuratorja Generalna spełnia czynności, leżące w jej kompetencji, na żądanie władz centralnych t. j. Kancelarji Cywilnej i Wojskowej Naczelnika Państwa, Marszałka Sejmu, Prezydenta Ministrów, poszczególnych ministrów. Najwyższej Izby Kontroli Państwa, oraz organów bezpośrednio od Rady Ministrów zależnych.

Inne władze, urzędy i instytucje, uprawnione do samodzielnego zarządzania majątkiem lub reprezentowania interesów Państwa, mogą zwracać się bezpośrednio do Prokuratorji Generalnej, o ile mają po temu upoważnienie od przełożonej władzy centralnej.

Wszystkie pozostałe urzędy zwracają się z przedstawieniami do Prokuratorji za pośrednictwem przełożonej władzy centralnej albo władzy niższej, przez władzę centralną upoważnionej.

Jednakowoż w tych wypadkach, w których zwłoka, spowodowana koniecznością uprzedniego porozumienia się z władzą centralną, oczywiście narażałaby Skarb na straty, każdy zainteresowany urząd ma prawo z wnioskami swojemi zwrócić się bezpośrednio do Prokuratorji, zawiadamiając o tem jednocześnie przełożoną władzę.

Art. 36 uchwały Rady Ministrów z dnia 17 czerwca 1920 r. w przedmiocie ustroju i czynności Oddziału Prokuratorji Generalnej Rzpltej Polskiej. (Dz. U. R. P. Nr. 73, poz. 502).

Oddział Prokuratorji spełnia czynności, leżące w jego kompetencji na żądanie władz i urzędów, posiadających właściwe w tym celu upoważnienie od władz centralnych oraz na żądanie instytucji, reprezentującej inne prócz Skarbu Państwa podmioty prawne w art. 3-im ustawy o utworzeniu Prokuratorji określone.

Dopóki poszczególne władze centralne właściwych zarządzeń w tym kierunku nie wydadzą, za upoważnione uważane będą w tym względzie urzędy bezpośrednio od władz centralnych zależne.

Pzostałe urzędy zwracają się do oddziału za pośrednictwem swej przełożonej władzy, do bezpośredniego znoszenia się z oddziałami Prokuratorji uprawnionej lub wprost za upoważnieniem władzy przełożonej.

Jednakowoż w tych wypadkach, w których zwłoka, spowodowana koniecznością uprzedniego porozumienia się z władzą przełożoną oczywiście narażałaby Skarb Państwa na straty, każdy zainteresowany urząd ma prawo z wnioskami swojemi zwrócić się bezpośrednio do oddziału Prokuratorji, zawiadamiając o tem jednocześnie przełożoną władzę.

Ubezpieczenie młodzieży szkolnej od wypadków.

Towarzystwa Wzajemnych Ubezpieczeń przeprowadzają na terenie Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwowskiego ubezpieczenia młodzieży szkolnej od nieszczęśliwych wypadków. Akcja ta zasługuje na poparcie i popularyzację wśród rodziców i młodzieży szkolnej ze względu na humanitarny charakter i doraźną pomoc, którą rodzice otrzymują w razie nieszczęśliwego wypadku, choroby czy kalectwa dziecka, wpłacając stosunkowo niewielką składkę ubezpieczeniową.

Część druga.

MARJA JAWORSKA.

Cele i zadania oświaty pozaszkolnej.

Cele i zadania każdej pracy oświatowej a więc i oświaty pozaszkolnej muszą odpowiadać potrzebom życia danej epoki i narodu. Tak stawiał sprawę przed zgórą 130 laty Condorçet, gdy tworzył problem pracy oświatowej nad dorosłymi — i my po 130 latach nie możemy żadnych zmian w ujmowaniu tej kwestji wprowadzać; cele i zadania pracy oświatowej pozaszkolnej muszą i dziś być uwarunkowane potrzebami życia epoki i narodu.

Condorçet jako argumenty podyktowane współczesnemi potrzebami a podkreślające konieczność pracy oświatowej nad dorosłymi podał trzy:

1) oświata pozaszkolna — zdaniem jego — jest konieczna dla zasypania przepaści kulturalnej, jaka istnieje między tak zwaną „górą“ i „dołami“ społeczeństwa;

2) oświata pozaszkolna musi wychowywać „rządzących“,

3) oświata pozaszkolna musi wynagrodzić krzywdę społeczną, jaką jest dla człowieka nieposiadanie pierwocin oświaty — tego klucza do skarbca kultury.

Na tych argumentach Condorçeta, jako na przesłankach ideowych oparli się oświatowcy XIX. i XX. stulecia, określając jako cel oświaty pozaszkolnej: podnoszenie intelektualne i moralne jednostki.

Po 130 latach, latach rewolucyj i wojen, po ostatniej burzy wielkiej wojny, koniecznością się staje rewizja zarówno celu oświaty pozaszkolnej jak i przesłanek ideowych, celem zorjentowania się czy odpowiadają one dzisiejszym potrzebom narodowym i społecznym.

Dalibyśmy wiele za to my oświatowcy, by pierwszy argument Condorçeta: istnienie przepaści między „górą“ a „dołami“ społecznemi był obecnie nieaktualnym. Niestety nie potrzebuję — zdaje się — nikomu tłumaczyć jego żywotności, specjalnie na gruncie naszego — jednego z najniedemokratyczniejszych społeczeństw. Wystarczy odtworzyć sobie w pa-

mięci obrazek życia towarzyskiego czy społecznego któregokolwiek z naszych miasteczek, gdzie trudno zorjentować się, na ile warstw rozpada się ta t. zw. „inteligencja miejska". Jeśli to jest miasto, które ma przypadkiem cukrownię, kopalnię, lub jakieś inne tego rodzaju przedsiębiorstwo — to świat urzędniczy tej instytucji tworzy górną warstwę „inteligencji" miejskiej i odciętą murem chińskim od jej reszty. Pokład drugi to świat sędziów, adwokatów, notarjuszy i lekarzy — trzeci to nauczycielstwo. Każdy z tych „światków" „sobie śpiewa nie komu" i drugiemu najczęściej przeszkadza. Jak w tych warunkach wygląda praca społeczna, mówić nie potrzebuję. Jeśli tyle warstw zdołaliśmy utworzyć w obrębie jednej klasy inteligencji, to zrozumiałą jest rzeczą, iż nie zasypaliśmy przepaści między inteligencją a ludem. Lud zatracił lub traci swoją rodzimą kulturę, a wcale nie stał się uczestnikiem kultury warstw wyższych. Inteligencja nietylko nie ma zrozumienia dla kultury ludowej, ale nią gardzi, a sama niezawsze jest uczestniczką, t. zw. kultury warstw wyższych. Istnieje w naszem życiu społecznem silny antagonizm wsi i miast. Wieś nie rozumie trosk miasta, miasto niedoli wsi. Objawy te dowodzą wyraźnie, iż argument Condorçet'a o przepaści społecznej jest dla nas aktualniejszym, niż dla innych kulturalnych narodów.

Ponadto życie nasze wykazuje i innego rodzaju przepaść, — przepaść między dzielnicami, wytworzoną w okresie niewoli. Faktem jest, iż chociaż z dnia na dzień przepaść ta maleje — jednakże do dziś dnia trudno porozumieć się Poznańczykowi z Małopolaninem i Królewiakiem, Małopolaninowi z Królewiakiem i Poznańczykiem i wreszcie Królewiakowi z dwoma pozostałymi z tej trójcy, skonstruowanej przez zabory. Że i te różnice i antagonizmy przeszkadzają w życiu politycznem i społecznem narodu — nie potrzebuję nikogo przekonywać.

Tedy mozaika naszych przepaści — daleko różnorodniejsza niż u innych narodów, czyni dla nas pierwszy argument Condorçet'a boleśnie aktualnym.

A drugi jego argument — konieczność wychowania rządzących jest dziś aktualny — czy nie?

Znów bodaj, że lepiej rozumiemy tę jego przesłankę, niż on sam i jego pokolenie. Potrzebę wychowywania w masach „rządzących" w czasach Condorçet'a znała Francja i St. Zjednoczone, w dniach dzisiejszych jest ona postulatem życia wszystkich społeczeństw kulturalnych. Coraz mniej głów koronowanych, w kolebce do rządów naznaczonych, coraz więcej tych „rządzących", którzy jeszcze wczoraj byli „rządzonymi".

A my? I tę prawdę lepiej powinniśmy rozumieć niż inne społeczeństwa. Posiadając bowiem 80% ludności wiejsko-robotniczej musimy uznać za rzecz normalną, iż i w przyszłości — jak to już raz było w p r z e s z ł o ś c i, chłop czy robotnik stanie u steru rządów, a uznajemy, bo uznać musimy, iż ten chłop czy robotnik dokonywa pracy ustawodawczej. Idzie jedynie o to, by ten chłop czy robotnik dorastał do zadania. Ułatwi mu to przy wrodzonych zdolnościach posiadanie podstaw ogólnego wykształcenia. Do szkoły pokolenie dorosłych a niewykształconych ludzi nie wróci. Dopełnić ich wykształcenia może jedynie oświata pozaszkolna. Że do tej pory ona roli swej w tym kierunku nie spełnia — jest to jednym z powodów obecnego naszego kryzysu parlamentarnego. Do demokratycznego ustroju państwa nie mamy odpowiednio wychowanego obywatela.

I trzeci argument Condorçet'a: potrzeba wynagrodzenia krzywdy społecznej nie stracił na sile. Jeśli nieposiadanie podstaw oświaty było

krzywdą społeczą na przełomie osiemnastego i dziewiętnastego stulecia — o ileż większą krzywdą jest w dniach dzisiejszych, gdy życie pędzi, dzisiejsza prawda przekreśla wczorajszą i każdy dzień wymaga osobnego nastawienia się na zwalczanie nowych trudności. Jeszcze zaś większą bo niezawinioną najczęściej krzywdą jest ciemnota dla naszego społeczeństwa, któremu niewola nie pozwoliła zaspokoić głodu oświatowego, a tuż po niewoli spadły kryzys ekonomiczny i dziś temu przeszkadza.

Tedy wszystkie trzy argumenty Condorçet'a mają dziś i dla nas większą aktualność niż dla niego i jego pokolenia.

Chwila obecna wykazuje ponadto nowe potrzeby a tem samem stwarza i nowy argument prawie że nieznany Condorçet'owi: żądanie mas. Coraz częściej i ogólniej masy żądają oświaty. Co je do niej pędzi?

Jednych podświadome zdawanie sobie sprawy ze skomplikowania życia obecnego i swojej wobec niego bezradności. Tem sobie tłumaczę obecność tłumów robotniczych na wszelkich wykładach, omawiających powody obecnych trudności ekonomicznych, jakie świat przeżywa. Inni mniej lub więcej świadomie szukają w oświacie pomocy w trudnościach, jakie im sprawia ich zajęcie zawodowe.

Przykłady: oto w jednej z bibljotek popularnych Warszawy metalowiec żąda książki o obróbce metali, a na kursach wieczornych hafciarki żądają nauki rysunku. Inni wreszcie — i tych jest najwięcej — szukają w oświacie pozaszkolnej ratunku dla umierającego w nich człowieka, skutkiem mechanicznej a czasem wstrętnej pracy zawodowej. Trudno od kanalarza żądać entuzjazmu dla zawodu i trudno nie zrozumieć, iż praca jego nie sprzyja rozwojowi ducha. I łatwo zrozumieć iż w pracy oświatowej broni się od śmierci duchowej. Bywają i inne pobudki, które prowadzą masy do oświaty. Są tacy, którzy szukają w niej dróg dla swojej pracy społecznej. Jeśli chłopak-drukarz, który ukończył szkołę wieczorną, uczęszcza na kurs bibljotekarski poto, by prowadzić bibljotekę zespołu uczniów szkoły wieczornej, jeśli żona starosty chodzi na kurs pracy społecznej poto, by prowadzić fachowo organizację kobiecą swojego terenu — to mamy tu do czynienia z chęcią zdobycia fachowości w pracy społecznej.

Są i niższe powody, pędzące masy do oświaty. Są tacy, którzy otwarcie stawiają sprawę, iż idzie im o otrzymanie świadectwa, otwierającego im drogę do tego czy innego zawodu — są jeszcze inni, którym snobizm każe drogą oświaty pozaszkolnej zdobywać tytuł kulturalnego człowieka. Faktem jednakże jest, iż coraz silniej żądają masy oświaty i to jest argument, którego Condorçet nie miał, stawiając problem oświaty dla dorosłych, a który dziś staje przed nami niemniej ważki jak tamte trzy.

Takie są potrzeby epoki. A narodu?

Wywołajmy przed oczy nasze mapę ziem naszych i ich granice. Przypomnijmy sobie tę 1.400 km. granicę wschodnią i 1.900 km. zachodnią i północną. Przypomnijmy o tym wrogu wschodnim i zachodnim i o wątpliwych przyjaciołach naszych. A dalej: cały świat przeżywa kryzys ekonomiczny, przeżywają go ciężko państwa dolarów i funtów szterlingów — jakże on ciężkim musi być dla państwa na dorobku w jego 12 roku istnienia? Jak trudno poradzić sobie z nim społeczeństwu, które przez 123 lat nie żyło samodzielnem życiem państwowem ani gospodarczem.

Jesteśmy społeczeństwem, które wyszło z niewoli i nosi na duszy swej cechy tego życia niewolnego.

Zatraciliśmy swoją własną rodzimą kulturę, odgradzano nas przez wiek od kultury europejskiej. Trzeba dziś sięgnąć do źródeł swej własnej, narodowej kultury, trzeba dopędzić Europę. A tu zamiast okazywanej w ciągu niewoli aktywności społeczeństwa, spotykamy na każdym kroku bierność i ospałość. Część społeczeństwa nic nie robi — bo pociesza się, że „Komendant Dziadek wszystko zrobi" — druga część nic nie robi — bo twierdzi, iż „Piłsudski im przeszkadza". Zamiast radosnej twórczości, jaka powinna cechować naród, który po wiekowej niewoli odzyskał byt państwowy, widzimy ludzi, szukających sobie zmartwienia, pojękujących i popłakujących nad rzeczywistością polską, rozważających od rana do wieczora „coby było, gdyby było". I nic ich z tego chorobliwego stanu nie wyprowadza: ani pamięć niewoli, ani widok granicy, ani postawa wrogów, ani intensywność pracy mniejszości narodowych. Obowiązki swoje w stosunku do państwa ograniczają do krytyki działalności Rządu — nigdy zaś nie zapytają siebie, co oni robią, by było lepiej. I oto staje przed nami konieczność, której inne szczęśliwsze narody nie mają: wychowania rządzonych, wychowania obywateli.

Takie są potrzeby epoki i narodu. Po uznaniu słuszności tych przesłanek łatwo pogodzić się co do celu pracy oświatowej pozaszkolnej. Jak oświatowcy XIX. i XX. stulecia postawimy na pierwszym planie: podnoszenie intelektualne i moralne jednostki z dodatkiem podyktowanym przez nasze warunki życia, budzenie w nich twórczych zdolności, ale równocześnie i równorzędnie stawiamy i drugi cel: wychowanie państwowca, t. zn. obywatela kochającego rzeczywistość polską, to znaczy Polskę taką, jaką ona jest i musi w tej chwili być, czującego się za nią odpowiedzialnym i biorącego aktywny udział w jej tworzeniu.

Takie nakreślenia zadań oświaty pozaszkolnej czyni ten problem poważnym. Nie idzie tu jedynie o nauczenie tego czy innego przedmiotu, ale o wychowanie, przetworzenie człowieka. Nie idzie o wyrwanie go ze środowiska i zrobienie zeń proletarjusza inteligentnego, ale o wychowanie w nim przodownika tego zespołu, w którym żyje i pracuje.

Praca to bardzo poważna i ważna. Nie można odcinać się od niej pocieszaniem siebie, iż szkoła wychowa młode, lepsze pokolenie — bo życie nie czeka. To obecne a nie przyszłe pokolenie buduje dzień dzisiejszy polski i tego dzisiejszego Polaka źle wychowanego przez niewolę musi wychować oświata pozaszkolna.

Zresztą i z innych powodów szkoła nie może spełnić tego zadania. Chłopak czy dziewczyna kończący szkołę powszechną to przeciętnie osobniki 14—15 letnie. Trudno żądać od nich, by przedstawiali typ skrystalizowanego obywatela. Lata najważniejsze dla procesu tworzenia się w nich kręgosłupa ideowego są, że tak powiem, bezpańskie. W latach tych bowiem chłopaka i dziewczynę na wsi wychowuje, jak dotąd, przeważnie karczma, a w mieście ulica. Tedy ten najcenniejszy materjał ludzki musi być wychowywany drogą oświaty pozaszkolnej, jeśli nie ma ulec zmarnowaniu.

Oświata pozaszkolna musi tedy ze współczesnego Polaka wychować stuprocentowego obywatela, bo tylko taki może utrzymać państwo nasze w ciężkich warunkach, w jakich ono się znajduje.

WANDA SABATOWSKA.

Kwestja wyboru zawodu dla abiturjentki gimnazjum.

W maju i czerwcu opuszczają mury gimnazjum liczne zastępy dziewcząt, które po ośmioletnim wysiłku dopięły celu, otrzymując świadectwo dojrzałości. Gdy uspokoi się podniecenie, które opanowuje nawet najspokojniejsze i nadrabiające miną, gdy minie pierwsze oszołomienie z powodu uzyskania patentu na dojrzałość, przychodzi, może po raz pierwszy w życiu, troska bardzo poważna: co obecnie z tym patentem począć, jak pokierować przyszłość swoją.

Kwestja ta dla dziewcząt jest jeszcze trudniejszą do rozwiązania niż dla chłopców.

W ostatnich czasach wykształcenie gimnazjalne stało się dla dziewcząt poniekąd modnem. Przed laty 20 czy 30 do nielicznych gimnazjów żeńskich uczęszczały jedynie dziewczęta o wybitnych zdolnościach, często o ideałach wcześnie sprecyzowanych. Wówczas kwestja wyboru zawodu była zwykle wcześnie rozstrzygniętą, a łatwiejsze warunki bytu umożliwiały kierowanie się wyłącznie zamiłowaniem.

Dzisiaj sprawa inaczej się przedstawia. W samym Lwowie rok rocznie około 300 dziewcząt kończy gimnazja, przez które obok jednostek zdolnych, przepycha się wiele słabo uzdolnionych, obok zdrowych i energicznych, wątłe i nerwowe. Przyczyny tego należy szukać przedewszystkiem w dążeniu dziewcząt i ich rodziców do zabezpieczenia im niezależności materjalnej, co jest w dzisiejszych czasach istotnie koniecznem. A że stosunki nasze nawet od urzędniczki poczty, czy magistratu, żądają świadectwa dojrzałości, mimo iż przedmioty nauki wyższego gimnazjum wcale do wykonywania tych zawodów nie są potrzebne, więc nic dziwnego, że rodzice z wielkiemi nieraz ofiarami zapewniają córce to wykształcenie, a nauczycielstwo czyni różne ustępstwa, by biednej dziewczynie osiągnięcie takiego stanowiska umożliwić.

Nieraz jednak abiturjentka, która pod tym kątem widzenia kończyła gimnazjum, po uzyskaniu świadectwa dojrzałości zmienia postanowienie i poświęca się studjom uniwersyteckim, do których się nie nadaje.

Może ktoś powie: „Jest to wyłącznie jej osobistą sprawą".

Otóż nie! W dzisiejszych ciężkich czasach społeczeństwo ma prawo żądać, by nie nadające się jednostki nie zabierały miejsca na wyższych uczelniach. Poza tem jest w interesie wszystkich, by później w pracy zawodowej nie było nie nadających się i malkontentek. Angielska zasada „The right man on the right place" (odpowiedni człowiek na odpowiedniem stanowisku) musi być ściśle przestrzegana. Wreszcie z punktu widzenia szczęścia osobistego, dostosowanie zawodu do zdolności jest kwestją ogromnie ważną i to ważniejszą jeszcze dla kobiet, niż dla mężczyzn. W Ameryce, kraju statystyk, niedawno obliczono, że do najlepiej płatnych stanowisk dochodzi mniejszy procent kobiet, niż mężczyzn, a powodem tego w przeważającej ilości wypadków jest inny stosunek kobiety do pracy zawodowej. Oprócz wysokich dochodów, ceni ona dobre i miłe warunki pracy i do zajęcia swego się przywiązuje. Polki pewno nie ustępują pod tym względem Amerykankom, a cechę tę kobiety można uważać za dodatnią, lecz tem bardziej trzeba kwestję wyboru zawodu rozważyć dokładnie.

Zasadniczo dzisiaj tylko bardzo nieliczne zawody nie są jeszcze dostępne dla kobiet. Z wyjątkiem fakultetu teologicznego, wszystkie inne

działy szkół wyższych przyjmują kobiety jako słuchaczki. Jakie jednak widoki przedstawia naprzykład uczęszczanie na wydział prawniczy, skoro dependentka u adwokata, czy notarjusza, zarabia około 200 złotych miesięcznie i nie ma widoków na przyszłość. Zapewne, iż zasadniczo stanowisko adwokata czy sędziego, a zwłaszcza sędziego dla nieletnich, zupełnie się dla kobiet nadaje; ale czy wkrótce będzie dla nich dostępnem, wobec braku tych stanowisk dla mężczyzn?

Kobiet inżynierów różnych działów będziemy wkrótce miały liczne zastępy, ale pytanie wielkie czy i one znajdą pracę.

Ukończenie medycyny przedstawia nieco lepsze widoki tylko dla tych, które nie wahają się pójść choćby na zapadłą prowincję, bo w większych miastach jest już dziś znaczny nadmiar lekarzy.

Stanowczo lepsze widoki przedstawia studjum farmaceutyczne, gdyż stanowiska te są dobrze płatne, a przygotowanie nieco krótsze.

Również absolwentki Państwowego Instytutu Dentystycznego mogą mieć widoki na pracę, wobec tego, że w miarę podnoszenia się kultury wzrasta dbałość o stan uzębienia tak młodzieży jak i dorosłych. Tu jednak konieczność przebywania na studjach w Warszawie jest poważnem utrudnieniem dla Lwowianek.

Państwowe kursy wychowania fizycznego przy niwersytetach warszawskim, krakowskim i poznańskim przygotowują zastępy nauczycielek ćwiczeń cielesnych dla szkół powszechnych i średnich. Warunkiem przyjęcia są przedewszystkiem odpowiednie siły i sprawność fizyczna.

Największą frekwencją kobiet cieszą się fakultety filozoficzne wszystkich naszych uniwersytetów. Widoki na stanowisko nauczycielki nie są najgorsze jeszcze, o ile się nie reflektuje jedynie na wielkie miasta. Często jednak abiturjentki, zamierzające poświęcić się temu zawodowi, nie wiedzą, że prócz czterech lat uniwersytetu i egzaminu naukowego, czeka je jeszcze dwuletnia bezpłatna praktyka i egzamin pedagogiczny, co w sumie czyni to studjum dłuższem od innych. Oczywiście przygotowuje wydział filozoficzny także do innych zawodów, przedewszystkiem do pracy naukowej, stanowiska asystentki jakiejś katedry, bibljotekarki i innych.

Dla dziewcząt o zdolnościach handlowo-ekonomicznych nadaje się Wyższa Szkoła dla Handlu zagranicznego we Lwowie, przygotowująca do pracy w bankach tudzież w instytucjach handlowych; zaś dla zamiłowanych do zajęć praktycznych Seminarjum Gospodarcze w Snopkowie i różne kursy ogrodownictwa, pszczelarstwa i t. p.

Bardzo niesłusznie u nas jeszcze wciąż panuje uprzedzenie do tych zawodów. Zapewne, że drób hoduje i kapustę sadzi także i baba analfabetka na wsi, ale przecież w innych działach prace także są wykonywane na różnym poziomie: handlem zajmuje się sklepikarz na przedmieściu i przemysłowiec z wyższem wykształceniem. Wobec tego, że zapatrywania na kwestję odżywiania bardzo się obecnie zmieniły, hodowla jarzyn i owoców musi się podnieść. Czas wielki, byśmy w Polsce postawili ten dział na poziomie wyższym, bo dotychczas stosunek Polski do krajów zachodnich, a zwłaszcza Holandji, przypomina pod tym względem stosunek owego sklepikarza do wielkiego przemysłowca. Na zachodzie ludzie z wyższem wykształceniem nie uważają bynajmniej tego zawodu za nieodpowiedni dla swego poziomu umysłowego.

W końcu dziewczęta o zdolnościach artystycznych powinny się poświęcić studjom w tym kierunku. Bardzo polecenia godnym jest przemysł

artystyczny, zdobnictwo mieszkań, a chociażby wyrób sztucznych kwiatów. Prace te wykonywane są przeważnie w domu, wymagają pewnej pomysłowości, ale dają niezłe dochody a dużo zadowolenia i odpowiadają indywidualności wielu kobiet. Wogóle sprawa zdobycia szybko niezależności materjalnej nie powinna dziś być jedynie decydującą przy wyborze zawodu już dlatego samego, że trudno przewidzieć jak się ułożą stosunki gospodarcze, gdy dana jednostka do zawodu będzie przygotowaną. Osoba sumienna, która pod tym kątem widzenia miałaby doradzać młodzieży, byłaby w niemałym kłopocie i mogłaby łatwo swoją ostrożnością nastroić młodzież zbyt pesymistycznie.

To też trzeba rozpatrzyć tę kwestję inaczej.

Przedewszystkiem w każdym zawodzie wybić się może w ciężkich czasach tylko jednostką naprawdę do tego zawodu się nadająca, dzięki odpowiednim zdolnościom, pewnej dozie zamiłowania i warunkom fizycznym. Kwestję zdolności czasem rozstrzyga się na podstawie świadectw szkolnych, co może niekiedy w błąd wprowadzić, szkoła bowiem, obok zdolności uwzględnia przy klasyfikacji w znacznej mierze pilność uczenic. Może więc uczenica przy słabych zdolnościach dzięki sumiennej pracy otrzymywać stopnie dobre w szkole średniej, a nie podołać wymaganiom szkoły wyższej. Bywa i przeciwnie: wybitnie zdolna jednostka w szkole się zaniedbuje, bo za mało ma pola do rozwinięcia swych zdolności. Najgorzej jednak, jeżeli uczenica przecenia swe zdolności, a sąd szkoły uważa za niesprawiedliwy i dopiero życie błąd jej wykaże. Takich kobiet wiele wstępuje do wyższych uczelni, zabiera tam miejsce zdolnym, od których społeczeństwo wiele spodziewać się może, szkodzi sprawie kobiecej, bo ściąga na słuchaczki zbyt ostre nieraz sądy o ich braku powagi i wytrwałości w pracy; nieraz nawet i zdrowie ucierpi na tym bezcelowym wysiłku i marnowaniu młodości.

Po zdolnościach najważniejszą kwestją jest zamiłowanie, które najczęściej idzie z niemi w parze. Tutaj nieraz grzeszą i starsi, doradzając w najlepszej intencji wybór zawodu, do którego abiturjentka nie ma ochoty, mówiąc: „Trzeba być trzeźwym i sprawę tę brać rozumowo". Zapewne; trzeźwo i rozumowo trzeba wogóle na życie patrzeć, ale czy jest to dowodem trzeźwości, gdy się później pracę zawodową wykonuje jak ciężką karę za grzechy, podczas gdy na innem stanowisku pracowałoby się z całą energją i zapałem? Często też zdarza się, że pod wpływem czy to lektury, czy koleżanek, czy nawet mody, dziewczyna wmawia w siebie zamiłowanie, którego w istocie nie ma, a ta sugestja trwa tak długo, aż zetknięcie się z pracą doprowadzi do niezadowolenia i zniechęcenia, którego następstwa są daleko idące dla kobiety o wątłych nerwach.

Są zawody, do których wogóle w szkole średniej trudno zamiłowanie stwierdzić, np. do zawodu lekarza, handlowca czy urzędnika, dlatego, że żaden z przedmiotów szkoły średniej do tej pracy nie zaprawia. Inne zawody, jak przedewszystkiem praca nauczycielska, z którą młodzież najwięcej się styka, bywają czasem fałszywie oceniane.

Często zamiłowanie do przedmiotu identyfikuje się z zamiłowaniem ucznia do danego przedmiotu, co jest błędem, tak samo jak umieć coś, nie znaczy jeszcze umieć tego uczyć; oprócz tego zawód nauczycielski jest dziś coraz bardziej pracą wychowawczą, co nie jest równoznacznem z samem nauczaniem. Zamiłowanie do przebywania z młodzieżą i zdolność

wywierania na nią pewnego wpływu jest równie potrzebnem, jak opanowanie danej gałęzi wiedzy.

Nie trzeba więc zbyt pochopnie swoje zamiłowanie określać, a raczej w życiu się rozglądać, ludzi, wykonujących dane zawody, się radzić i o ile możności bez uprzedzeń ich pracy się przyglądać.

Obok zamiłowania kwestją bardzo ważną są warunki osobiste: usposobienie, warunki fizyczne, odporność nerwów. Podczas kiedy w pewnych zawodach, np. u handlowca, inżyniera lub urzędnika jest rzeczą dość obojętną, czy ma on usposobienie pogodne, czy zgryźliwe, czy jest optymistą czy pesymistą, to w innych zawodach stanowi to o powodzeniu w pracy. Przedewszystkiem lekarz i nauczyciel muszą być pogodnego usposobienia i to nietylko ze względu na siebie samych, by nie odczuwać zbyt intensywnie związanych z tą pracą momentów zniecierpliwienia lub wręcz przykrości, lecz przedewszystkiem ze względu na cel swej pracy i materjał ludzki, z którym mają do czynienia. Przysłowie „Wiara cuda działa" ma bardzo szerokie znaczenie, i osobisty wpływ sugestywny lekarza czy nauczyciela może wiele zdziałać.

Przy wykonywaniu zawodów inżynierskich, na kierowniczych stanowiskach w przemyśle i urzędach, konieczną jest wielka pewność siebie, która nie zawsze idzie w parze ze zdolnościami. Często ludzie bardzo zdolni i wartościowi są zewnętrznie zbyt skromni, mają sposób mówienia i zachowania się nie dość stanowczy i nakazujący szacunek. W stosunku do wielkiej ilości podwładnych o niskim poziomie kultury, cechy te mogą im utrudniać pracę kierowniczą. To samo dotyczy energji i szybkiej decyzji, które niezupełnie się z ową pewnością siebie pokrywają.

Również liczyć się należy ze zdrowiem i siłami fizycznemi. Dla dziewcząt wątłych stanowczo nie nadaje się zawód nauczycielski, przedewszystkiem z powodu konieczności przebywania w lokalach przepełnionych i źle wietrzonych. Również praca biurowa osobom anemicznym zwykle nie służy, z powodu siedzącego zajęcia. Tu właśnie byłyby odpowiednie owe niesłusznie lekceważone zawody praktyczne i gospodarskie, które pozwalają na przebywanie na słońcu i świeżem powietrzu i na częstą zmianę pozycji. Oczywiście mogą być wypadki tak wątłych sił, że i ta praca będzie za ciężka. W szkołach gospodarczych muszą uczenice zwykle wszystkie prace fizyczne wykonywać własnoręcznie, ale często właśnie ta praca im służy i siły rozwija. Są zawody, w których odporność nerwów jest kwestją zasadniczą; do tych należą zawód lekarski i nauczycielski. Do stanu nerwów swoich musi kobieta dostosować przedewszystkiem wymiar pracy.

Z tem wiąże się jedna sprawa, dla kobiet bardzo ważna, przy wyborze zawodu, która dla mężczyzn prawie że nie istnieje: są to warunki rodzinne. Rodzina i konieczność zajęcia się nią odgrywa w życiu kobiety bardzo ważną rolę, jest dla niej najczęściej źródłem szczęścia i zadowolenia, ale też absorbuje w wielkim stopniu jej siły i czas z tem więc musi się kobieta liczyć, jeżeli nie chce doprowadzić do wyczerpania sił i nerwów, lub przynajmniej do stanu wiecznego niezadowolenia, z powodu niemożności podołania wszystkim obowiązkom. Bardzo niewiele kobiet wolnych jest od tych obowiązków; bo nawet niezamężne często muszą się zająć rodzeństwem lub rodzicami i muszą z tą pracą i troską codzienną pogodzić swą pracę zawodową. O ile ta nie jest zbyt absorbująca ich czas i siły, da się ona pogodzić z obowiązkami kobiety, zwłaszcza jeżeli posiada ona pewien talent

uproszczenia sobie spraw gospodarskich. Wówczas praca zawodowa da środki na urządzenie tego życia rodzinnego, zadowolenie z powodu uczucia niezależności materjalnej, a w wielu wypadkach możność wyżycia się umysłowego. Nie wolno jednak kobiecie poświęcić swoim ambicjom zdrowia i szczęścia innych, a przedewszystkiem dzieci. Jeżeli więc młoda dziewczyna ma zamiar wkrótce założyć własną rodzinę, a zasadniczo każda, a przynajmniej każda zdrowa dziewczyna powinna mieć ten zamiar, to niech przy wyborze zawodu i nad tem się zastanowi, czy zawód ten da się pogodzić z owemi obowiązkami rodzinnemi, względnie, czy wyrzeczenie się później pracy zawodowej dla dobra rodziny nie będzie dla niej ofiarą, której poniesienie odbije się na jej stosunku do rodziny.

Innego rozwiązania kwestji, mianowicie wyrzeczenia się rodziny dla pracy zawodowej, nie można żadnej kobiecie doradzać. Twierdzenie, iż praca zawodowa zastąpi kobiecie życie rodzinne jest frazesem, który może się do pewnego dość rzadkiego typu kobiet odnosić, a wiele innych unieszczęśliwić.

Dr. Mirosław SEKRET'A.

Najnowsze prądy w nauczaniu języka polskiego.

Na marginesie kursu polonistycznego nauczycieli sem. naucz. okr. szk. lw. we Lwowie w dniach 23—31 marca 1931.

Szkolnictwo nasze pozostaje obecnie pod znakiem gruntownych i wszechstronnych zmian.

Odzyskanie niepodległości bytu państwowego, zmienione warunki stosunków politycznych, społecznych, ekonomicznych, moralnych, obyczajowych, zdobycze techniki, postępy badawczej myśli naukowej, postawiły szkołę wobec konieczności przystosowania się do nowych form życia. Modernizacja szkoły staje się nieodpartym nakazem chwili.

Zachowanie i uszlachetnienie odrębności narodowej, utrzymanie i rozbudowa organizmu państwowego, duchowy rozwój i materjalny dobrobyt społeczeństwa, wymagają czujnej opieki nad zapewnieniem ciągłości linji rozwojowej w pokoleniach potomnych, drogą celowego i konsekwentnego oddziaływania wychowawczego przez szkołę. Szkoła tradycyjna, odziedziczona po zaborcach staje się dziś przeżytkiem, niezdolnym do spełniania zadań na niej ciążących. Uczynić to może szkoła nowa, w której realizacja socjalnej funkcji wychowania stanie się zasadniczą wytyczną postępowania pedagogicznego.

Zrozumienie postulatu reformy wychowania i nauczania przewija się przez wszystkie poczynania kierujących czynników naszego szkolnictwa. Dotychczasowy bilans prac na tem polu, obejmuje szereg ważnych posunięć w zakresie ustalenia norm prawnych, tworzenia podstaw organizacyjnych, rekonstrukcji władz, rozbudowy sieci, reform ustrojowych, rewizji programów, przygotowania podręczników, wznoszenia budynków, zapewnienia pracowni, stworzenia pomocy naukowych.

Obecnie na czoło poczynań rewizjonistycznych wysunęła się kwestja ulepszenia metod nauczania i wychowania w duchu nowoczesnych pomysłów pedagogiki. Realnym wyrazem troski naszych władz o tę stronę życia szkoły są liczne kursy metodyczne dla nauczycieli, organizowane przez poszczególne kuratorja na terenie całego Państwa. Po odbytych licznych kursach

przyrodniczych i matematyczno-fizycznych przyszła kolej na przedmioty humanistyczne.

Dobrą ilustracją działalności reformistycznej naszych władz w tej właśnie dziedzinie jest ostatni kurs polonistyczny nauczycieli seminarjów naucz. okr. szk. lw. we Lwowie. Analizą prac na tym kursie odbytych będą rozważania dalsze niniejszego szkicu. Chodzić tu będzie o wypuklenie przewodnich idei wygłoszonych tam prelekcyj i naświetlenie ich ze stanowiska wymagań pedagogiki i dydaktyki języka ojczystego.

Układ prac kursu objął wszystkie gałęzie nauczania polonistyki w szkole średniej; a zatem: program jęz. pol. (wiz. W. Dajewski), nauka o jęz. ojcz. (prof. dr. Z. Klemensiewicz), lektura na kursie niższym (prof dr. Laskowski), lektura na kursie wyższym (wiz. W. Dajewski), nauczanie literatury (instr. minister. dr. W. Szyszkowski), ćwiczenia w mówieniu i pisaniu (tenże), wygłaszanie estetyczne (dr. A. Skulska), organizacja czytelnictwa (dr. J. Stankiewiczówna). Ponadto wskazano „Potrzeby szkoły powsz. w związku z nauczaniem jęz. pol. w sem. naucz." (prof. J. Dańcewiczowa), a całość znalazła swe oparcie na szerszem tle, jakie stanowiły „Wybrane zagadnienia z psychologji wychowawczej" (nacz. St. Dańcewicz), z uwzględnieniem „Organizacji pracy samokształc." (tenże).

Wśród ogólnych wytycznych obowiązującego programu jęz. pol. specjalny położono nacisk na punkt II. 3 celów nauczania: „Wychowywać człowieka i obywatela przez wpajanie świadomej miłości języka ojczystego i kultury narodowej". Najwyższy ten cel nabiera właściwego znaczenia w świetle ideałów wychowania państwowego, pojętego nie jako ckliwy patrjotyzm, nie łzawy sentymentalizm rocznic narodowych, ale jako uczucie pozytywne męskiego umiłowania ofiarnej i wytrwałej pracy, z pełną świadomością jej doniosłości dla życia zbiorowości państwowej (wiz. Dajewski).

Ideałem równie często jako cel nauczania i wychowania wysuwanym jest osobowość. W takim razie celem wykształcenia jest zespolenie w harmonijną całość osobowości i dóbr kulturalnych, z których ich wartość kształcąca została przez nauczanie wydobyta (dr. Szyszkowski).

Takie ujęcie osobowości przypomina poglądy G. Kerschensteinera (Theorie d. Bildung) i E. Sprangera (Lebensformen), natomiast samo sformułowanie istoty kształcenia zbliża się do stanowiska B. Nawroczyńskiego (Zasady nauczania).

Co do realizacji celu nauczania, wyrażonego w punkcie II. 2 programu: „Zaprawić do jasnego... myślenia; kształcić wyobraźnię i smak estetyczny, uszlachetniać i rozwijać uczucia", wysuwa się małe zastrzeżenie w odniesieniu do nauki języka, w znaczeniu ściślejszem. Otóż nauka języka (gramatyki) niewielki ma tu zakres oddziaływania. Trudno wzbogacić czyjąś uczuciowość nauczaniem gramatyki, podobnie jak stany wolicjonalne niewiele na uprawie tej dziedziny zyskują. Natomiast wydatne wzbogacenie zyskuje sfera poznawcza t. j. myślenie (przedstawienia i przekonania). Co najwyżej można wytworzyć dodatnie ustosunkowanie, poszanowanie wobec języka, jako zjawiska życiowego i uzyskać pewien refleks wolowy, w formie chęci posługiwania się nim w sposób właściwy, nie szablonowy, lecz twórczy, jako językową ekspresją stanów psychicznych (dr. Klemensiewicz).

Ten sam cel formalny, zaprawienia do jasnego myślenia, osiągnąć można równie wydatnie przy lekturze czytanek treści rzeczowej. Robienie

planów, dyspozycyj, dawanie nagłówków i t. p. skłania młodzież do ujmowania i określania istoty pojęć, ich stosunków, sądów, form rozumowania i innych operacyj myślenia refleksyjnego. Zaleca się tylko pewną ostrożność w tym względzie; robienie planów wypracowań opartych na przeżyciach jest szkodliwe, jako tamujące bezpośredniość wyrazu; w odniesieniu do opowiadań zbędne, w opisach wątpliwe, jedynie dla rozprawek konieczne. Dla ćwiczenia można wprowadzić robienie planów bez wypracowań (dr. Szyszkowski).

Pomijając skomplikowaną sprawę podziału życia psychicznego dziecka na poszczególne okresy rozwojowe, zaznacza się charakterystyczny dla wstępnego dojrzewania (10—13 lat) duch przekory, negacji, będący wyrazem buntu wobec rzeczywistości; u dziewcząt występują objawy nagminnych adoracyj, przewrażliwienia, pseudologja phantastica. Zachowanie autorytetu nauczyciela wymaga w tym okresie niezwykłego taktu i oględności. Trudności te zwiększają się jeszcze w okresie następnym, pacholęctwa (13—17 lat), gdy duch negacji poszukuje już wprawdzie racyj uzasadniających, ale zjawia się nadmierne poczucie osobistej wyższości, przy niedostatecznem poznaniu własnej osobowości. Ze względów dydaktycznych ważne jest pierwsze pojawienie sądów moralnych i walka z historyzmem. Konsekwencje pedagogiczne leżą jak na dłoni. Dopiero w okresie młodzieńczym (po r. 17) mamy pogodzenie się z autorytetem, tworzenie światopoglądu, wątpliwości religijne, filozoficzne, społeczne, wrażliwość estetyczną. Na tem stadjum nauczyciel winien zająć wobec młodzieży postawę doświadczonego i życzliwego doradcy (nacz. St. Dańcewicz).

Rozwojowy punkt widzenia zastosować należy przedewszystkiem w nauce języka. Dziecko wstępujące do szkoły posługuje się już pewną mową, opartą na nieświadomej intuicji językowej, odpowiadającą formom myślenia prelogicznego. Psychologja mowy wskazuje, że dalszy rozwój nie może być uzyskany drogą mechanicznego wdrażania paradygmatów, jak tego chce t. zw. gramatyka normatywna, poprawnościowa. Nowsze badania pragmatyki naukowej ustaliły, że język dziecka, jako funkcja jego życia psychicznego, posiada pewne właściwości, wykazujące jakościowe i ilościowe różnice w zestawieniu z językiem dorosłych. Odchylenia te polegają w dziedzinie głosowni na pewnem zabarwieniu regjonalnem, zależnie od podłoża gwarowego, mniejszej pojemności słownika, nieudolności w budowie zdań wieloczłonowych i nielicznych stosunkowo błędach w zakresie fleksji. Metodyczne postępowanie, zmierzające do usunięcia owych usterek będzie miało charakter stopniowych, celowo uszeregowanych ćwiczeń okolicznościowych, jako że poprawne mówienie polega na nawyku, a nie na przyswojeniu prawideł (dr. Klemensiewicz).

Podobnie w nauczaniu literatury uwzględnić należy właściwości psychiki dziecka, normując rodzaj literatury i sposób jej opracowania wedle poszczególnych stadjów rozwojowych.

Stosunek dziecka do literatury ma charakter specyficzny, podlega wahaniom intraindywidualnym i odchyleniom interindywidualnym.

Przeżycia dziecka są konkretne, przepojone uczuciowością, wyobrażenia odtwórcze bardzo żywe, graniczące z majaczeniem na jawie (ejdetyzm). Na lata 10—13 przypada okres realizmu, kult akcji żywej, barwnych opowiadań. W nauczaniu wysuwa się tu konieczność uplastyczniania pomocami naukowemi. W latach 13—15 występuje zrozumienie świata wewnętrznego, przebiegu procesów psychicznych, kult bohaterów, pozostających

w walce z otoczeniem. Dopiero po pokwitaniu pojawia się zainteresowanie problemami religijnemi, społecznemi, filozoficznemi, seksualnemi, a na ostatek poczucie piękna. Wyraźnie zauważyć tu można trzy kolejne fazy: 1) akcji, 2) osób, 3) problemów (dr. Szyszkowski).

Fakty te znajdują swoje potwierdzenie w czytelnictwie. Młodzież lat 10—15 czytuje najchętniej powieści, w latach 15—17 ballady i dramaty, w latach 17—20 poezję liryczną i rozprawy naukowe (dr. Stankiewiczówna).

Realizacja postulatu samodzielności w nauczaniu języka polskiego znajduje szerokie zastosowanie w ćwiczeniach pisemnych. Temat wypracowania pisemnego musi żądać samodzielnego stanowiska i odwoływać się do aktywności młodzieży. Z tego względu niewskazane są tematy reprodukcyjne, dogmatyczne, zgóry przesądzające rozwiązanie. Natomiast godne polecenia są tematy, wymagające rozwiązania zagadnienia, obrony tezy, krytycznej oceny. Zmusić można młodzież do zajęcia zdecydowanego stanowiska, dając tematy dysjunktywne: kino — teatr, literatura — sztuka i t. p. O ile jednak młodzież wogóle ma być skłonną do szczerego wypowiadania swych sądów, należy unikać wszelkiej sztuczności; „złote myśli", moralizowanie, zmyślone listy, fikcyjne przemówienia prowokują nieszczerość, frazeologję, przesadną kwiecistość. Wskazana jest natomiast prostota, naturalność, zadanie winno zaspakajać wrodzoną potrzebę swobodnego i samodzielnego wypowiedzenia.

Również w poprawie wypracowań pisemnych należy unikać korekty mechanicznej, polegającej na bezmyślnem przepisywaniu na marginesie formy, podanej przez nauczyciela. Nowsza dydaktyka wysuwa tu trojaką możliwość: 1) uczeń segreguje błędy wedle kategoryj, 2) uczeń podaje formę poprawną wraz z uzasadnieniem, 3) uczeń sam wyszukuje omyłki w swem wypracowaniu (dr. Szyszkowski).

Nie ulega wątpliwości, że program lektury kursu III. zupełnie nie odpowiada aktualnym zainteresowaniom tego wieku. Literatura zygmuntowska już przez samą swą zewnętrzną szatę językową odstręcza młodzież, niewrażliwą w tym czasie na swoiste piękno staropolszczyzny, niezdolną przytem wczuć się w finezje uczuciowe Trenów Kochanowskiego, ani opanować umysłem głębi myślowej Kazań Skargi, Ponieważ jednak za takiem postawieniem sprawy przemawia wzgląd na korelację z nauką historji, trzeba pogodzić się ze stanem rzeczy, nie rozszerzając oczywiście materjału lektury i ograniczając jej opracowanie do minimum.

Natomiast do zainteresowań młodzieży tego okresu w zupełności przemawia lista lektury uzupełniającej (Sieroszewski, Conrad), z której obficie czerpać wypada.

Proponowana przez niektórych dydaktyków (Koniński) lektura metodą regresyjną budzi skądinąd poważne zastrzeżenia, słusznie więc została tu pominięta.

Korzystniej już przedstawia się lektura na kursie IV. Ideały trzech wieszczów do dziś zachowały większą część swej aktualności, utwory ich tętnią żywą krwią, literackie kreacje nie straciły rumieńca życia.

Najbardziej odpowiada zainteresowaniom religijno-społeczno-filozoficznym młodzieży lektura kursu V. Jeśli ograniczy się lekturę Lenartowicza, Asnyka i Konopnickiej, a całą uwagę młodzieży skieruje na Prusa, Żeromskiego, Ibsena, Wyspiańskiego, Kasprowicza, harmonja między nauczycielem a materjałem i klasą będzie zapewniona.

By już skończyć o zasadach nauczania, wspomnieć jeszcze należy o zasadzie poglądowości. W całej rozciągłości zastosować ją może polonista nader rzadko, jeśli pominąć korzystanie z portretów, ilustracyj i przeźroczy, co nie zawsze da się przeprowadzić ze względów choćby technicznych i... finansowych. Najwdzięczniejsze pole do wprowadzenia poglądowości wysuwa się przy nauczaniu fonetyki. I nietylko poglądowości, ale, co ciekawsze w naukach humanistycznych, eksperymentu. Instruktywne wskazówki podaje Z. Klemensiewicza „Metodyka nauczania głosowni opisowej" Lw-Wa, 1926. Lekcja taka przeprowadzona poglądowo będzie nie mechanicznem obkuwaniem szeregów klasyfikacyjnych i wbijaniem w pamięć martwych definicyj, ale rzeczywistem unaocznieniem istoty przebiegów artykulacyjnych. Dziedzina to niestety wyjątkowa.

Dydaktyka nowoczesna dwie zasadniczo wyróżnia, jak wiadomo, formy nauczania: podawanie i poszukiwanie. Pierwszeństwo daje drugiej.

W pewnych wypadkach użyć można, a nawet należy, także i formy akroamatycznej, a mianowicie odmiany jej zwanej wykładem. Wtedy mianowicie, gdy samodzielne poszukiwania młodzieży zajęłyby zbyt wiele czasu, lub nie dawały gwarancji pozytywnych wyników.

W zakresie nauki o języku wiadomości z semantyki i psychologii mowy muszą być podane młodzieży w formie przystępnych wykładów, przeplatanych współpracą uczniów, w postaci referatów i streszczeń popularnych artykułów z tej dziedziny językoznawstwa (dr. Klemensiewicz).

Wśród licznych postaci heurezy najczęściej stosowana bywa forma erotematyczna, pytająca i odmiana jej, zwana formą dyskusyjną. Taki sposób prowadzenia lekcyj wymaga pewnej ostrożności i umiaru. Inaczej łatwo wyradza się w dialektyczne żąglowanie frazesami bez treści, a wtedy do głosu przychodzi werbalizm i pospolite, wiecowe gadulstwo (prof. Laskowski).

Nauczanie problemowe opiera się na ogólnych zasadach aktywizmu i samodzielności; zniewala młodzież do skrzętnego zbierania, właściwego oświetlania i krytycznej oceny materjału, zmusza ją do samodzielnego rozwiązania zadania, posługiwania się celowo dobranemi metodami pracy. Zagadnienia mogą być młodzieży zgóry podane lub wypływać samorzutnie ze szkolnej sytuacji. W doborze zagadnień poruszanych wyznacznikiem będą wskazówki programu, charakter dzieła, wymagania interpretacji, zainteresowania młodzieży i poziom klasy.

Ilustracją praktycznego zastosowania tego sposobu nauczania były cztery schematyczne przekroje lekcyj: w zakresie nauki o języku, jedna lekcja ze słowotwórstwa o spółgłoskach fonetycznie miękkich i jedna lekcja ze staropolszczyzny o właściwościach językowych Bogurodzicy (dr. Klemensiewicz), w zakresie nauki literatury, jedna lekcja z Konrada Wallenroda, myśl przewodnia utworu i jedna lekcja z Lalki, obraz społeczeństwa w trzech jego pokoleniach (dr. Szyszkowski).

Pojęcie formy nauczania daje odpowiedź na pytanie, jakie są rodzaje nauczania ze względu na jego metodę, pojęcie toku nauczania podaje kolejne następstwo różnych stopni nauczania.

W nauce jęz. pol. ustaliły się zasadniczo dwa sposoby traktowania literatury, w myśl których układano plany lekcyjne wedle dwóch wzorów:

1-y wzór: czytanie, objaśnienia rzeczowe, objaśnienia stylistyczne, streszczenie;

2-gi wzór: czytanie, przegląd treści, rozbiór akcji, charakterystyka osób, myśl przewodnia, analiza języka i stylu.

Sposób pierwszy jest wyrazem najgrubszej postaci materjalizmu dydaktycznego i podlega wszystkim zarzutom, wobec materjalizmu skierowywanym. Nie dozwala on na tworzenie większych syntez, utrwala werbalizm i wyradza się w mechaniczne wbijanie faktów historyczno-literackich. Sposób drugi odźwierciedla przeżyte już stanowisko dydaktycznego formalizmu, usankcjonowanego klasyczną teorją stopni formalnych Herbarta i prowadzi w praktyce do bezdusznego szablonu i oczywistego zwyrodnienia (dr. Szyszkowski).

Przykładowo można plan takiej lekcji problemowej zestawić następująco:

I. Zagadnienie jest punktem wyjścia. Przed przedstawieniem zagadnienia stworzyć:

1) wywołanie posiadanych wiadomości, jako podstawy nowego zagadnienia i rozbudzić zainteresowanie. Przyswojony materjał występuje w nowych skojarzeniach. Na końcu tego stadjum winien powstać stan ciekawości wyczekującej. Teraz następuje:

2) podanie nowego materjału w formie zagadnienia. Gdy materjał sam się nie narzuca, zaleca się:

3) skierowanie uwagi na nowe zagadnienie, a w końcu:

4) sformułowanie zagadnienia.

Teraz następuje:

II. Odpowiedź na zagadnienie. Rozpoczynać od:

1) gromadzenia większej ilości materjału faktycznego, bez narzucania zgóry rzeczy gotowych. Uczniowie, nastawiwszy się na materjał, czynią:

2) próby i hipotezy rozwiązania, do pomocy w czem zarządza się:

3) rozumowanie pod kierunkiem (obserwacja, opis, analiza, wnioskowanie), które daje:

4) przypuszczalne rozwiązanie w formie uogólnienia (nie definicji), przyczem dla kontroli służy:

5) próba słuszności, która dopiero zezwala na:

6) rozwiązanie ostateczne.

Jako stadjum końcowe występuje:

III. Utrwalenie i zastosowanie w postaci ćwiczenia domowego (dr. Klemensiewicz).

Głównym trzonem każdej lekcji, zgodnej z najnowszemi ideałami dydaktycznemi, opartej na uwzględnieniu nowoczesnych dydaktycznych zasad, zbudowanej wedle planu nauczania problemowego, jest zawsze lektura. Ona jest punktem wyjścia i podstawą wszelkich czynności w nauczaniu.

Metody lektury ulegały w dziejowym swym rozwoju kolejnym zmianom. Najstarszą jest metoda filologiczna szkoły aleksandryjskiej, oparta na krytyce i egzegezie tekstu, rozbiorze form gramatycznych. Po niej nastąpiła biograficzno-historyczna metoda wczesnego renesansu, skierowana na ustalanie informacyj żywociarskich o autorach, filacje tekstów i interpretacje logiczne ich treściowej zawartości. Reakcją wobec nadmiernego historyzmu z jego kronikarskiem zestawianiem faktów odpowiednio poszufladkowanych i biografistyką, wyradzającą się w najzwyklejsze plotkarstwo,

jest — popularne u schyłku ubiegłego wieku — hasło analizy estetycznej. Pomijając już jednak metodyczne trudności analizy tego rodzaju, niemożliwej do przeprowadzenia z młodzieżą niewrażliwą przeważnie (do lat 16-tu zasadniczo) na estetyczne walory dzieła, zaznaczyć należy, że zadaniem szkoły średniej nie jest wykształcenie artystycznej kultury czcicieli piękna, a w każdym razie kształcenie estetycznego smaku nie jest jej zadaniem głównem.

Punkt ciężkości w lekturze przenosi się obecnie na kwestje życia samego w jego artystycznem wyrazie. Chodzi o wywołanie estetycznych przeżyć, rzeczywiste przeżywanie zawartości dzieła, przejęcie się całością utworu, jako układu spoistego, a później dopiero dojść może do głosu moment myślowy, rozumienie treści. Przesada w którymkolwiek kierunku, treści bądź formy, musi być uznana za niewskazaną.

Pierwszem zagadnieniem, jakie się w odniesieniu do lektury wysuwa, jest pytanie, kiedy utwór literacki ma być przedmiotem lektury szkolnej, a kiedy domowej. Otóż do kursu III. włącznie czytać należy prawie zawsze w szkole, na kursie IV. częściowo w szkole, na kursie V. z reguły w domu. O doborze odpowiednich partyj utworu na lekturę szkolną względnie domową decyduje sam charakter utworu, rodzaj opracowania, poziom klasy i wyczucie osobiste nauczyciela.

Partje lektury szkolnej w wybranych ustępach winien czytać wprzód nauczyciel, który znając zawartość tekstu, potrafi odpowiednią dykcją zaznaczyć jego uczuciową i ideową dominantę. Zakłada się oczywiście, że umiejętność czytania i estetykę żywego słowa będzie nauczyciel posiadał w stopniu odpowiednim. Na kursie IV. można od tej zasady czynić odstępstwa, powierzając funkcję lektora uczniom, bardziej w tym kierunku uzdolnionym. Przy odczytywaniu utworów scenicznych wskazany jest podział ról. Niekiedy zastosować można czytanie chóralne odpowiednich ustępów Antygony, Odprawy posłów, Dziadów cz. II, Lilli Wenedy. Poprawne czytanie umożliwia i ułatwia obcowanie z utworem, przeżycie jego zawartości ideowej, zapoznanie się z treścią, odczucie formy.

Po odczytaniu danej całości przez nauczyciela i uczniów, oraz po skrystalizowaniu się przeżycia, nastąpią objaśnienia rzeczowe i językowe. W pracy tej zaleca się wielki umiar. Przesada w objaśnianiu rzeczy niekoniecznych do odczucia i przeżycia jest szkodliwa. Znacznem ułatwieniem będzie tu odpowiedni dobór wydań, należycie skomentowanych; obok znanych już wydań Bibljoteki Narodowej, duże usługi oddają wydawnictwa nowej serji Bibljoteki Wielkiej. W razie możności godne wprowadzenia są samodzielne poszukiwania leksykalne i badania źródłowe.

Rozbiór treści nasuwa zagadnienia: obraz ogólny, tło, epoka, krajobraz, scenerja; człowiek działający, jego charakterystyka, motywy czynów, stosunek do otoczenia; zbiorowość społeczna, jej skład, siły kierownicze, cele i dążenia. W doborze zagadnień miarodajne są względy wychowawcze.

Rozbiór formy nie jest jednoznaczny z analizą estetyczną. Szkodliwość pasji estetyzowania wykazano poprzednio. W rozbiorze formy wskazana jest również znaczna ostrożność. Przesadne badania stylistyczne w zakresie rymowania, rytmiki, strofiki, nie budzą wśród młodzieży interesu. Godne zalecenia są ćwiczenia słownikowe, ustalanie rodzajów literackich, badanie języka i stylu poetyckiego.

Analiza historyczno-literacka podaje ostateczny obraz epoki, jej ducha, przejawów, nastrojów. Literackie podobieństwa i wpływy, oraz szczegóły biograficzne mają znaczenie podrzędne. Wyjaśnienia historyczno-literackie są środkiem, a nie celem samym w sobie (wiz. Dajewski).

Spór: historja literatury czy system literatury, jest już dziś sprawą przesądzoną. Nikt nie wątpi, że wszelkie najbardziej wymyślne sztuczki historyczno-literackie nie wskrzeszą zamarłej przeszłości, naodwrót przyczyniają się znakomicie do tem większego zmumifikowania muzealnych zabytków. Raczej należy przeszłość zbliżyć do współczesności, spojrzeć na nią ze stanowiska dzisiejszego, wykrywać wartości i punkty styczne.

Jest to t. zw. aktualizacja w nauczaniu, problem tak żywo obecnie na łamach czasopism dyskutowany. Oczywiście nadają się do tego ustępy bez wątpienia nadal aktualne, np. poglądy Reja na małżeństwo a teraźniejszość, stroje u Reja a moda obecna, problem Nieboskiej w oświetleniu stosunków współczesnych, kwestja kobieca w epoce pozytywizmu i w stosunkach powojennych i t. d. W ten sposób zostaje zniesiony sztuczny podział między przeszłością dokonaną, a płynnem stawianiem teraźniejszości, całość zjawisk zostaje ujęta w jeden strumień chronologicznej i ideologicznej ciągłości.

Reasumując wszystko, co zostało poprzednio powiedziane, stwierdzić należy we wniosku ostatecznym, że ogólnie biorąc całość prądów nauczania języka polskiego idzie ręka w rękę z najnowszemi zdobyczami pedagogiki i dydaktyki ogólnej.

Jako najwyższy cel nauczania przyświeca polonistyce wzniosły ideał wychowania państwowego i obywatelskiego.

Naczelną zasadą nauczania języka polskiego jest podejście psychologiczne do procesu nauczania, uwzględnienie wyników psychologji rozwojowej, oparcie się na samodzielności i zainteresowanie, wykorzystanie poglądowości.

Nauka języka polskiego posługuje się najnowszą formą nauczania problemowego.

W metodzie lektury uwzględnia się równomiernie wszystkie momenty, składające się na zawartość dzieła, traktowanego o ile możności na aktualnem tle chwili bieżącej.

Kursy i Zjazdy.

Kurs metodyczny dla nauczycieli języka ruskiego we Lwowie.

Odbył się we Lwowie w dniach 26—28 maja r. b. trzydniowy kurs metodyczny dla nauczycieli języka ruskiego, pracujących w państwowych lub prywatnych szkołach średnich i seminarjach nauczycielskich. Na kurs ten przybyło z okręgu szkolnego lwowskiego 87 osób, w tem ze szkół średnich ogólnokształcących państwowych 43, prywatnych 12, z seminarjów państwowych 18, prywatnych 13 oraz z prywatnej szkoły handlowej 1. Kurs otworzył imieniem Kuratorjum P. Nacz. St. Dańcewicz, który powierzył stałe przewodnictwo podczas obrad wiz. T. A. Koziarze. Na sekretarzy zostali powołani pp. Stefan Szach i Dr. Łukasz Łuciw.

Program kursu stanowiły następujące zagadnienia: Prof. Dr. Mieczysław Kreutz: Fazy rozwoju psychicznego młodzieży — 2 wykłady, Wiz.

Dr. D. Łukjanowicz: Krytyczny przegląd zasad nauczania w dobie obecnej oraz: Lektura podstawowa i uzupełniająca dla młodzieży, Dr. Konstanty Kisielewski: Nauka gramatyki języka ruskiego w seminarjach nauczycielskich, Dr. Eugenjusz Hrycak z Przemyśla: Nauka gramatyki języka ruskiego w gimnazjach oraz: Przegląd nowoczesnej literatury ruskiej, wreszcie Ks. Michał Zaleski z Brzeżan: O nauczaniu literatury i pielęgnowaniu żywego słowa w wyższych klasach szkoły średniej ogólnokształcącej.

Uzupełnienie wykładów i referatów stanowiły lekcje pokazowe, zorganizowane dla dwóch grup w porządku następującym: Dnia 27 maja, w państwowem gimnazjum z ruskim językiem nauczania, kl. II-ga, lekcja z gramatyki o przydawce przymiotnikowej — p. Stefan Szach; klasa VII-a, lekcja z literatury na tem. Marko Wowczok — p. Miron Fedusiewicz; w filji tegoż gimnazjum przy ul. Rutowskiego 22, kl. IV-a, lekcja gramatyki o zdaniu pobocznem — p. Platon Łuszpiński; kl. VII-a, lekcja z literatury na tem. „Dumy moji" Szewczenki — p. Jarosław Biłeńki.

Dnia 28 maja z uczniami państwowego seminarjum nauczycielskiego męskiego, kurs I-y, lekcja z gramatyki o liczebniku — Dr. Mikołaj Czubaty; kurs IV-y, lekcja z literatury na tem. „Burza na morzu Czarnem" — p. Lewicki Seweryn. Z uczenicami państwowego seminarjum żeńskiego, kurs III-ci, lekcja z gramatyki na tem. „Zdanie równorzędnie złożone"; kurs IV-y, lekcja z literatury na tem. „Czytanie powieści w szkole i w domu". Obie ostatnie lekcje przeprowadził Dr. Konstanty Kisielewski.

Po referatach i lekcjach pokazowych rozwinęła się dyskusja, która miała przebieg nader żywy, interesujący i pożyteczny. Ogólna atmosfera podczas kursu była podniosła, udział uczestników bardzo czynny, rezultaty dla dalszego rozwoju spraw szkolnych całkowicie pomyślne.

Dwumiesięczny kurs robót ręcznych we Lwowie.

Kurs robót ręcznych, urządzony przez Radę Szkolną Miejską przy współudziale Koła Okręgowego Naucz. robót ręcznych i rysunków przy Związku Nauczycielstwa Pol. we Lwowie dla nauczycieli szkół powszechnych lwowskich, odbył się w czasie od 1 lutego do 30 marca 1931.

Na kurs zgłosiło się 78 nauczycielek i 9 nauczycieli. Uczestników podzielono na trzy grupy. Nauka odbywała się w sześciu godzinach tygodniowo dla każdej grupy w czasie od 5 — 8 godziny wieczorem.

Początkowo naukę na kursach prowadzili: p. Władysław Zgodziński, naucz. seminarjum oraz p. Franciszek Madyda, naucz. VIII gimnazjum. Jednak w drugiej połowie lutego z powodu choroby p. Zgodzińskiego naukę we wszystkich trzech oddziałach prowadził do końca lutego p. Madyda. Od 1 marca 1931 r. grupę 16 osób objęła p. instr. Rudzińska, ucząc do końca marca 1931 r. robót kobiecych, zaś pozostałe dwa oddziały prowadził w dalszym ciągu p. Madyda.

Matrjał przerobiony na kursie obejmował:

Metodykę robót, a więc krótki rys historyczny robót ręcznych, ich wartości wychowawcze, roboty jako środek pomocniczy przy uczeniu innych przedmiotów, tok lekcji oraz metodę pracy;

technologię papieru i tektury, wyrób papierów kolorowych, krochmalnych i olejnych, środki pomocnicze.

Omówiono również dokładnie i przerobiono praktycznie program robót ręcznych dla klasy I. II, III, IV i V, szkoły powszechnej, a mianowicie:

Kl. I i II. Wykonano cały szereg ćwiczeń w modelowaniu, składanki najłatwiejszych do najtrudniejszych, przeplatanki, wycinanki, układanie motywów i ornamentów z papierów kolorowych.

Kl. III. Ćwiczenia z kartonu, obejmujące cały szereg modeli, koszyczków, pudełek, brył geometrycznych z uwzględnieniem nacinania i cięcia nożem; rysunek techniczny i jego znaczenie.

Kl. IV. Ćwiczenia w cięciu i łączeniu tektury przy równoczesnem wykonywaniu licznych modeli w zastosowaniu następstwa ćwiczeń. Budowa pomocy naukowych z tektury.

Kl. V. Oprawa bruljonów, szycie i oprawa książek, sposobem teczkowym i obijanym.

Roboty ręczne.

Trzydniowy kurs instruktorski robót kobiecych w Krośnie.

Trzydniowy kurs instruktorski robót ręcznych kobiecych dla nauczycielek szkół powszechnych w powiecie krośnieńskim odbył się w dniach 28 29 i 30 maja 1931 r. w sali rysunków szkoły 7-klasowej powszechnej męskiej w Krośnie.

Kurs rozpoczął się dnia 28 maja 1931 r. o godzinie 8-mej rano powitalnem przemówieniem p. inspektora szkolnego Wiktora Urbańskiego, oraz p. prelegentki M. Rudzińskiej.

Normalny tok zajęć na kursie odbył się w następującym porządku:

Druk. Podpisy prac. Technologja włókna — z ćwiczeniami praktycznemi. Len — materjały lniane, właściwości lnu, nici lniane. Modelowanie i krój — fartuszki, halki, koszule. Ćwiczenia praktyczne — ścieg przed igłą i kombinacje włóczki w cienie, zakładki, poduszki na igły. Koło pracy: Jak przygotować zbiór próbek materjałów i dalsze kombinacje ściegów. Wycieczka do szkoły tkackiej. Modelowanie i krój. Sukienki kimono. Rękaw do koszuli nocnej. Reformy. Koszule nocne dla niemowląt. Bielizna pościelowa. Technologja jak wyżej. Bawełna — materjały bawełniane. Bawełna do szydełkowania i haftu, nici do szycia. Właściwości bawełny. Roboty lokalne i dalsze. Ćwiczenia. Technologja — wełna, materjały, właściwości wełny, włóczki. Naprawa odzieży. Modelowanie i krój — bluzki, kombinacje, spódniczki. Koło pracy. Wystawy i pokazy. Ćwiczenia praktyczne. Ściegi ozdobne. Futerał na przybory do szycia. Zapięcia. Bibljografja, podręczniki, czasopisma, dalsze kształcenie się. Wystawy prac, jako wynik, dyskusje. Wspólna fotografja i rozdanie poświadczeń odbycia kursu. Pożegnalne przemówienie i zamknięcie kursu przez p. inspektora szkolnego.

W kursie brało udział 41 nauczycielek z różnych szkół w powiecie krośnieńskim.

Kurs prowadziła p. Marja Rudzińska, instruktorka robót ręcznych kobiecych.

Uczestniczki kursu okazywały wielkie zainteresowanie.

Kurs przyczyni się w znacznej mierze do podniesienia nauczania robót ręcznych kobiecych w szkołach powszechnych w powiecie krośnieńskim.

Kurs gospodarczy dla nauczycieli szkół powszechnych w Rymanowie - Zdroju.

Rada Szkolna Powiatowa w Sanoku w porozumieniu z Okręgowem Towarzystwem Rolniczem urządziła 6-cio dniowy Kurs gospodarczy dla

nauczycieli tut. powiatu w czasie od 18 do 23 maja br. włącznie, celem zapoznania nauczycieli jako pracowników społecznych z pracami nad podniesieniem kultury rolnej i metodami tychże prac ze szczególnem uwzględnieniem zasad spółdzielczości.

Otwarcie kursu nastąpiło w obecności p. starosty dr. Romualda Klimowa, hr. Jana Potockiego i posła St. Augustyńskiego, oraz przedstawicieli władz samorządowych, organizacyj społeczno oświatowych.

Kurs otworzył inspektor szkolny p. Antoni Szelemowski, który w swojem dłuższem przemówieniu zwrócił uwagę na ważność pracy oświatowo-społecznej na wsi, oraz podniesienia kultury rolnej, sadowniczej, pasiecznictwa i ogrodnictwa. W końcu podziękował władzom za przybycie i otwarcie kursu. Przemawiali: hr. Jan Potocki i poseł Augustyński. Na kursie było 48 uczestników. Materjał naukowy obejmował następujące zagadnienia. 1) Organizacja i metoda pracy społecznej — 3 godz. insp. Szemelowski, 2) Metoda pracy w rolnictwie — 3 godz. inż. Kościuszko. 3) Organizacja hodowli zwierząt domowych — 6 godz. dr. Semsz. 4) Uprawa roli i roślin oraz nawożenie — 5 godz. inż. Kościuszko. 5) Gleboznawstwo i meljoracje podstawowe — 2 godz. inż. Kościuszko. 6) Sadownictwo, warzywnictwo i ogródki szkolne — 7 godz. kierownik szkoły Radwański. 7) Zasady spółdzielczości na wsi, dr. Sozański, 7)· Zalesianie nieużytków, inż. Kosina.

Ponadto uczestnicy odbyli ćwiczenia praktyczne w sadzie, oborze, ogrodzie, oborze zarodowej, gospodarstwie przykładowem i szkole rolniczej w Suchodole.

W końcu hr. Jan Potocki zreferował sprawę „Święta pracy".

Większa część nauczycieli mieszkała w pensjonacie p. Rajchlowej (4 zł. całe utrzymanie z mieszkaniem) inni w Rymanowie — mieście.

Kurs zakończył inspektor szkolny A. Szemelowski wskazówkami metodycznemi o pracy nad podniesieniem rolnika i zorganizowaniu związków spółdzielczych i instytucyj oświatowo-społecznych. W imieniu nauczycielstwa w serdecznych słowach podziękowała p. W. Pańczukówna inicjatorowi kursu p. insp. Szemelowskiemu i p. T. Kościuszce, prosząc, by takie kursy częściej mogły się odbywać.

Wychowanie fizyczne.

Organizacja przysposobienia wojskowego w szkołach średnich ogólnokształcących, seminarjach nauczycielskich i szkołach zawodowych.

Zarządzenie Ministra W. R. i O. P. i Ministra Spraw Wojskowych z dnia 4 lutego 1931 r. Nr. I. W. F. 637/31.
(Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 3, poz. 31).

Zmieniając rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego i Ministra Spraw Wojskowych z dnia 1 grudnia 1922 r. w sprawie organizacji przysposobienia wojskowego w szkołach średnich i zawodowych (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 1 z roku 1923, poz. 2) oraz rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 5 stycznia 1923 r. w sprawie przysposobienia wojskowego mło-

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1931 r., str. 149.

dzieży szkolnej (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 1 z r. 1923, poz. 3) — ustanawia się następujące przepisy w przedmiocie organizacyj przysposobienia wojskowego w szkołach średnich ogólnokształcących, seminarjach nauczycielskich i szkołach zawodowych:

1) Celem przysposobienia wojskowego w szkołach jest:

a) wyrabianie w młodzieży czynnego patrjotyzmu, w szczególności zaś poczucia państwowego, wyrażającego się w gotowości poniesienia wszelkich ofiar w obronie Państwa;

b) rozwijanie hartu woli, obowiązkowości i karności;

c) pomnażanie sił fizycznych młodzieży przez nauczanie sprawności wojskowych i odbywanie ćwiczeń polowych;

d) budzenie zamiłowania do służby wojskowej i przygotowanie do niej;

2) Przysposobienie wojskowe w szkołach prowadzone jest w hufcach szkolnych.

Hufiec szkolny jest organizacją wychowawczą danej szkoły i nosi jej nazwę.

3 Zajęcia z zakresu przysposobienia wojskowego w hufcach szkolnych są obowiązkowe dla młodzieży męskiej tych szkół średnich ogólnokształcących, seminarjów nauczycielskich i szkół zawodowych, w których hufce zostaną ustanowione.

Wybór szkół państwowych, w jakich mogą powstać hufce szkolne, należy do kuratora okręgu szkolnego, który w sprawie zorganizowania hufców porozumiewa się z właściwem Dowództwem Okręgu Korpusu (Okręgowym Urzędem Wych. Fiz. i Przysp. Wojsk.). Właściciele i dyrekcje szkół niepaństwowych uzyskują zezwolenie na utworzenie hufców szkolnych od właściwego kuratora okręgu szkolnego.

Obowiązek brania udziału w zajęciach hufca szkolnego dotyczy:

a) w szkołach średnich ogólnokształcących uczniów klasy VI i VII;

b) w seminarjach nauczycielskich męskich uczniów kursu III i IV;

c) w szkołach zawodowych średnich uczniów II i III roku, w szkołach typu wyższego na I i II roku, w innych szkołach zawodowych (również dokształcających) uczniów, którzy ukończyli lat 16.

Od zajęć w hufcu szkolnym może być uczeń zwolniony czasowo lub trwale na podstawie orzeczenia lekarza szkolnego, który obowiązany jest zbadać w obrębie obowiązującego go czasu przydatność zdrowotną ucznia do hufca szkolnego, i wyeliminować od przynależności do hufca tylko tych, którym stan zdrowia nie pozwala brać udziału w ćwiczeniach przysp. wojsk.

4) Hufiec szkolny danej szkoły stanowi jednostkę przysposobienia wojskowego, pozostającą pod dowództwem komendanta hufca, którym jest z urzędu oficer, komendant powiatowy p. w.

W zależności od stanu liczebnego hufiec zorganizowany jest na sposób wojskowy w drużyny, plutony i kompanje.

5) Organizacją hufca zajmują się dyrektorzy szkół, którzy powierzają jednemu z pośród nauczycieli kierownictwo pedagogiczne hufca. Kierowników pedagogicznych hufca powinni dyrektorzy szkół dobierać przedewszystkiem z pośród nauczycieli ćwiczeń cielesnych, będących oficerami rezerwy i posiadających odpowiednie kwalifikacje wychowawcze.

6) Do obowiązków kierownika pedagogicznego hufca należy:

a) organizacja i nadzór nad administracją hufca, wykonywaną przez uczniów;

b) czuwanie nad porządkiem i karnością wewnętrzną hufca;

c) wykonanie w porozumieniu z komendantem powiatowym p. w. programu przysposobienia wojskowego, ustalonego przez Ministerstwo Spraw Wojskowych (Państw. Urząd Wych. Fiz. i Przysp. Wojsk.) w porozumieniu z Ministerstwem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Kierownik pedagogiczny hufca, jako kierownik organizacji wychowawczej szkoły, podporządkowany jest całkowicie władzy szkolnej danego zakładu. Kierownik pedagogiczny jest stale obecny na wszystkich zajęciach hufca i, o ile jest oficerem rezerwy, prowadzi wykłady i ćwiczenia praktyczne, niezastrzeżone dla siebie przez oficera, komendanta hufca.

Kierownikowi pedagogicznemu hufca, o ile jest oficerem rezerwy, przysługuje prawo występowania w mundurze wojskowym podczas ćwiczeń i występów publicznych hufca.

Kierownik pedagogiczny hufca otrzymuje za kierownictwo hufcem szkolnym wynagrodzenie za cztery godziny, płatne, jako godziny nadliczbowe w wymiarze nieprzekraczającym 125% etatu, w myśl postanowień art. 36 ustawy z dnia 9 października 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 116 z 1923 r., poz. 924), przyczem wynagrodzenie za godziny nadliczbowe w wymiarze ponad 125% ilości godzin należy płacić według norm, określonych rozporządzeniem z dnia 13 listopada 1929 r. Nr. II. 28633/29. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 13, poz. 182). O ile jednak nauczyciel nie jest zatrudniony w pełnym wymiarze godzin nauczania, godziny za kierownictwo hufcem szkolnym mogą być wliczane do etatu.

7) Ćwiczenia w hufcach szkolnych szkół średnich ogólnokształcących, seminarjów nauczycielskich oraz szkół zawodowych, prowadzi w zasadzie oficer, wyznaczony przez właściwe władze wojskowe, z reguły komendant powiatowy p. w., który jest wyłącznie odpowiedzialny za wyszkolenie p. w. hufca szkolnego. Nauczyciel, kierownik pedagogiczny hufca, o ile prowadzi pewne działy p. w., jako oficer (podchorąży) rezerwy, w zakresie wyszkolenia p. w. podporządkowany jest komendantowi powiatowemu p. w.

O ile oficer, komendant powiatowy p. w. (oficer wyznaczony przez właściwe władze wojskowe, t. j. dowódcę pułku), nie może osobiście stale prowadzić przysposobienia wojskowego w danej szkole, a nauczyciela — oficera rezerwy — w danej szkole niema, obowiązany jest przedstawić dyrekcji szkoły odpowiedniego kandydata na instruktora, komendanta hufca. Kandydatem tym może być osoba, posiadająca cenzus wiedzy i praktyki wojskowej, oficer rezerwy, nauczyciel innej szkoły, lub nawet osoba, niezwiązana zawodowo ze szkolnictwem. W tym wypadku dyrekcja szkoły, po zasięgnięciu opinji rady pedagogicznej, przedstawia kuratorjum okręgu szkolnego wniosek o mianowanie wskazanego przez komendanta obw., względnie powiatowego p. w. kandydata instruktorem hufca szkolnego w danej szkole.

Przydzielani do hufców w charakterze instruktorów podoficerowie mogą prowadzić pewne działy wyszkolenia technicznego p. w. tylko pod nadzorem odnośnego oficera p. w. lub kierownika pedagogicznego hufca.

Oficerowie p. w. (komendanci powiatowi) i podoficerowie p. w. stosują się do wewnętrznego porządku i organizacji szkoły.

8) Dyrekcje szkół zapraszają na posiedzenia Rady Pedagogicznej komendantów powiatowych p. w. (komendantów hufców szkolnych), ilekroć na porządku dziennym są sprawy wychowawcze, związane z zagadnieniem wychowania obywatelskiego, wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego. Komendant powiatowy (komendant hufca szkolnego) bierze udział w posiedzeniach Rady Pedagogicznej na prawach równorzędnych z innymi nauczycielami szkoły, przyczem obowiązuje go tajemnica obrad Rady Pedagogicznej pod rygorami służbowemi.

Kierownik pedagogiczny hufca zdaje z końcem każdego półrocza na posiedzeniu Rady Pedagogicznej sprawę z prac i stanu hufca. Sprawy hufca i przysposobienia wojskowego winny być przez Radę Pedagogiczną w miarę możności omawiane w obecności oficera p. w. (komendanta powiatowego p. w.).

9) Program przysposobienia wojskowego w szkołach obejmuje:

a) musztrę, walkę na bagnety i walkę granatami;

b) wyszkolenie strzeleckie z nauką o broni;

c) naukę terenu ze służbą polową, szkołą walki, obroną przeciwgazową i przeciwlotniczą;

d) naukę służby.

Poza tem elementy przysposobienia wojskowego mieszczą się w normalnych programach niektórych przedmiotów nauczania, jak ćwiczenia cielesne, fizyka, chemja, geografja. Wykonanie tych elementów programów podlega nadzorowi tych organów nadzorczych władz szkolnych, które kontrolują wykonanie całego programu wychowania i nauczania w szkołach.

10) Wychowanie fizyczne, które w ogólnych programach przysposobienia wojskowego zajmuje naczelne miejsce, objęte jest całkowicie programami szkolnemi, a zatem prowadzone jest w szkołach średnich ogólnokształcących, seminarjach nauczycielskich i średnich szkołach zawodowych, przez nauczycieli ćwiczeń cielesnych w normalnych lekcjach ćwiczeń cielesnych oraz obowiązkowych godzinach popołudniowych gier i zabaw. Okresowe próby sprawności fizycznej, według obowiązujących przepisów, przeprowadzają nauczyciele ćwiczeń cielesnych.

W związku z programem przysposobienia wojskowego nauczyciele ćwiczeń cielesnych obowiązani są uwzględniać w ćwiczeniach gimnastycznych musztrę zwartą (bez broni) i ćwiczenia przygotowawcze i wstępne do grenadjerki i szermierki.

11) Program właściwego przysposobienia wojskowego jest dwuletni i dzieli się na program stopnia pierwszego i drugiego.

W niektórych szkołach, zwłaszcza zawodowych, może być zorganizowane również przysposobienie wojskowe specjalne.

Warunkiem ukończenia i uzyskania świadectwa stopnia II p. w. jest odbycie przez ucznia 2—3 tygodniowego kursu wyszkolenia polowego w obozach letnich przysposobienia wojskowego.

Szczegółowy program p. w. w hufcach szkolnych ustala Ministerstwo Spraw Wojskowych (Państw. Urząd Wych. Fiz. i Przysp. Wojsk.) w porozumieniu z Ministerstwem Wyznań Rel. i Oświecenia Publicznego. Obowiązujący na dany rok szkolny program p. w. hufców szkolnych oraz wszelkie

zarządzenia, dotyczące hufców, otrzymują dyrekcje szkół w drodze urzędowej za pośrednictwem kuratorjów okręgów szkolnych.

12) W szkołach średnich ogólnokształcących, seminarjach nauczycielskich i średnich szkołach zawodowych przeznaczać należy na zajęcia p. w. po dwie godziny tygodniowo przez cały rok szkolny, ponadto zaś w ciągu roku szkolnego dwa dni na całodzienne ćwiczenia i gry polowe, połączone z wycieczkami krajoznawczemi, w dnie o znośnych warunkach atmosferycznych, z końcem zaś roku szkolnego, w miesiącach maju lub czerwcu, trzy dni na jednorazowe ćwiczenia z biwakowaniem, wyłącznie jednak w czasie trwania egzaminów maturalnych. Wyboru dni na ten cel dokonywa dyrekcja szkoły na wniosek wspólny kierownika pedagogicznego hufca i oficera p. w. Zwolnienie z nauki szkolnej w tych dniach dotyczyć ma tylko tych klas, których uczniowie należą do hufca szkolnego. Zużywanie na p. w. większej ilości czasu od wyżej ustalonego jest niedopuszczalne.

Zajęcia p. w. hufców szkolnych winny odbywać się z reguły w godzinach popołudniowych, w tych szkołach, w których warunki na to pozwalają — a więc tam, gdzie jest mało dojeżdżających uczniów, zwłaszcza w seminarjach, gdzie należący do hufców szkolnych w przeważnej liczbie mieszkają w internatach i t. p.

O ile zajęcia p. w. odbywają się popołudniu, należy uczniom zmniejszyć w odpowiednim wymiarze materjał zadany na dzień następny.

O ile warunki miejscowe nie pozwalają na prowadzenie przysposobienia wojskowego w godzinach popołudniowych, należy przeznaczyć raz w tygodniu w normalnym planie godzin lekcyjnych łącznie dwie godziny dla hufca w klasach, w których p. w. jest obowiązkowe. W tym wypadku w szkołach średnich ogólnokształcących w dniu zajęć p. w. plan godzin szkolnych obejmuje 6 godzin lekcyj, przyczem 1 godzinę ćwiczeń cielesnych (z 3 obowiązujących) w tygodniu przeznaczyć należy na ćwiczenia hufca.

W szkołach dokształcających na zajęcia p. w. przeznaczyć należy z reguły dwie godziny (w wypadku trudności lokalnych wyjątkowo jedną godzinę) tygodniowo, dodając je do godzin lekcyjnych, wybór zaś czasu przeznaczonego na zajęcia p. w. tak ustalić, aby uzyskać — a jednak nie przekroczyć granic ustawowo zabezpieczonego zwolnienia z 6 godzin pracy na rzecz szkoły. Nadto należy przeznaczyć na zajęcia p. w. jedno przedpołudnie w miesiącu, po nabożeństwach w dniach świątecznych. Zajęcia te należy wprowadzić do obowiązującego planu szkolnego. Niewykorzystanych przedpołudni w szkołach dokształcających nie można łączyć w terminach późniejszych.

13) Warunkiem ukończenia stopnia II p. w. w hufcach szkolnych jest odbycie przez uczniów 2—3 tygodniowego obozu uzupełniającego w okresie wakacyjnym. Organizacją obozów letnich zajmuje się w ścisłym porozumieniu z Ministerstwem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, Ministerstwo Spraw Wojskowych (Państw. Urząd Wych. Fiz. i Przysp. Wojskowego), oraz podległe władze wojskowe, które troszczą się tak o zaopatrzenie materjalne, jak również o potrzebny personal kierowniczy i instruktorski.

Młodzież szkolna podlega w obozach przepisom i regulaminom wojskowym, korzysta z bezpłatnych przejazdów do i z obozów, wyżywienia w czasie pobytu w obozie, i innych świadczeń władz przysposobienia wojskowego.

Do każdego obozu właściwe kuratorja okręgów szkolnych delegują w charakterze kierowników wychowania fizycznego nauczycieli ćwiczeń cielesnych z pośród kierowników pedagogicznych hufców, których zadaniem jest również sprawowanie opieki i nadzoru pedagogicznego nad młodzieżą.

Listę uczniów, wysyłanych do obozów letnich, ustalają dyrekcje szkół w porozumieniu z komendantami powiatowymi p. w. Uwzględnia się przytem nietylko stan zdrowia i stopień wykształcenia, lecz także zachowanie się i postępy ucznia w szkole. Wydalenie z obozu na skutek nieodpowiedniego zachowania się nastąpić może za zgodą nauczyciela-wychowawcy. Wydalenie to pociąga za sobą zwrot kosztów przejazdu i utrzymania w obozie. O wypadku wydalenia ucznia z obozu władze obozowe zawiadamiają odnośną dyrekcję szkoły.

14) Uczniowie, należący do hufca szkolnego, otrzymują na podstawie przerobionych ćwiczeń i odbytych egzaminów od właściwych władz p. w. świadectwa ukończenia stopnia I, względnie II p. w., ewentualnie także świadectwo ukończenia kursu p. w. specjalnego. Świadectwa te dają uczniom uprawnienia do korzystania w wojsku z ulg i przywilejów, określonych w specjalnem rozporządzeniu Ministra Spraw Wojskowych. Ocen z p. w. na świadectwach szkolnych wystawiać nie należy.

15) Uczniowie klas (kursów), tworzący hufiec szkolny p. w., powinni w miarę możności zaopatrzyć się w przepisowe mundury p. w., jako nakrycie głowy obowiązuje czapka szkolna odnośnego zakładu naukowego.

16) Broni i sprzętu do wyszkolenia hufca dostarczają władze wojskowe.

17) Dyrekcje szkół i grono nauczycielskie obowiązane są stale opiekować się pracą i potrzebami hufca, przyczyniać się do propagowania idei p. w. i wychowania państwowo-obywatelskiego na terenie opiek rodzicielskich, oraz do organizowania przez nie pomocy materjalnej hufcom przez zakup umundurowania, udzielanie zasiłków pieniężnych na obozy letnie i t. p.

18) Szkoły i hufce szkolne biorą udział w świętach w. f. i p. w. na zasadach, określonych okólnikiem Ministra W. R. i O. P. z dnia 1 czerwca 1929 r. Nr. I. WF. 3484/29. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z r. 1929, Nr. 6, poz. 87) [1]). Program pokazów i zawodów szkolnych w dziedzinie w. f. ułożony przez szkołę, obejmuje również i uczniów, należących do hufca.

19) Kontrolę nad porządkiem wewnętrznym w hufcach szkolnych sprawują władze szkolne, do nich też należy wymierzanie kar dyscyplinarnych za sprawowanie się uczniów w hufcach.

Władze wojskowe przysposobienia wojskowego mają wgląd w tok wyszkolenia wojskowego przez właściwych komendantów i inspektorów wyszkolenia. Wizytacje delegatów wojskowych mogą się odbywać tylko za uprzedniem zgłoszeniem się u dyrektorów szkół.

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1929 r., str. 350.

Kontrolę nad obozami i kursami specjalnemi sprawują właściwe D. O. K. Prawo zwiedzania i kontroli wychowawszej mają również delegaci Ministerstwa W. R. i O. P. oraz kuratorjów okręgów szkolnych.

20) Organizację hufców szkolnych żeńskich reguluje okólnik Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 11 maja 1928 r. Nr. O. Hfiz. 476/28. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 13 z 1928 r. poz. 213) [1]. W szkołach koedukacyjnych czas, przeznaczony na przysposobienie wojskowe hufców męskich, może być przez uczenice wykorzystany na wychowanie fizyczne, przysposobienie wojskowe i wycieczki.

Minister W. R. i O. P. (—) *Sł. Czerwiński.*
Kierownik Min. Spraw Wojskowych: (—) *Daniel Konarzewski*, generał.

Państwowa Odznaka Sportowa.

Okólnik Min. W. R. i O. P. z dnia 17 marca 1931 r. Nr. I. W. F. 2132/31. Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 4 — 5, poz. 50.

Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 27 czerwca 1930 r. (Monitor Polski, Nr. 169 z r. 1930, poz. 255) ustanowiona została Państwowa Odznaka Sportowa dla osób, które wykazują dodatnie wyniki w zakresie sprawności fizycznej.

Państwowy charakter odznaki, jej rola i znaczenie wychowawcze pozwoliły przyjąć i wprowadzić ją do systemu tych środków wychowania państwowego w szkole, które przygotowują młodzież fizycznie i duchowo do służby obywatelskiej i wojskowej. W systemie środków wychowania fizycznego w szkole Państwowa Odznaka Sportowa powinna zająć jedno z naczelnych miejsc, jako sprawdzian tężyzny i wszechstronnego wyrobienia fizycznego młodzieży. Państwowa Odznaka Sportowa jest dostępną dla ogółu szkolnej młodzieży męskiej w wieku od lat 14, dla młodzieży żeńskiej od lat 16, jako nagroda za osiągnięcie przeciętnego stopnia sprawności fizycznej.

Warunki zdobywania odznaki określa Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych z dnia 15 grudnia 1930 r., wydane w porozumieniu z ministrami: Spraw Wewnętrznych oraz W. R. i O. P. w sprawie wykonania rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 czerwca 1930 r. o Państwowej Odznace Sportowej oraz Regulamin Państwowej Odznaki Sportowej, wydany przez dyrektora Państwowego Urzędu Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego (Monitor Polski, Nr. 9 z r. 1931, poz. 6 [2]).

Odsyłając do szczegółowych postanowień rozporządzenia z dnia 15 grudnia 1930 r., pragnę podkreślić przedewszystkiem wagę postanowień § 1 pkt. c) oraz § 6 tegoż rozporządzenia. W myśl tych postanowień do organizowania okresowych prób sprawności fizycznej w szko-

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1928 r., str. 275.

[2]) Przedruk z „Monitora Polskiego" Nr. 169 (z dn. 24 lipca 1930 r.) i Nr. 9 (z dnia 13 stycznia 1931 r.) p. t. Państwowa Odznaka Sportowa, Rozporządzenie i Regulamin, wyszedł w osobnej odbitce nakładem Pań. Urz. Wych. Fiz. i Przysp. Wojsk. Warszawa 1931 r. i został rozesłany wszystkim państwowym zakładom naukowym okólnikiem z dnia 26 maja 1931 r. Nr. O. 890/31 w sprawie „Święta sportowego młodzieży szkolnej w roku szkolnym 1930/31".

łach upoważnieni są dyrektorzy (rki) szkół średnich ogólnokształcących, seminarjów nauczycielskich i szkół zawodowych. (Dla uniknięcia nieporozumień wyjaśniam, iż § 3 Regulaminu P. O. S. dotyczy wyłącznie punktu d) § 1 rozporządzenia z dnia 15 grudnia 1930 r.).

W skład komisji próby w szkołach wchodzą:

a) organizujący próbę, t. j. dyrektor (ka) szkoły lub jego zastępca jako przewodniczący; b) lekarz szkolny; c) nauczyciel ćwiczeń cielesnych jako fachowy kierownik próby.

Powołanie innej osoby, jako dalszego członka komisji nastąpić powinno w przypadku, gdy nauczyciel ćwiczeń cielesnych znajdzie trudności w stwierdzeniu wyników pewnych szczególnych prób. Pożądanem jest zasięganie w tych razach opinji wizytatorów i instruktorów wychowania fizycznego.

Organizację okresowych prób sprawności fizycznej w szkołach przygotowywać i przeprowadzać należy ściśle według postanowień rozporządzenia z dnia 15 grudnia 1930 r. oraz Regulaminu Państwowej Odznaki Sportowej. Fachowym organem doradczym i wykonawczym dyrektorów szkół w sprawach, związanych z Państwową Odznaką Sportową, powinien być zawsze nauczyciel (lka) ćwiczeń cielesnych oraz lekarz szkolny.

Minister W. R. i O. P. (—) *Sł. Czerwiński.*

N a b y w a n i e o d z n a k.

Nr. O. 633/31. W ślad za Ldz. 814 (Wyszk. z dnia 18 lutego b. r. zawiadamiam, że w myśl „Postanowień o nagrodach sportowych") instrukcja 27 a [1]) państwowa odznaka sportowa przyjęta przez Komisję Artystyczną P. U. WF. i PW. posiada wybity na odwrotnej stronie znak „PUWF. 928/31".

Jest ona do nabycia za cenę: 2 zł za odznakę bronzową lub srebrną, 2.75 zł za odznakę złoconą, oraz 1.60 zł za minjaturę odznaki bronz. lub srebrnej, 2 zł za minjaturę odznaki złoconej, w firmie A. Nagalski, Warszawa, ul. Bielańska 16, tel. 623 - 21, która utrzymała się poza tem przy przetargu, co nie przesądza faktu, że i inne firmy będą mogły po przyjęciu wzoru przez wymienioną komisję wyrabiać odznakę po powyższej cenie.

Kurs wychowania fizycznego w Tarnopolu.

W dniach 21 — 28 maja b. r. odbył się w Tarnopolu informacyjny kurs wych. fiz. dla nauczycielek. Uczestniczek na wspomnianym kursie było 65; w tem prócz pań z powiatu tarnopolskiego przybyły panie z powiatu skałackiego, brodzkiego. brzeżańskiego, buczackiego, trembowelskiego, zbaraskiego i stryjskiego.

Program kursu obejmował ćwiczenia cielesne, zabawy, gry, tańce oraz krótki zarys teorji.

Zajęcia odbywały się w szkole żeńsk. im. A. Mickiewicza. Przy tej okazji należy wyrazić specjalne podziękowanie p. dr. Lenkiewiczowi, burmistrzowi m. Tarnopola, którego staraniem wyposażono salę gim. w przyrządy gimnastyczne. Uczestniczki z obcych powiatów korzystały z kwater w szkole im. św. Kazimierza oraz „Ogniska" P. Z. N.

Przygotowaniem kursu zajął się bardzo gorliwie insp. S. Błoński, który był równocześnie organizatorem i kierownikiem kursu.

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1931 r., str. 192.

Prelegentkami na kursie były pp. Dr. Czarkowska, Tomkiewiczówna L., Uszyńska M.

Zauważyć należy duże zainteresowanie i gorliwość uczestniczek, które istotnie starały się skorzystać jak najwięcej. Widocznem było, że kurs zachęcił je do pracy w dziedzinie wychowania fizycznego, a poznany zasób materjału na długo będzie zasilał, niejednokrotnie szczupłe dotąd wiadomości z zakresu tej dziedziny pracy. Sporo znalazło się jednocześnie ochotniczek, które zamierzają wiadomości swe gruntować na kursach dłuższych, wakacyjnych. W pierwszym dniu Zielonych Świąt odbyła się wycieczka do Trembowli, którą poprowadził p. dyr. Kirchner.

W związku z kursem odbyła się konferencja kierowników (czek) szkół pow., którzy zjawili się w liczbie ponad 50. Prócz podania zebranym dwu lekcyj a to: kl. II. w klasie, kl. VII. na podwórzu, rozwinęła się ożywiona i długa dyskusja, nad warunkami pracy, udostępnieniem tej pracy nauczycielom i pomoc w tworzeniu drobnych przyborów, które dziatwa wykonywać może we własnym zakresie.

Kurs powyższy posunął znowu o krok sprawy ćwiczeń cielesnych w szkołach powsz. żeńskich — oby z jak najlepszym rezultatem.

Krajoznawstwo i turystyka.

Pomoc w pracach Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego nad „Słownikiem geograficznym Państwa Polskiego".

Okólnik Min. W. R. i O. P. z dnia 25 kwietnia 1931 r. Nr. I. Prez. 3162/31. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 6, poz. 66).

W styczniu r. b. przystąpiło Polskie Towarzystwo Krajoznawcze do wydania „Słownika geograficznego Państwa Polskiego" (Warszawa, ul. Karowa 31) i w tym celu wyłoniło Komitet Redakcyjny, złożony z przedstawicieli nauki. Potrzeba takiego słownika, który byłby Encyklopedją Ziem Polskich i dawał wyczerpujące informacje o wszystkich osiedlach ludzkich, górach, rzekach, jeziorach i t. p. na terenie całej Rzeczypospolitej, stała się niezbędna zarówno dla instytucyj tak państwowych jak i niepaństwowych. Rozpoczęto już prace przygotowawcze. W celu nawiązania kontaktu z poszczególnemi ośrodkami w kraju organizuje się przy pomocy instytucyj naukowych Komisje Regjonalne, które mają współpracować z naczelnemi organami redakcyjnemi „Słownika" na terenie danego województwa. Ażeby jednak praca komisyj regjonalnych mogła dać wyniki niezbędne dla opracowania „Słownika", muszą z komisjami współpracować ci wszyscy, którzy dzięki znajomości warunków miejscowych w okolicy, którą zamieszkują, mogą w pracy nad „Słownikiem" służyć cenną pomocą.

Do zadania tego szczególnie powołani są nauczyciele, którzy do tak epokowej pracy, jaką jest wydawanie „Słownika geograficznego Państwa Polskiego", powinni odnieść się z całem zrozumieniem. Chodziłoby tu w pierwszym rzędzie o dostarczenie komisjom regjonalnym zupełnie wyczerpującego wykazu nazw miejscowych i geograficznych tej gminy, w której nauczyciel wykonywa swą pracę zawodową. Komisje regjonalne dostarczą w tym celu odpowiednich instrukcyj i wskazówek. W pracy tej

mogliby wziąć udział także uczniowie klas wyższych i wszelkie koła i organizacje młodzieży, którym w ten sposób da się możność pracy interesującej i pożytecznej.

Mam nadzieję, że nauczycielstwo pojmie potrzebę i znaczenie stworzenia dzieła tak niezbędnego i poprze gorąco pracę komisyj regjonalnych, niosąc im pomoc we wszelkich ich poczynaniach.

Minister W. R. i O. P. (—) *Sł. Czerwiński.*

Schroniska noclegowe.

Instrukcja z dnia 17 marca 1931 r. Nr. I. W. F. 2130/31 w sprawie utrzymania i korzystania ze szkolnych schronisk noclegowych. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 4 — 5, poz. 53).

Celem robudzenia i rozwinięcia wśród młodzieży szkolnej ruchu turystyczno - krajoznawczego, Ministerstwo W. R. i O. P. organizuje z „funduszu szkolnych domów wycieczkowych" szkolne schroniska noclegowe i domy wycieczkowe, jako punkty oparcia dla wycieczek i wędrówek młodzieży szkolnej.

Wykaz szczegółowy schronisk wraz z mapą ich rozmieszczenia znajduje się w Informatorze, wydawanym corocznie przez Ministerstwo.

Szkolne schroniska noclegowe organizowane są przedewszystkiem w budynkach szkolnych szkół wszelkich typów, poza tem pewna liczba schronisk mieści się w domach wycieczkowych specjalnie na ten cel zbudowanych lub budynkach towarzystw, popierających turystykę wogóle, a turystykę młodzieży w szczególności.

Schroniska noclegowe w budynkach szkolnych, bursach i internatach pozostają pod nadzorem i opieką dyrekcyj względnie kierowników szkół. Dyrektorzy szkół średnich ogólnokształcących, seminarjów nauczycielskich i średnich szkół zawodowych mogą wciągnąć do współpracy młodzież szkolną, powierzając administrację schronisk dobrze spełniającej swe zadanie organizacji samorządowej szkolnej, szkolnemu kołu krajoznawczemu lub drużynie harcerskiej.

Schroniska, mieszczące się w domach wycieczkowych i turystycznych, pozostają pod opieką właścicieli tych domów lub towarzystw.

A. Wskazówki dla kierowników schronisk.

1. Szkoły i budynki, w których znajdują się schroniska noclegowe, powinny być w okresie wycieczkowym oznaczone specjalnemi tablicami informacyjnemi, umieszczonemi w sposób widoczny u wejścia do budynku oraz przynajmniej w dwu oknach frontowych. Obok tablic informacyjnych należy również umieszczać plakaty propagandowe oraz ogłoszenia z adresami stowarzyszeń i osób, które podejmą się bezinteresownie udzielać wycieczkom i pojedyńczym turystom szkolnym informacyj, ewentualnie także pomocy i ułatwień w zwiedzaniu miejscowości i okolicy.

2. Schroniska zaopatrzone są w łóżka-leżaki z materacami sprężynowemi oraz w koce i poduszki (niektóre i w sienniki), ponadto w miednice i wiadra do mycia.

3. W okresie wakacyj letnich, kiedy szkoła jest nieczynna, schronisko powinno być stale przygotowane i urządzone do przyjęcia wycieczek

i wędrującej młodzieży, a zatem łóżka powinny być ustawione w izbach szkolnych i zaścielone materacami i kocami, poduszki (sienniki) napełnione sianem lub słomą. W izbie należy, po wyniesieniu ławek, pozostawić tylko te meble szkolne (ławki i stół), które mogą być użyteczne korzystającym ze schronisk. W ciągu roku szkolnego, gdy szkoła jest czynna, ze schronisk korzystać można tylko w godzinach wolnych od nauczania. W związku z tem inwentarz schronisk należy przechowywać tak, aby można było każdej chwili z niego korzystać, a więc o ile możności w pobliżu tej izby, która ma być użyta jako schronisko noclegowe.

4. W okresie zimowym, o ile schronisko nie jest wykorzystywane do sportów zimowych, inwentarz schroniska należy zabezpieczyć przed zniszczeniem. Łóżka należy złożyć w miejscu suchem, koce zaś (sienniki i pościel, jeśli schronisko je posiada) starannie wytrzepane i przesypane środkiem dezynfekcyjnym (naftaliną) należy przechowywać w skrzyniach lub koszach plecionych, specjalnie na ten cel zakupionych.

5. Cały inwentarz schroniska należy wpisać do specjalnego zeszytu, jako do książki inwentarzowej schroniska.

B. Wskazówki dla korzystających ze schronisk.

1. Do korzystania ze schronisk mają prawo:

a) dziatwa i młodzież szkolna, odbywająca wycieczki w grupach pod kierownictwem nauczycieli lub kierowników organizacyj wychowawczych szkolnych;

b) drużyny i zespoły wędrowne uczniów (uczenic) oraz pojedyńczy uczniowie, odbywający wycieczki piesze, wioślarskie, narciarskie, kolarskie i t. p.

c) nauczyciele, towarzyszący wycieczkom młodzieży szkolnej oraz zespoły wycieczkowe nauczycielskie.

O ile lokal schroniska jest wolny, mogą z niego korzystać wycieczki zespołowe młodzieży pozaszkolnej, nauczyciele, studenci szkół akademickich i członkowie towarzystw turystycznych, odbywający wycieczki turystyczne w grupach lub pojedyńczo.

2. Korzystający ze schronisk obowiązani są przedstawić kierownikowi szkoły względnie gospodarzowi schroniska odpowiednią legitymację (legitymację uczniowską, zaświadczenie dyrekcji szkoły, legitymację nauczycielską, akademicką lub turystyczną).

3. Wycieczki liczące powyżej 10 uczestników, powinny zamawiać noclegi wcześniej (8 — 14 dni przed przybyciem) drogą wymiany korespondencji. Zamówienie należy kierować do dyrekcji względnie kierownictwa szkoły, w której mieści się schronisko. Dyrekcje względnie kierownicy szkół odpowiadać będą tylko na telegramy, listy i kartki pocztowe z zapłaconą odpowiedzią. Przy zamawianiu miejsc w schronisku należy podać: nazwisko kierownika wycieczki, liczbę i płeć uczestników, szkołę i miejscowość, z której wycieczka pochodzi, dzień, ewentualnie godzinę przybycia. O przyjęciu wycieczki do schroniska decyduje kolejność zgłoszenia.

4. Wycieczki, liczące mniej niż 10 uczestników (niczek) oraz wędrujący pojedyńczo uczniowie zgłaszają się o nocleg u kierownika szkoły względnie u gospodarza schroniska bezpośrednio po przybyciu do danej miejscowości, nie później jednak jak przed godziną 21. Po tej godzinie

mogą być przyjmowani do schronisk tylko ci, którzy uprzedzili kierownika szkoły względnie gospodarza schroniska o późniejszym przybyciu.

5. Przy rozmieszczaniu wycieczek w schroniskach należy młodzież żeńską umieszczać oddzielnie od męskiej. W schroniskach, składających się z jednej izby noclegowej, przyjmowanie jednocześnie obu płci jest niedopuszczalne.

6. Po przybyciu do schroniska kierownik wycieczki (także i osoba pojedyńcza, korzystająca ze schroniska) obowiązany jest wypełnić szczegółowo druk sprawozdawczy, znajdujący się na miejscu.

7. Opłata za jeden nocleg wynosi 20 groszy od osoby. W schroniskach województwa śląskiego oraz zorganizowanych przez Śląską Wojewódzką Komisję Turystyczną, opłata za jeden nocleg wynosi po 50 groszy od osoby.

W pewnej liczbie schronisk lepiej wyposażonych (woda bieżąca, elektryczność, gaz), specjalnie w wykazie schronisk oznaczonych, opłata za nocleg może za zezwoleniem Ministerstwa być podniesiona do 50 groszy, a nawet do 1 zł.

Opłatę za nocleg uiszczać należy zgóry wieczorem dnia poprzedzającego nocleg, względnie w przeddzień opuszczenia schroniska. Pokwitowań z opłat za nocleg w zasadzie nie wydaje się.

Wpływy z opłat 20 gr. za nocleg przeznaczać należy wyłącznie na rzecz służby schroniska. Wpływy z opłat wyższych dyrekcja (kierownictwo) szkoły lub osoba zarządzająca schroniskiem obraca na wynagrodzenie służby, zakup słomy, opłacanie należności za wodę, elektryczność, gaz, zakup lub uzupełnienie inwentarza.

W tym przypadku wpływy z opłat za noclegi należy notować w książeczce dochodów i rozchodów schroniska.

8. Z tego samego schroniska korzystać można zasadniczo nie dłużej niż przez trzy noce z rzędu. Dłuższy pobyt jest dozwolony tylko wówczas, gdy do schroniska nie zgłosiła się żadna inna wycieczka szkolna oraz gdy zarząd lokalu wyraził na to swą zgodę. Schroniska noclegowego nie wolno używać jako domu kolonijnego.

9. W obrębie schroniska nie wolno używać maszynek spirytusowych, naftowych lub innych, mogących spowodować pożar. Posługiwać się należy w miarę możności latarkami elektrycznemi, jak najbardziej unikać ze względu na niebezpieczeństwo pożaru świateł otwartych, zbędnego palenia świec, zapałek i t. p. Źródła światła (świeca, lampa naftowa) umieszczać w miejscu możliwie bezpiecznem. Ze względów bezpieczeństwa oraz ze względów higjenicznych palenie tytoniu w pomieszczeniach noclegowych jest surowo wzbronione.

10. W schroniskach, w których warunki na to pozwalają, mogą być organizowane stacje posiłkowe. Z kuchni znajdującej się w budynku, korzystać mogą wycieczki i młodzież wędrująca tylko za zezwoleniem gospodarza schroniska, na warunkach z nimi omówionych.

11. Korzystający ze schroniska obowiązani są do zachowania wymaganej przez otoczenie ciszy, do szanowania budynku i inwentarza lokalu, a za wszelkie uszkodzenia muszą wypłacić odpowiednie odszkodowanie. W szczególności przestrzegać należy wzorowej czystości i zachowania porządku, o który dbać musi każdy uczestnik wycieczki, gdyż w schroniskach niema specjalnej służby pokojowej. Do korzystających ze schronisk, należy zaścielenie i uporządkowanie łóżka, przewietrzenie, a nawet gdy

potrzeba wymiecenie sali. Łóżek nie należy użytkować jako ławek lub stołków, unikać o ile można umieszczania na nich plecaków, walizek, płaszczy i t. p. Nie wolno się kłaść na łóżko w obuwiu. Nie wolno opuścić schroniska bez uprzedniego doprowadzenia sali, łóżek, sprzętu i naczyń, z których się korzystało, do wzorowego porządku.

12. Po godzinie 22 nie wolno w schroniskach śpiewać lub hałasować, światła należy o tej godzinie pogasić, aby potrzebującym snu zapewnić spokój. Jeśli noclegujący ruszają o świcie, powinni baczyć, by pozostałym śpiącym w schronisku nie przerywać snu.

13. Ze skargami i życzeniami zwracać się należy do dyrekcyj (kierowników) szkół względnie gospodarzy schroniska. Z uzasadnionemi zażaleniami tak kierownicy wycieczek jak i gospodarze schroniska powinni się zwracać za pośrednictwem swoich przełożonych do odnośnych kuratorjów.

14. Korzystający ze schroniska obowiązani są przestrzegać jak najściślej postanowień niniejszej instrukcji. Za porządek i odpowiednie zachowanie się uczestników wycieczki odpowiedzialni są w pierwszym rzędzie kierownicy wycieczek.

Minister W. R. i O. P. (—) *Sł. Czerwiński.*

Wycieczki zbiorowe do Gdańska.

Nr. O. 738/31. W związku z ogłoszeniem w Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. Nr. 7/30, strona 391, Kuratorjum podaje do wiadomości następujący komunikat nadesłany przez Biuro dla spraw wycieczkowych i turystycznych Gminy Polskiej w W. M. Gdańsku (Gdańsk, Dworzec Główny).

Program zwiedzania Gdańska ułożyć trzeba każdorazowo zupełnie indywidualnie, stosując się do czasu, który chce wycieczka poświęcić na zwiedzanie, do środków, przeznaczonych na podróż i do kierunku, w którym uczestnicy zamierzają się udać po swej bytności w Gdańsku (do Gdyni lub z Gdyni przez Gdańsk do domu).

Zaleca się zwiedzać Gdańsk zaraz po śniadaniu, obejrzeć ratusz, zbiory Giełdzińskiego, dom patrycjusza Uphagena, katownię, dom astronoma Heweljusza, u którego bywał Sobieski, dom królów polskich, gdzie gościła królowa Marja Gonzaga, następnie wyjechać statkiem, celem zwiedzenia portu, jego urządzeń, stoczni, specjalnie nowoczesnych urządzeń przeładunkowych na Wisłoujściu (pierwsze w Europie), obejrzenie fortecy, którą Batory oblęgał, ujścia Wisły i morza. Po obiedzie wyjazd do Sopot koleją; po drodze zwiedzenie klasztoru oliwskiego z jego sławnemi organami i stołem, na którym podpisany został pokój ze Szwedami. Statkiem wyjechać można na drugi dzień rano do Gdyni lub na Hel.

Kierownictwo wycieczki, udającej się do Gdańska, winno nadesłać przynajmniej na dwa tygodnie przed wyjazdem wykaz imienny w dwóch egzemplarzach, zawierający imię, nazwisko i wiek uczestników z adnotacją odnośnego starostwa, że wszyscy uczestnicy posiadają obywatelstwo polskie. Zbiorowy ten wykaz służyć ma zamiast dowodów osobistych. Po zatwierdzeniu go przez władze tutejsze, odesłany zostanie zpowrotem. Na koszty manipulacyjne nadesłać należy zł. 3 w znaczkach pocztowych.

Przynajmniej na 7 dni przed wyjazdem zwrócić się należy do dyrekcji okr. kolei państwowych o przyznanie odpowiedniej zniżki dla wy-

cieczki. Zniżka normalna wynosi dla wycieczek zbiorowych (najmniej 25 osób) 25%, zaleg. tow. sport. naukow. turyst. (nawet 10 osób) 25%, wycieczek szkolnych 50%, wycieczek szkolnych (dzieci poniżej 10 lat) 75%.

Na każdych 10 płacących uczniów jednego niezamożnego przewozi się bezpłatnie. Na każdych 10 wychowanków przewozi się za opłatą ulgową najwyżej jedną osobę w charakterze nadzorczym.

Przyjazd do Gdańska jest najdogodniejszy o godzinie 8-ej rano. Przy wyjściu na peron okazać trzeba urzędnikom celnym wyżej wspomniany wykaz zbiorowy i w głównej hali dworca zgłosić się do biura naszego (tuż przed wyjściem na prawo). Z usług pokątnych przewodników nie korzystać, gdyż ci, choć nawet mówią po polsku, reprezentują biuro niemieckie, które zakazuje im pokazywać pamiątki polskie. O ile wycieczka jest zawczasu zameldowana u nas, przewodnik odprowadza ją na zgóry zamówione śniadanie w Domu Polskim, gdzie złożyć mogą swoje pakunki.

Przewodnik na cały dzień zł. 25, na pół dnia 15 zł. od wycieczki do 40 osób. Wejściowe do muzeów w Gdańsku i Oliwie zł. 4 od osoby. Przejażdżka po porcie zarezerwowanym statkiem zł. 1 od osoby. Przejazd statkiem na Hel 3 zł., tam i zpowrotem 5 zł. Dla wycieczek zniżki stosownie do ilości uczestników aż do 50%.

Przejazd do Oliwy koleją 40 gr., z Gdańska do Sopot 70 gr. z Oliwy do Sopot 30 gr. Utrzymanie: kupon na śniadanie od 1 zł. — na obiad od 2,20 zł. — na kolację od 1,10 zł. Noclegi masowe: dla dorosłych kupon od 1,75 zł., dla wycieczek szkolnych 1,20 zł., dla szkoły powszechnej po 90 gr. Hotel: pokój z łóżkiem od 8,75 zł.

Uwaga: Po otrzymaniu od kierownika wycieczki dokładnych danych możemy przesłać ścisły kosztorys. Pożądanem jest, aby suma przeznaczona została nam wtedy przekazana do dyspozycji. Umożliwiłoby to nam przygotowanie wszelkich formalności, kuponów śniadań, obiadów, noclegów etc., a wycieczce zaoszczędziłoby dużo czasu, tembardziej, że większość wydatków ponosi się w guldenach gdańskich.

Wychowanie przedszkolne.

Egzamin maturalny w Państwowem Seminarjum Ochroniarskiem im. Jachowicza we Lwowie.

Egzamin odbył się w części piśmiennej w dniach 15 i 16 maja; w części ustnej w dniach 26 i 27 maja 1931 pod przewodnictwem przełożonej zakładu p. Wandy Sobolty.

Od początku roku szk. 1930/31 uczęszczało na III. kurs seminarjum 24 uczenic. Złożyło egzamin 16 kandydatek, czyli 66,4%.

Stosowano w zakładzie ścisłą selekcję tak pod względem rozwoju intelektualnego jak i przygotowania praktycznego do przyszłego zawodu.

Z pośród 16 dojrzałych kandydatek trzy nie otrzymały dyplomu do pełnienia obowiązków wychowawczych w przedszkolach na rok 1931/32 ze względów zdrowotnych.

Następujące kandydatki złożyły egzamin z wynikiem dodatnim: Dzierża Helena z Krakowa, Głowacka Władysława z Sosnowca, Grund Elza ze Lwowa, Felkel Irena ze Lwowa, Landsmann Ernestyna ze Stanisła-

wowa, Mickesa Ernestyna z Wiednia, Pilip Kazimiera ze Lwowa, Pustelniak Janina ze Lwowa, Romanowska Marja ze Lwowa, Sumisławska Ludwika z pow. stanisławowskiego, Schmilowicz Toni ze Lwowa, Szczypek Helena z pow. turczańskiego, Stroczyńska Aniela ze Lwowa, Taler Wiktorja z pow. hrubieszowskiego, Władyka Wanda ze Lwowa i S. Woźniak Marja ze Stryja.

13 abiturjentek jest rel. rzym. kat., 3 wyzn. mojżeszowego; 15 świeckich i 1 zakonnica.

Dzięki intensywnej pracy i ćwiczeniom praktycznym w przedszkolu kandydatki, ożywione duchem zapału i wytrwałości, niewątpliwie z pełną świadomością sprawy podejmą pracę w przedszkolach.

Z 13 kandydatek uprawnionych do pracy zawodowej 5 kandydatek otrzymało już zajęcie od 1 czerwca na czas wakacyjny, z tego 2 na kolonji wakacyjnej w Brzuchowicach, 3 na posadach prywatnych.

Jedna kandydatka objęła od 1 czerwca stałą posadę prywatną w powiecie hrubieszowskim. 1 kandydatka objęła od 1 czerwca stałą posadę w przedszkolu nowo założonem przez Związek Pracy Obywatelskiej Kobiet w Podwołoczyskach. 1 kandydatka objęła od 1 czerwca prowadzenie przedszkola SS. Marjanek w Radomsku. 2 kandydatki mają zapewnione posady w kieleckiem od 1 września. 1 kandydatka w sierocińcu żyd. w Stanisławowie. 1 kandydatka zakonnica u SS. Józefitek. 1 kandydatka w przedszkolu T. S. L. w Schodnicy. Pozostałych 5 kandydatek pozostaje jeszcze do dyspozycji.

Szczegółowych informacyj o kandydatkach udzieli Dyrekcja Państwowego Seminarjum Ochroniarskiego we Lwowie, ul. Słodowa 6.

Bibljoteka ochroniarki.

Dla wychowawczyń przedszkola doniosłe ma znaczenie samokształcenie się w kierunku pogłębienia pracy zawodowej. Zadaniem bowiem kierowniczek szkółek i ochronek jest wychowanie i kształcenie drugich. Jeśli wychowawczynie mają dobrze wywiązać się ze swego zadania, nie powinny poprzestawać na wiadomościach, jakie posiadają, lecz w zdobywaniu wiedzy podążać stale i wytrwale naprzód. Głęboką prawdą zawierają słowa księdza Piramowicza, zawarte w „Powinnościach nauczyciela“: „Nikt nie przynosi z urodzenia żadnej wiadomości. Trzeba się uczyć, trzeba nabierać wiadomości każdej rzeczy, którą mieć chcemy. Trzeba się pytać ludzi, albo książek, aby przez wprawę i usilność doskonalić się w jakimkolwiek kunszcie“. Z każdym dniem rozszerzają się zdobycze wiedzy ludzkiej, a kto z postępującymi nie postępuje, ten się cofa. Przedszkole i szkoła stoją w ścisłym związku z życiem, muszą zatem postępować z duchem czasu. Obowiązkiem każdej sumiennej wychowawczyni jest czerpanie bogatego materjału wiadomości naukowych z dziedziny pedagogji, psychologji, metodyki, higjeny, wychowania fizycznego, zaznajamianie się z literaturą współczesną, a przedewszystkiem dziecięcą. Podręczniki oraz czasopisma pedagogiczne zaznajamiają kierowniczkę z nowemi prądami w wychowaniu oraz ze sposobami nauczania. Odpowiednio dobrana lektura jest dla wychowawczyni najlepszą doradczynią, kierowniczką i przewodniczką w pracy ochroniarskiej. W celu ułatwienia odpowiedniego wyboru książek osobom poświęcającym się wychowaniu dzieci w wieku przedszkolnym, jest umieszczony poniżej wykaz najpożyteczniejszej lektury z tej dziedziny. Wykaz ten nie jest pełny, zawiera bowiem tylko niektóre dzieła, w następnych numerach będziemy go stale uzupełniali.

Dzieła pedagogiczne i psychologiczne.

Marja Montessori: „Domy dziecięce". Dzieło obejmuje całość poglądów pedagogicznych, psychologicznych i metodycznych. W dziele tem autorka określa jasno i przejrzyście teoretyczne i praktyczne założenie całego systemu, według którego urządzone są włoskie „Case dei Bambini".

Ida Marja Schätzel: „Idea wychowania przedszkolnego". Autorka, określając ideę wychowania przedszkolnego, rozpatruje wszechstronnie naukowe znaczenie, nowe pomysły, idee i dążności reformatorskie systemu Montessori. Wykazuje, co metoda ta dać może pedagogji w przyszłości, a co przynosi pedagogji współczesnej. Zestawia system Montessori z metodą Froebla, na której podstawach oparła się budowa „Domów dziecięcych". Autorka wykazuje związek między „Szkołą pracy" jako ideałem szkoły nowego typu, a instytucją „Casa dei Bambini". Bada znaczenie etyczne, społeczne i wychowawcze systemu Montessori. Zastanawia się, czy metodę tę można prowadzić w naszych ochronkach i szkółkach, dostosowując ją do natury dziecka polskiego oraz do zasad pedagogji polskiej.

Alfred Bineth i Th. Simon: „Pomiary rozwoju inteligencji dzieci" przetłumaczone z francuskiego przez Idę Marję Schätzel. Pierwsza część tej pracy zawiera opis tekstów, służących do badań inteligencji dziecka, oraz wskazówki potrzebne przy ich zastosowaniu. W drugiej części podane są warunki, w jakich powinny odbywać się doświadczenia i sposoby obliczania wyniku przy pomiarach inteligencji dzieci. Książka ta nadaje się jako lektura przygotowawcza do dalszych rozważań i pracy samokształceniowej.

Amelja Hamaïde: „Decroly" tłumaczyła M. Górska. P. Hamaïde, nauczycielka szkół powszechnych podnosi w dziele swem doniosłe znaczenie twórczej pracy wychowawczej szkoły nowego typu, założonej przez dr. Decroly'ego w Brukseli. Szkoła ta dąży świadomie i wytrwale do zdobycia naukowych podstaw dla metod nauczania. Kładzie ona nacisk na samodzielność dziecka, na jego rozwój fizyczny, na przystosowanie programu nauki szkolnej do wymagań i zagadnień praktycznego życia, zapewniając dzieciom harmonijny i swobodny rozwój ich indywidualności.

Dzieła z dziedziny pedagogji i psychologji w obcych językach.

Dr. Decroly et *M-ele Monchâmp*: „L'initiation à l'activité intellectuelle et motrice par les jeux éducatifs.

Alice Descoeudres: „L'éducation des enfants anormaux". Le dévélopement de l'enfant de deux à sept ans.

Rassmusent: Psychologie de l'énfant.

Piaget: Le langage et la penseé chez l'enfant. Le jugement et le raisonnement chez l'enfant.

Audemars et *Lafendel*: „Maison des petits".

Dr. E. Claparède: Psychologie de l'enfant et pedagogie experimentale.

Dzieła z dziedziny metody.

Zofja Żukiewiczowa: „Wychowanie przedszkolne". Książka ta zawiera bardzo cenne wskazówki metodyczne, mające na celu reformę wychowania przedszkolnego. Autorka określa obszernie zadania i obowiązki wychowawczyni, omawiając szczegółowo: a) wychowanie fizyczne, este-

tyczne i moralne, b) ćwiczenia zmysłów. Podaje również szczegółowy sposób przeprowadzania zajęć. Praca ta oparta na szerokiem doświadczeniu, ma na celu skierowanie wychowania dzieci w wieku przedszkolnym na tory jak największej samodzielności.

Weryho: „Czem zająć dzieci w wieku przedszkolnym".

M. Weryho: „Cztery pory roku". Dzieło to dostarcza wychowawczyni bogatego i różnorodnego materjału opowiadań, pogadanek, wierszyków i piosenek oraz wiele bardzo cennych wskazówek, mających praktyczne zastosowanie w przedszkolach.

N. Cicimirska: „Moja ochronka". Jest to zbiór pogadanek, opowiadań, wierszy, obrazków scenicznych, oraz wskazówek metodycznych.

N. Cicimirska: „Nowe systemy wychowania przedszkolnego".

N. Cicimirska: „Gry i zabawy w przedszkolach zagranicą". Ogólne zebranie środków oraz pomocy naukowych, używanych w przedszkolach zagranicznych.

Dzieła z dziedziny wychowania fizycznego.

Marja Germanówna i *Dr. Józef Frietz*: „Rozwój fizyczny dziecka, gry, zabawy i ćwiczenia w przedszkolu". Dziełko to, opracowane przez najwybitniejszą znawczynię wychowania fizycznego, składa się z dwóch części. Część pierwsza tej książki, traktuje o fizycznym rozwoju dziecka w wieku przedszkolnym. Druga, podaje wskazówki metodyczne oraz wzory 24 lekcyj. Książka ta, jako owoc długoletnich doświadczeń autorki, jest nieocenionym podręcznikiem dla wychowawczyń.

Przegląd czasopism dla wychowawczyń przedszkoli.

„*Wychowanie Przedszkolne*", czasopismo poświęcone sprawom wychowania dzieci w wieku przedszkolnym. Rok. VII, nr. 3, rok 1931 maj-czerwiec, str. 65—96.

Komitet redakcyjny „Wychowania Przedszkolnego" znaczną część numeru poświęca sprawie „Tygodnia Dziecka", podając odpowiedni materjał informacyjny.

Prócz tego zamieszczone są w nim następujące artykuły:

M. Uklejska: Dom rodzinny. Autorka roztrząsa zagadnienie: Jakie powinno być stanowisko wychowawczyni wobec domu rodzinnego dziecka? Czynnikiem bardzo doniosłym pod względem wychowawczym jest odczucie dziecka, iż wychowawczyni szanuje jego dom rodzinny. Jeśli dziecko ma bardzo ciężkie życie w domu, należy unikać przykrych dla dziecka skojarzeń. Niechaj chociaż w przedszkolu żyje wolne od obaw i zmartwień.

Wychowawczyni winna pamiętać o tem, że jak wszystkie urządzenia społeczno - oświatowe i przedszkole powołane jest do tego, by życie ludzkie czynić kulturalniejszem lepszem i szczęśliwszem.

Wanda Grabińska: „Mali uciekinierzy". Autorka, członek sądu dla nieletnich, w artykule tym porusza zagadnienie aktualne, zaczerpnięte z życia rzeczywistego. „Mały uciekinier" z domu to zjawisko codzienne. Autorka bada przyczyny ucieczki z domu. Dochodzi do wniosku, że oprócz złych warunków domowych i konfliktów ze światem dorosłych, jest „jeszcze coś tajemniczego, wspaniałego i nie do pojęcia dla rodziców, co wyrywa chłopców z domu — Świat! Ten świat nieznany, ciekawy, pełen niezbadanych puszcz i ewentualnych przygód".

Pożądanem byłoby wykorzystanie podanego w niniejszym artykule materjału przez wychowawczynie na zebraniu rodzicielskiem.

„Młoda Matka“ dwutygodnik poświęcony zdrowiu i wychowaniu dzieci do lat 7, popierany przez Polskie Towarzystwo Pedjatryczne R. V. 1931 nr. 9 zeszyt majowy.

Dr. Hoppe: Nie całować dzieci. Autor wyjaśnia, że wielu ludzi czujących się zdrowo choruje na ukryte nie dające jeszcze objawów zewnętrznych choroby; jama ustna pełna jest chorobotwórczych drobnoustrojów, które łatwo przenoszą się do innych słabszych osobników, o ile im tylko nadarzy się sposobność. Z tych względów wskazanem jest nie całować dzieci.

„Dziecko i Matka“ dwutygodnik poświęcony zdrowiu i wychowaniu dziecka do lat siedmiu.

Rok VI. 1931 nr. 8.

Dr. C. Bańkowska: Stosowanie sugestji w wychowaniu. Autorka dzieli się doświadczeniem, jakie zdobyła w dziedzinie stosowania sugestji w praktyce pedagogicznej.

Żeby oddziałać na dziecko drogą sugestji, należy znać gruntownie zasady psychologji dziecka oraz znać dobrze dziecko, na które tą drogą chcemy oddziałać.

Oprócz wymienionych artykułów pisma powyższe zawierają wiele materjału pouczającego dla wychowawczyń, pracujących w przedszkolach. Wymieniliśmy tylko niektóre z nich.

Sprawy radjowe.

Sobotnie poranki radjowe.

Audycje radjowe, przeznaczone głównie dla młodzieży szkół powszechnych, odbywają się regularnie w każdą sobotę. Wiadomości otrzymane z różnych stron potwierdzają celowość tych audycyj dla ożywienia tętna życia szkolnego, pobudzenia wyobraźni i rozszerzenia zainteresowań dziatwy.

Poranek piąty zkolei pod ogólną nazwą „Maj w słowie i pieśni“ był wykonany dnia 16 maja b. r. przez szkołę męską im. Marji Konopnickiej we Lwowie, której kierownikiem jest p. Antoni Królik. Na program audycji złożyły się następujące numery: „Otwierajcie wrota“ — chór, „Przybycie wiosny i maja“ — przemówienie, pieśni wiosenne Niewiadomskiego — chór, „Wiosenne rano“ M. Czerkawskiej — deklamacja, „Pieśń majowa“ — chór, „Modlitwa przyrody“ — deklamacja zbiorowa, legenda o Matce Boskiej — odczyt. Organizacją i wykonaniem programu zajęli się p. Janina Gawlikówna i p. Roman Janiszewski.

W sobotę dnia 23-go maja b. r. powszechna szkoła kolejowa pod kierownictwem p. Teodora Martyniaka odegrała z powodzeniem przed mikrofonem obrazek fantastyczny ze śpiewami pod nazwą „Fartuszek Marysi“. Utwór, napisany przez p. Wandę Malicką, zaczerpnięto z Płomyka, melodje zaś zinstrumentował p. Kazimierz Abratowski.

Podczas następnej VII-ej zkolei audycji szkolnej w dniu 30-ym maja b. r. uczenice szkoły powszechnej żeńskiej im. Konarskiego wykonały ku wyróżnieniu Dnia Matki słuchowisko układu p. Eugenji Patrynowej, nauczycielki tejże szkoły. Audycja składała się z kilku momentów. Pierwszy — to posiedzenie Koła Młodzieży Czerwonego Krzyża, na którem zgromadzona dziatwa naradzała się, w jaki sposób okazać swoją miłość matkom w dniu ich święta. W czasie obrad jedna z dziewczynek, której serduszko było dziwnie obojętne dla matki, znudzona zasnęła, a karzełki, chcąc wzbudzić w niej wdzięczność i miłość, przeniosły ją w świat inny, gdzie dziewczynka mogła poznać i odczuć miłość matki, miłość Matki-Ojczyzny i Matki Bożej.

W drugiej części dziewczynka obudziła się i z sercem pełnem ukochania i z zapałem pomogła innym w urządzaniu uroczystości ku czci Matek.

Akcja była żywa i interesująca, urozmaicona licznemi pieśniami, dostosowanemi do treści ogólnej utworu. Chóry uczenic pod kierunkiem p. Karoliny Dworskiej oraz przy akompanjamencie p. Stanisławy Czapranówny wypadły bardzo dobrze.

Program audycji VIII-ej w dniu 6-ym czerwca b. r. wykonały dziewczęta szkoły ćwiczeń państwowego seminarjum nauczycielskiekgo żeńskiego im. A. Asnyka we Lwowie. Treść audycji była następująca:

Do cichej bibljoteki szkolnej dochodzą dźwięki chopinowskiego walca. W tej chwili budzą się uśpione w szafie książeczki i prowadzą rozmowę. Rozmowa cichnie na odgłos dzwonka, zaś po chwili wbiega do sali bibljotecznej gromadka uczenic. Dyżurna otwiera szafę. Ponieważ nauczycielki jeszcze niema, więc dziewczynki zabawiają się rozmową, odczytywaniem arkusza reklamowego i piosenką. Tego wszystkiego nie słyszy Danusia, która w tym czasie rozmawia z książkami. Nagle otwierają się drzwi i jedna z uczenic zaprasza koleżanki do czytelni, gdzie właśnie ma się odbyć t. zw. godzina przyjemności, urządzona przez „Kółko zabawowe". Rozpoczyna ją solo skrzypcowe, a następnie wchodzą do sali uczenice w okładkach książeczek, które najchętniej czytały. Okładki te wykonano na wzór rzeczywistej okładki ozdobnego wydania każdej z książeczek. Dziewczynki, objaśniając rysunek okładki, podawały tytuł książeczki i zachęcały koleżanki do wypożyczenia książek. Objaśnienia urozmaicone były piosenkami, grą na fortepianie i mandolinie.

Układem audycji i przygotowaniem uczenic zajęły się pod kierownictwem p. Franciszki Arnoldowej, nauczycielki szkoły ćwiczeń, pp. Marja Huthówna i Marja Kurdzielówna, część muzyczną przygotowała p. Marja Huthówna. Audycja wyróżniła się oryginalnością pomysłu i umiejętnem wykonaniem.

Książki, czasopisma.

„Wychowanie fizyczne".

Okólnik Minist. W. R. i O. P. z dnia 7 maja 1931 r. Nr. I. W F. 2653/31.

Nr. O. 865/31. Administracja miesięcznika „Wychowanie Fizyczne" rozsyła dotychczas na rachunek Państwowego Urzędu Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego po jednym egzemplarzu miesięcznika do 63 państwowych seminarjów nauczycielskich oraz do 3 kor-

pusów kadetów. Ze względu na konieczną redukcję wydatków Państwowy Urząd Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego postanowił zaprzestać z dniem 1 maja b. r. wysyłania bezpłatnych egzemplarzy tego miesięcznika w nadziei, iż pismu temu zapewni trwałą egzystencję odpowiednia liczba prenumeratorów z pośród szkół i nauczycieli ćwiczeń cielesnych, dla których powinno ono być źródłem zapoznawania się z bieżącemi zagadnieniami wychowania fizycznego, zarówno w kraju, jak i zagranicą.

„Wychowanie Fizyczne“ jest jedynem poważnem czasopismem, omawiającem zagadnienia wychowania fizycznego i higjeny szkolnej z punktu widzenia naukowego i potrzeb szkolnych. Uwzględnia w szerokim zakresie zagadnienia programowe i metodyczne związane z nauczaniem gimnastyki, gier i ćwiczeń sportowych w szkołach wszystkich typów — zasługuje przeto na jak największą poczytność i powinno znaleźć się w bibljotekach podręcznych wszystkich szkół średnich ogólnokształcących, seminarjów nauczycielskich i średnich szkół zawodowych.

Prenumerata roczna wynosi 12 zł. (konto czekowe P. K. O. Nr. 200.822, Redakcja i Administracja: Poznań, 3. Park Wilsona. Studjum W. F. Uniw. Poznańskiego).

Podsekretarz Stanu: *K. Pieracki*, wr.

Czasopismo „Propaganda“.

Nr. III. 2734/31. Kuratorjum O. S. L. zwraca uwagę pp. Dyrektorów i Nauczycieli szkół handlowych i klas handlowych szkół dokształcających na wychodzące od niedawna w Warszawie (ul. Złota 32) czasopismo ilustrowane „Propaganda“ poświęcone reklamie kupieckiej, które jednocześnie zamieszcza artykuły, dotyczące i innych umiejętności handlowych. Popularnie ujęte artykuły, pisane dobrą polszczyzną oraz liczne ilustracje mogą zainteresować młodzież szkół handlowych i w pewnej mierze przyczynić się do zachęcenia jej do szukania pracy w handlu zamiast w urzędach.

Dr. J. Reiss: Historja muzyki w zarysie.

Ukazało się trzecie wydanie książki pod powyższym tytułem. Nowe to wydanie zawiera na 700 stronicach najistotniejsze wiadomości z dziejów muzyki. Podręcznik jest pojęty nowocześnie, uwzględnia bowiem związek rozwoju muzyki z ogólną kulturą i prądem życia społecznego. Muzyka rodzima potraktowana jest wyjątkowo obszernie. Podręcznik zasługuje na polecenie dla szerokiego koła czytelników, ale przedewszystkiem dla nauczyciela śpiewu i muzyki, polonisty, neofilologa i historyka. Nakład Gebethnera i Wolffa, cena 20 zł.

„Polonista“.

Czasopismo poświęcone sprawom nauczania języka polskiego w szkołach powszechnych, średnich ogólnokształcących i zawodowych oraz zakładach kształcenia nauczycieli, zeszyt III, marzec—kwiecień 1931. Dział dydaktyczny zawiera następujące artykuły: J. Grodecki: Program nauczania języka polskiego w szkole średniej. F. Chodak: Kształcenie i rozwijanie słownika językowego w szkole powszechnej, J. Saloni: Ortografja w szkole, Dr. K. Klein: Nauka języka polskiego w szkołach zawodowych. — Recenzje

i sprawozdania: Z. Łempicki: Polska i polskość w nauczaniu polskiego (B. Suchodolski), J. Balicki i St. Maykowski: Wypisy polskie t. I, II i III (Dr. J. Zaremba), H. Sienkiewicz: Ogniem i mieczem, wyd. i obj. A. Kaznowski (St. Seweryn). — Dział informacyjno-literacki zawiera artykuł J. Grycza o Bibljotece Narodowej, przegląd najnowszych powieści (L. Pomirowski), recenzję literatury Feldmana w nowem opracowaniu St. Kołaczkowskiego (Z. Ciechanowska), korespondencje literackie ze Lwowa (K. Brończyk) i z Poznania (St. Papée), artykuł o literaturze w radjo (St. Essmanowski) oraz ocenę ostatniego rocznika „Pamiętnika Warszawskiego" i „Pamiętnika Literackiego".

Cena zeszytu zł. 2 — prenumerata roczna zł. 9 — półroczna zł. 5. Adres Redakcji: Warszawa, Leszno 73/V p., tel. 540—31. Adres Administracji: Warszawa, Nowy Świat 23/25, „Bibljoteka Polska", tel. 201—70, Nr. konta P. K. O. 24.195.

„Gazeta Lwowska".

Wychodząca we Lwowie pod redakcją p. Dr. Marcelego Szaroty „Gazeta Lwowska" organ codzienny, ukazuje się od trzech lat w powiększonej objętości i w szacie, zastosowanej do wymagań inteligentnego czytelnika polskiego.

„Gazeta Lwowska" prowadzi stały, tygodniowy dodatek p. t. „Szkoła i wychowanie", w którym omawiane są i referowane zagadnienia dotyczące wychowania i nauczania oraz spraw nauczycielskich.

Prenumerata miesięczna „Gazety Lwowskiej" (Lwów, ul. Słowackiego 6, I. p.) wynosi dla nauczycielstwa 3 zł. 30 gr.

Z pisemek szkolnych.

Redakcja Dziennika Urzędowego Kuratorjum O. S. Lw. otrzymała w miesiącu czerwcu r. b. następujące czasopisma młodzieży szkolnej:

D z w o n — pismo uczennic Państwowego Seminarjum Naucz. Żeńskiego im. Adama Asnyka we Lwowie, nr. 6.

N a s z a G a z e t k a — pismo uczniów Państwowego Gimnazjum IV. im. J. Długosza we Lwowie, nr. 7 maj.

N a s z a N i w a — miesięcznik samorządu szkolnego Gimnazjum I. w Kołomyi, nr. 3 maj.

O r g a n i z a c j a i P r a c a — kwartalnik Spółdzielni Uczniowskiej „Samopomoc" przy 4-klasowej Szkole Handlowej T. S. H. w Jarosławiu, nr. 4 (7).

M y M ł o d z i — czasopismo młodzieży Państwowego Seminarjum Nauczycielskiego męskiego im. Wł. Dzieduszyckiego w Sokalu, zeszyt 2. Zeszyt jest poświęcony stuletniej rocznicy Powstania Listopadowego.

Sprawozdania za rok szkolny 1930/31.

Niektóre Dyrekcje szkół ogłaszają drukiem sprawozdania za ubiegły rok szkolny. Redakcja Dziennika Urzędowego Kuratorjum prosi o nadsyłanie tych druków, celem zamieszczenia odpowiednich o nich wzmianek w najbliższych numerach Dziennika.

Gimnazjum Polskie w Gdańsku.

(Ze sprawozdania dyrektora zakładu za rok szkolny 1930/31.

Na terenie wolnego miasta Gdańska istnieje od roku 1922-go Gimnazjum Polskie. Zakład ten systematycznie z roku na rok się rozwija, gdy w roku szkolnym 1922/23 było klas zaledwie 5, oddziałów 7, do których uczęszczało 199 uczniów, to w roku szkolnym 1930/31-ym zakład już liczył klas 9 w 20 oddziałach, w których się uczyło 562 uczniów i uczenic. Egzamin dojrzałości odbył się w dniach 23—27 lutego oraz 9 i 10 marca 1931 r. Do egzaminu tego zgłosiło się 16 uczniów i wszystkie uczennice do pisemnego i ustnego egzaminu. Jako tematy do egzaminu pisemnego z języka polskiego podano do wyboru następujące zagadnienia:

a) „Nil desperandum“ jako przewodnia idea naszej literatury porozbiorowej.

b) Historyczne prawa Polski do Pomorza.

c) Uwagi na temat zdania Żeromskiego: „Miłość między ludźmi należy siać, jak złote zboża, a kąkol nienawiści trzeba wyrywać i deptać nogami“.

Przewodniczącym komisji był dyrektor zakładu p. Jan Augustyński. Egzaminowi ustnemu przysłuchiwali się w charakterze gości prezes Macierzy Szkolnej inż. Dobrzycki i zastępca Komisarza Generalnego R. P. radca Lalickił Komisja przyznała świadectwo dojrzałości wszystkim abiturjentom i abiturjentkom.

Rok szkolny zakończył się nabożeństwem dziękczynnem w kościele św. Stanisława we Wrzeszczu w dniu 28 marca r. b.

Zakład jest bogato zaopatrzony w zbiory, gabinety i pracownie naukowe. Bibljoteka profesorska liczy 8450 tomów, zaś uczniowska polska 3403, angielska 191 i francuska 164 książek. Liczba książek niemieckich w bibljotece nie jest wykazana w sprawozdaniu. Co do technicznej strony, pozostawiono przed rokiem wprowadzony system osobnych bibljoteczek klasowych z samodzielnemi komisjami uczniowskiemi, względnie z opieką uczniów starszych w niższych klasach. Pracownia polonistyczna posiada 600 sztuk przeźroczy i mnóstwo widokówek oraz własną bibljotekę podręczną.

Istnieją również w zakładzie następujące urządzenia: gabinet i pracownia biologiczna, ogród szkolny, w którym oprócz obserwacyj i ćwiczeń biologicznych odbywają się lekcje rysunków i języków, o ile temat lekcji jest związany ze światem roślinnym, stacja meteorologiczna, pracownia robót ręcznych, gabinet psychologa szkolnego oraz rozmaite inne gabinety.

Dziedzina wychowania znajduje swoje rozszerzenie poza lekcjami w rozmaitych organizacjach młodzieży, z których wymieniamy klub sportowy „Bałtyk“, harcerstwo, koło krajoznawcze, sekcję fotograficzną, koło młodzieży L. O. P. P., kółko filozoficzne i inne.

Zakład jest koedukacyjny. Wiek młodzieży rozciągał się w roku szk. 1930/31 przeciętnie w klasach od lat 10,2 do19,2.

Obywatelstwo gdańskie posiadało 330 uczniów i uczennic, polskie 229, zaś niemieckie 3.

Różne.

Moja szkoła.

(Z powodu 60-lecia I. Państwowego Seminarjum Nauczycielskiego żeńskiego im. Adama Asnyka we Lwowie).

Bieżący Wielki Rok 1931-szy, w którym przeżywaliśmy tyle górnych wspomnień z przed wieku, z przed lat kilkunastu i dziesięciu, — rok, który odtworzył w naszych duszach listopadową noc belwederską, Wielkanoc, z wielkoczwartkowem zwycięstwem pod Wąwrem i Wielkim Dębem, — uczcił uroczystym obchodem i pomnikiem bohaterów z pod Stoczka i Ostrołęki, — rok, który stanowi ćwierć wieku wywalczenia polskiej szkoły pod byłym zaborem rosyjskim i 40-stolecie założenia epokowej instytucji w b. Galicji „Towarzystwo Szkoły Ludowej", — dał nam 60-ciolecie państwowych seminarjów nauczycielskich w tymże kraju, kreowanych przez ówczesny rząd austrjacki.

W seminarjum żeńskiem we Lwowie rozpoczęto naukę w dniu 1-go maja 1871 roku po uroczystem nabożeństwie w katedrze ormiańskiej, a pod dyrekcją śp. Antoniego Łuczkiewicza. Do zbożnej pracy stanęło trzynaście osób z grona nauczycielskiego i dwanaście pierwszych seminarzystek, które już z końcem roku szkolnego złożyły egzamin dojrzałości i zarazem kwalifikacyjny, jako kandydatki dawnego kursu pedagogicznego.

Zakład rozwijał się szybko, uczenice garnęły się bardzo licznie, powiększając z każdym rokiem zastęp pracowniczek-apostołek w ubogich, zapadłych wioskach, wśród polskiego i ruskiego ludu.

Prócz samej nauki niosły one dziatwie wiejskiej jeszcze inne skarby, któremi je darzyło przezacne grono nauczycielskie w seminarjum: Wychowanie religijno-moralne i narodowe, nacechowane szczytnemi ideałami rodzinnemi, społecznemi i obyczajowemi.

Ci pierwsi bowiem pracownicy składali się przeważnie z b. uczestników powstania styczniowego. Można sobie wyobrazić, jaki panował nastrój wśród młodzieży i na jakich wyżynach stał jej duch, skoro jednym z owych profesorów był bojownik o wolność Węgrów w r. 1848, drugim ziomek Mickiewicza, wychowaniec zreformowanego Uniwersytetu wileńskiego, który przybył po raz pierwszy w życiu, jako emigrant, do b. Galicji, uwolniony wierzbołowską amnestją z kilkuletniego wygnania wśród lodów północnych, trzecim brat rodzony straconego na stokach Cytadeli, patrjoty polskiego i więźnia-męczennika. Świetlana postać śp. Antoniny Machczyńskiej, długoletniej nauczycielki języka polskiego, córki uczestnika listopadowego powstania, a reprezentującą również styczniową epokę, zajmowała przez lat trzydzieści pierwsze miejsce w sercach uczenic wśród ukochanego grona.

W ośm lat po otwarciu seminarjum i ja znalazłam się wśród uczenic w tymże Zakładzie; jakże serdecznie pokochałam całe grono ówczesne i jak głęboko je czciłam, chlubiąc się dziś, że przez takich ludzi byłam wychowaną.

Jakiemi były wogóle nasze szkoły w b. Galicji, złożył świadectwo dostojny kapłan, ks. biskup Bandurski, bawiąc przed trzema laty we Lwowie. W czasie powitania na dworcu wypowiedział niezapomniane słowa:

„Kim jestem zawdzięczam gimnazjum lwowskiemu, do którego uczęszczałem; profesorowie moi nauczyli mię Polskę kochać i powiedzieli mi, czem Polska jest".

Podobne słowa padły z ust wiceprezydenta miasta Lwowa, p. Kubali, który żegnając zwłoki ś. p. prof. Finkla, powiedział: „Głównym warsztatem pracy w minionej epoce była szkoła polska. Ta szkoła istniejąca w ramach państwa zaborczego była polską nietylko z języka, ale z ducha nauczycieli. Pokolenia szły i duch ten idąc od Wszechnicy, z warsztatów pracy naukowej promieniował na nauczycielstwo szkół średnich i obejmował coraz szersze masy narodu. Ludzie, którzy ducha tego szerzyli, byli pracownikami naszej niepodległości. Hartując w pracy charaktery i szerząc miłość przeszłości, budowali związek pokolenia żyjącego w niewoli z wielką przeszłością narodu. Uczyli oni prawdy, że życie danego pokolenia jest tylko przejściem od przeszłości do przyszłości. Świadomość tej prawdy staje się w masach podstawą bohaterstwa w chwilach, gdy związek ten staje się zagrożony".

Słuchając tych pięknych słów u trumny Wielkiego Uczonego, z chlubą i miłością pomyślałam o państw. seminarjum lwowskiem, w którem przed pół wiekiem byłam uczenicą. Nasze grono tak nas właśnie wychowywało. I dziś w 60-tą rocznicę otwarcia owej kresowej Uczelni składam hołd cieniom świetlanych pracowników, którzy w latach niewoli dzierżąc wysoko sztandar prawych synów Ojczyzny „nie tracili nadziei i przed narodem nieśli oświaty kaganiec".

Prof. Marja Strzelecka.

Działalność Komitetu Floty Narodowej w r. zeszłym.

Sekretarz Komitetu Generał Marjusz Zaruski przedłożył Prezydjum Komitetu szczegółowe sprawozdanie z działalności Biura Centrali za r. 1930.

Dla tego rodzaju instytucyj, jak Komitet Fl. Nar., których dochody (składki roczne przeważnie jednozłotowe) uzależnione są od patrjotycznej ofiarności społeczeństwa, rok ubiegły nie mógł być wdzięcznym okresem rozwoju. Szybko wzrastające, wskutek pogłębiającego się przesilenia gospodarczego, zubożenie musiało nader ujemnie odbić się na akcji zbiórkowej.

A przecież, jak to widać z cyfr sprawozdania, akcja Komitetu, w porównaniu z latami ubiegłemi, dzięki wytężonej pracy organizacyjnej, wydała w roku ubiegłym nadspodziewane rezultaty.

Wpływy (bez subwencji Ministerstwa P. i H. bez dochodów z imprez), wyniosły w roku 1930 zł 625,805.59, a więc w porównaniu z r. 1929 (zł. 408.526) wzrosły o 53,1%.

Rozchody t. j. wydatki na propagandę (na całe państwo), organizację i administrację, preliminowane przez Plenum Komitetu w sumie zł. 129.000, wyniosły tylko zł. 109,991.96, a więc zaoszczędzono blisko zł. 20.000.

Faktycznie wydatki te (razem z propagandą) wynoszą, po potrąceniu subwencji Ministerstwa P. i H. oraz czystych dochodów z imprez, tylko zł. 67,363.79, co stanowi 10,7% wpływów, uzyskanych dzięki bardzo ruchliwej propagandzie i pracy organizacyjnej, z ofiar na budowę floty morskiej.

I kwartał 1931 r. przedstawia się jeszcze lepiej: wydatki nadal, w porównaniu z latami ubiegłemi, spadają, a wpływy są większe o 28%, aniżeli w nadspodziewanie pomyślnym roku 1930.

W roku sprawozdawczym Centrala Komitetu, w związku z rozwojem działalności, przeprowadzała decentralizację pewnych czynności przez powierzenie ich Komitetom Wojewódzkim i Powiatowym.

W dążeniu do dotarcia idei Komitetu do najszerszych warst narodu nawiązano i utrzymywano kontakt z wszystkiemi jego sferami, z bardzo licznemi organizacjami i związkami.

W roku ub. ilość Kół Komitetu wzrosła o 201 i wynosiła na 1. stycznia 1931 r. 750. Członków liczy Komitet blisko pół miljona, przeważnie wspierających, opłacających 1 zł. rocznie, w bardzo licznych wypadkach w ratach miesięcznych po groszy 8—10.

W r. ub. oddano Państwu statek szkolny „Dar Pomorza".

Biuro Centrali przyjęło i wysłało w r. ub. 30.105 listów, okólników, korespondencyj, oraz rozesłało 675.570 egzemplarzy informacyjnych i propagandowych.

Nakładem Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwowskiego.

Odbito w drukarni i litografji Piller - Neumanna we Lwowie, ul. Łyczakowska l. 3.